

OSVOBODITEV

ZIVALI

33

DRUŠTVO ZA
OSVOBODITEV ŽIVALI /
LETNIK 14, JUNIJ 2017/
BREZPLAČEN IZVOD

**ŠPRAVLJEN
ČLOVEK
DUŠAN
DEBENAK**

**ETIKA ŽIVALI
TOMAŽ
GRUŠOVNIK**

**VEGANSTVO
IN
ŠPORT**

7 ZDRAVA TV

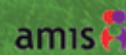
Televizija z novo perspektivo!

Pri Zdravi TV najdete raznolikost oddaj in serij na teme iz vseh življenjskih področij:

- spoštljiv odnos do bližnjega in sebe, vsebinsko bogate pravljice za otroke
- miroljubno ravnanje z naravo in živalmi, okusna in idej polna veganska kuhinja, povzdignjena klasična glasba
- pogovorne oddaje o aktualnih dogodkih časa - kritično in s pogledi v ozadje

Te teme so osvetljene z vidika prakristjanske etike in morale. Te visoke vrednote so živi nauki svobodnega Duha, ki je to poslanico poskušal posredovati v vseh časih vsem ljudem po Svojih prerokih. To je Deset Božjih zapovedi po Mojzesu in Govor na gori Jezusa iz Nazareta. To je prakristjanska pot, živeta po mnogih razsvetljenih možeh in ženah v zgodnjem času prakristjanstva, v srednjem veku in po mogočni Preroški Besedi v današnjem času.

Sprejem, TV program in spletna videoteka: www.zdrava-tv.com

Zdrava TV - TV-Studio7 d.o.o. Celovška Cesta 87, 1000 Ljubljana, Slovenija

30 DNEVNI ENOSTAVEN VEGANSKI JEDILNIK

**BREZPLAČEN
SPLETNI PROGRAM
PRIJAVE NA:
www.vegan.si/evi**

- 30-DNEVNI JEDILNIK
- BREZPLAČNA LITERATURA NA TEMATIKO ZDRAVJA
- ODLIČNI NASVETI GLEDE PREHRANE IN ZDRAVJA
- POMOČ VEGANSKEGA MENTORJA
- BOLJŠE POČUTJE IN VEČ ENERGIJE
- URAVNAVA TELESNE TEŽE, IZBOLJŠANJE PREBAVE

Uvodnik

Spoštovane bralke, spoštovani bralci!

To številko revije smo še posebej posvetili problematiki lova. Čeprav lovski lobi trdi, da je nujno streljati živali, je obenem vedno več ljudi tudi pri nas, ki ugotavljajo, da je lov problematičen iz več vidikov. Vedno več je tudi ljudi, ki imajo slabe izkušnje z lovci ali vedno težje gledajo ranjene živali, ki v bolečinah umirajo več ur ali dni. Mnogi si želijo mir v svoji pokrajini in si pokanja lovcev ne želijo. Drage bralke, če imate morda tudi vi slabe izkušnje z lovci ali ste proti preganjanju in ubijanju živali v vaši okolici, nam pišite in objavili bomo vaše izkušnje in razmišljanje.

V zadnjem času se vedno več ljudi ukvarja z etičnim vidikom do živali.

Predstavljamo vam novo knjigo Etika živali avtorja Tomaža Grušovnika.

Knjiga ni literatura, ki bi premočrtno usmerjala bralca, temveč mu ponuja tudi možnost refleksije, razmišljanja in iskanja novih odgovorov, vsekakor pa v samem sklepnem delu še poudari dejstvo, da pred našim nasiljem nad živalmi ne smemo umikati pogleda.

Zelo dragocena in pomembna informacija prihaja iz sveta športa. Mnogi profesionalni športniki namreč spreminjajo prehrano vse bolj na rastlinsko zaradi vzdržljivosti, ljubezni do živali in zaščite okolja.

- 3 UVODNIK
- 4 NENASILJE V NAŠO DOLINO IN SLOGO MED NAS TER STVARSTVO
- 6 LOVCI IN JAZ
- 8 INTERVJU Z DR. TOŠEM
- 12 KOMENTAR
- 13 IZGOVORI LOVCEV
- 14 BOJ ZA LOVSKE KONCESIJE
- 16 LOV JE NEPOTREBEN IN ŠKODLJIV
- 18 ZAKAJ JE ŠPORTNI LOV KRUT IN NEPOTREBEN
- 20 SPRAVLJEN ČLOVEK
- 23 PRVO VSESLOVENSKO SREČANJE DRUŠTEV IN AKTIVISTOV ZA PRAVICE ŽIVALI
- 24 ETIKA ŽIVALI
- 25 ETIKA ŽIVALI – O ČEZVRSTNI GOSTOLJUBNOSTI
- 26 POMURKA LETA 2016
- 30 JE RES VEGANSKA HRANA POMANJKLIVA?
- 32 VEGANSTVO ZAVZELO POGAČARJEV TRG
- 34 MATJAŽ KOLOŠA, PROMOTOR ZDRAVEGA, VEGETARIJANSKEGA PREHRANJEVANJA
- 38 POSLEDNJI TRENUTKI KLAVNIH ŽIVALI
- 42 SKUPINA VARUHA PRAVIC ŽIVALI
- 44 MIŠI ZA 2. ROJSTNI DAN
- 46 NE DRŽI VSE, KAR NAS UČIJO IN NAUČIJO!
- 47 SREČKA 305
- 48 TO JE MOJA ZGODBA. NJEN OKRUTNI DEL. BREZ SOČUTJA IN MILOSTI DO ŽIVALI ...
- 50 MOJA POT V VEGETARIJANSTVO
- 52 VEGANSTVO IN ŠPORT
- 58 ŽIVIMO V KRVAVI DRŽAVI? BO KDO ODGOVARJAL ZA TO?
- 58 OČITNO MILIJONI LITROV KRVI NISO DOVOLJ ZA SEDANJO VLADO.
- 59 NEVIDNE ŽRTVE BEGUNSKA KRIZE

OSVOBODITEV ŽIVALI,

revija za prijatelje živali, letnik 14, številka 33 junij 2017

IZDAJATELJ:

Društvo za osvoboditev živali in njihove pravice,
Ostrožno pri Ponikvi 26, 3232 Ponikva,
tel.: 03/5763 303, 051 655 577
Transakcijski račun: SI56 02011-0253228311
Spletna stran: www.osvoboditev-zivali.org
E-pošta: info@osvoboditev-zivali.org
Predsednik: Stanke Valpatič

UREDNIŠTVO:

Glavna in odgovorna urednica: Blanka Prezelj
Člani uredništva: Blanka Prezelj, Greta Fegic, Dita Kastelic,
Stanke Valpatič, Nika Arsovski, Alja Aljančič, Mirjana Mulec
Lektoriranje: Danica Debeljak
Oblikovanje in prelom: Dani Sušnik
Ilustracije: Katja Šket

TISK:

SET d.o.o., Vevška cesta 52, 1260 Ljubljana - Polje
junij 2017, natisnjeno v 10.000 izvodih

Stališča Društva niso nujno identična stališčem avtorjev člankov.

Nenasilje v našo dolino in slogo med nas ter stvarstvo

Mnenje mnogih je, da živimo v zanimivih, lepih, prelomnih, težkih ... časih. Takšna mnenja so bila v vseh obdobjih obstoja človeka. Vendar je vsem dobam skupna misel, da si želimo lepih in polnih dni, obdanih z mirom, razumevanjem in ljubeznijo. Tudi ti pojmi imajo vsakič drugačne osebne in družbene razlage. Vendar pa mir tudi danes pomeni stanje brez vsakršnega telesnega in čustvenega nasilja navzven in stanje umirjenosti navznoter. Stremeti k miru v sebi je tesno povezano z dejanji, ki tudi navzven ne povzročajo stisk drugim. Z opisi »igrivost, razposajenost, radost« ali »strah, beg, jok,« si lahko predstavljamo čustvena stanja vpletenih v neki situaciji. Nemalokrat nas slišani smeh, čeprav ne vemo, zakaj se nekdo smeji, spravi v dobro voljo. Vesti o nesrečah nas ne puščajo hladnih.

Veliko stvari bi bilo drugačnih, če bi v dani situaciji ravnali prav in poznali vpliv le-teh na nadaljnje dogodke. »Če bi takrat to vedel!« Tako se spreminjajo tudi stvari, še včeraj nesprejemljive in dokončne. Ni več stvari, ki bi ne bila podvržena ponovnim presojam, spoznanjem. Za odločitve, kasneje prepoznane kot zmotne, si torej ne gre očitati, vendar pa vnaprej »ne več grešiti«. Področij, kjer smo in še vedno ravnamo

napak, je veliko. Postopno pa moramo odpravljati napake; eno za drugo. Nekje je potrebno pričeti. Teče peto leto, odkar skrbimo za mali košček zemlje. Travnik smo spremenili v njivo in spoznavamo, da vemo res malo o stvareh, katere so naši predniki smeje poznali in udejanjali. Kdaj sejati, kako, kje? Kako imeti sebe, sočloveka, živali, rastline, zemljo; celotno stvarstvo za prijatelje. In toliko vprašanj brez jasnih odgovorov, ki so že na meji »teorij zarot«. Čemu nas posipajo s strupi iz letal, zakaj strupi v hrani in na poljih, čemu zaslužnjeni z mezdnim delom, čemu trpinčenje živali v masovnih rejah in klavništvo? Se je res ideal religij izpridil? Kako lahko »država« v mojem imenu pošilja fante na nesmiselna morišča...? Sredi ponorelega sveta smo si našli košček, kjer skušamo užiti mir. Vendar se prepogosto dogaja, da slišimo strele iz pušk in začutimo stiske preganjanih, obstreljenih ali celo ubitih živali. Zato si želimo v našo dolino pripeljati mir tudi z živalmi, torej brez pokanja lovcev.

Narodni park Yellowstone (NPY), ZDA. Z lovom so iztrebili žival, predstavljeno kot največjo nevarnost vsemu živemu, volka. Kar sedemdeset let ga tam ni bilo. Pred dvaindvajsetimi leti so vanj spet naselili volkove, 31 živali. Vsi vemo, da volkovi ubijejo mnogo različnih živali, manj pa se zavedamo, da dajo življenje mnogim drugim. Pred njihovo vrnitvijo se je številčnost jelenjadi razbohotila in pojedla je praktično vse užitno zelenje; edini plenilec so bili lovci. Že v časovno kratkem obdobju, nekaj let po vrnitvi volkov so bile spremembe v parku izjemne. Plenili so bolno, ranjeno ali kako drugače slabotno divjad. Navade v parku so se spremenile. Jelenjad je spet pasla prej manj zanimive predele, kjer je bila težje ulovljiva. Prej opustela pokrajina je zaradi ponovne paše spet ozelenela, pomnožilo se je število dreves, z njimi so se vrnili bobri, vrnile so se različne ptice, obogatila se je pestrost cvetlic, trop bizonov se je povečal. Ko so volkovi pokazali zobe še kojotom, so se spet namnožile miši, zajci, jazbeci, kune, lisice; vrnile so se ujede in medved. Travinje ob strugah je ustvarilo močno ko-

reninje in s tem se je ustavila erozija, celo reka ni več zmogla ustvarjati vedno novih meandrov. Po zadnjih poročanjih čuvajev parka je populacija praktično vseh življenjskih vrst konstantna in stalna. Vir: youtube, How wolves change rivers.

V švicarskem kantonu Ženeva se je prebivalstvo leta 1975 na referendumu odločilo za splošno prepoved lova na sesalce in ptice. V letih, ki so sledila, se je na obalah Ženevskega jezera in Rohne spektakularno povečalo število vodnih ptic, ki so prišle prezimit. Pred referendumom so zagovorniki lova trdili, da v kantonu Ženeva poljskemu zajcu grozi iztrebljenje zaradi roparic. Bilo je prav nasprotno: medtem se kanton Ženeva veseli zdrave populacije poljskega zajca, ki se razmnožuje, najgostejše populacije poljskih zajcev v Švici. Strah kmetov, da bo prepoved lova prinesla več škode njihovim kulturam, se ni potrdilo: Škoda v kantonu Ženeva je primerljiva s škodo v Schaffhausenu, čeprav je v lov tam dovoljen. Številne vrste, ki jih v Nemčiji še vedno lovijo (poljski zajec, kuna zlatica, gozdna sloka, jerebica) so po vsej državi ali po vsej deželi na rdeči listi ogroženih vrst. Lov ni vedno edini razlog ogrožanja, vsekakor pa odstrel ogroženih vrst ne pomaga, da bi se ohranile. Škoda zaradi lova je z razvojem tehnologije orožja ogromna: Od 17. stoletja dalje je človek zaradi lova in uničenja naravnih življenjskih površin odgovoren za iztrebljenje 57 % ptičjih vrst in 62 % vrst sesalcev. V Evropi v skladu s pravili vodijo pravi uničujoč bojni pohod na lisice skozi vse leto. Toda širjenja bolezni nobeden od teh ukrepov ni zaustavil. Lov na lisice celo pripomore k širjenju stekline, ker preživele lisice pospešeno menjavajo kraje. Švicarski kanton Wallis se je leta 1981

z akcijami cepljenja rešil stekline. Ta akcija je Wallis stala 106.800 frankov letno, medtem ko je obmejni kanton Bern, po površini samo malenkost večji, porabil 818.148 frankov za usmrnitev velikega števila lisic in za cepljenje goveda, ne da bi zajezil stekline. Za ljudi v Nemčiji je verjetnost, da zbolijo za steklino v razmerju: 1:171.875.000 (H. Hagen, 1984) www.osvoboditev-zivali.org

Mnogi mislijo, da je lov kot človekov način uravnavanja ravnovesja v naravi nujno potreben. Vendar temu ni tako. Študije ekologov za polja kažejo, da živali razpolagajo z notranjim mehanizmom za reguliranje prirastka; le-ta se ne regulira s pomočjo (človeškega) lova. Če preti prenaseljenost, se zniža stopnja rojstev. Na zanimivem predavanju ornitologa Aljaža Muleja smo izvedeli, da so kormorani velik problem ribičev. Plenijo ribe in povzročajo gospodarsko škodo. Zanimivo je dejstvo, da te ptice uplenijo večinoma umetno vloženo populacijo rib; torej spet regulirajo naravni prirastek. Kormorani lovijo ribe, vzgojene v bazenih ribogojnic, kjer se tisoče mladic redi v bazenih, ki nimajo nobenih podobnosti z naravnim okoljem, so krmiljene z briketi in se ne znajo skrivati, ne vedo, kaj je sovražnik. Gospodarska škoda se torej kaže kot izpad dohodka zaradi slabega športnega ulova. Objedanje dreves in poljščin je problem, katerega glavni krivec je divjad. Stvar gledišča; vsaka toča, žledolom ali močnejši veter povzroči mnogokrat večjo škodo, kot divjad. Spodbujanju nasilja (lovstva) v gozdu pritrjuje zelo malo študij. »Črni lovci« so lovili divjad za obstoj družin in bi jim pogledal skozi prste; današnji »športni lov« pa v večini primerov nima veliko skupnega s preživetjem ljudi, niti z varstvom narave.

Člani Društva za varstvo okolja Bled smo z donacijami uspeli dokončno odkupiti zemljišče v Brjeh. Takrat smo se zavzemali za zaščito te izjemne doline pred umetno zajezitvijo. Temu sledimo tudi zdaj. zavest.net/bled Vendar želimo naravo ščititi še bolj globlji; ne le rastlin in živali z rdečega seznama ogroženih vrst; v dolino sedaj vračamo tudi mir in nenasilje. Tako uveljavljamo 46. člen Ustave RS (ugovor vesti) in Zakon o zaščiti živali. Sledite nam, za Slovenijo brez nasilja nad živalmi in naravo!

Pripravil: Marjan Kalan

Lovci in jaz

V življenju je pač tako, da ljudje hitro podležemo stereotipom, ker s tem prihranimo na psihični energiji. Z nekim pojavom, narodom, neko skupino ljudi se potem več ne ukvarjamo, ker smo si ustvarili vnaprejšnjo sodbo o tej skupini, na podlagi katere potem sklepamo o vseh. Čeprav dnevno govorim, da to ni zrelo, da smo ljudje različni, sem tudi sam padel v to past predsodkov in stereotipov. Glede lovcev. Znal sem biti hiter s pravičniškimi sodbami, enačil lovce z morilci in dokazoval svoj prav s pozicije avtoritete, ko sem govoril o destruktivni agresiji, ki prežema naš svet in o psihoanalitični teoriji, ki je te fenomene opisovala že dolgo pred menoj. Ni bilo težko, saj je stvar prvošolske matematike, da je tisti, ki ubija z namenom ubijanja, morilec. In ni dvoma, da so srne v neenakopravnem položaju, kot tudi ni dvoma, da so to nežna, čudovita in povsem nedolžna bitja, ki imajo isto pravico do življenja kot mi. In ni dvoma, da nam družabna omrežja vedno znova strežejo s fotografijami lovcev, ki imajo slo po ubijanju, lovcev, ki svoje žrtve (in vegane) zasmejujejo, ki ugriznejo v še toplo srce pravkar ubite živali in ki ustrelijo nosoroga v živalskem vrtu in leva v narodnem parku. Skratka: zelo prikladna skupina za tarčo frustracij, ki izvirajo iz razočaranja nad lenobno večino ljudi, ki za nič na svetu ne bi spremenili svojih prehranjevalnih navad. Glede na to, da *vem*, da to, kar počnemo, vpliva na naš psihični aparat, sem sklepal tudi o posledicah, kar tako, na pamet. Kot pri delavcih v mesni industriji (za kar obstajajo dokazi), sem tudi pri njih pričakoval več nasilja med domačimi stenami in več alkoholizma. V svojem življenju sem srečal že nekaj lovcev, ki so temu stereotipu ustrezali, kaj dosti smilili pa se mi tudi niso, ko sem po njih udrihal z macolo. Saj se njim tudi ne smilijo prostoživeče živali.

Ko sem pripravljal ta prispevek, sem končno pokukal na polje znanosti – kaj ta govori o lovcih in njihovih značilnostih. Našel nisem praktično ničesar in sem presenečeno obstal. Potem sem naletel na različne komentarje ljudi, ki so se podali na podobno misijo in tudi obstali praznih rok. Mitch Kendall je pisal o povezavi lova in mentalnega zdravja. Kakorkoli ga je-

Karikatura:
arhiv Miloša Židanika

mljem z rezervo, ker je precej jasno na strani lovcev, pa mi je dalo misliti njegovo navajanje raziskave kriminologa Chris Eskridga, ki je opazal, da več kot je v nekem okrožju izdanih dovoljenj za lov, manj je v tistem okrožju nasilnih kriminalnih dejanj. Manj je tudi poškodb z orožjem in domačega nasilja kot v družinah, kjer nabavljajo orožje za samoobrambo. Kendall navaja raziskave (ki jih v članku ne citira), ki govorijo, da 65-75% lovcev lovi zaradi povezanosti z naravo in manjšanja občutka stresa, kar da pripomore k večjemu psihičnemu zdravju. Dietmar Heubrock, psiholog iz Bremna, ki je tudi sam lovec, opaža, da imajo lovci bolj pozitivno samopodobo kot ne-lovci in meni, da lovci lažje kontrolirajo jezo in izbruhe agresije, kar pripisuje lovskega izobraževanju, pa tudi večjemu občutku zadovoljstva v življenju, saj da mora lovca pri njegovem dragem hobiju podpirati cela družina, sicer se z lovom ne bi mogel ukvarjati. Če pustim biogeografa Günterja Kühnla ob strani, ki je svoj doktorat osnoval na tezi, da so lovci »bitja, ki jih določa limbični sistem«, posamezniki, ki se za svoj hobi odločijo nezavedno zaradi genetske nagnjenosti k lovu in so zato praviloma vedno poraženi v izmenjavi argumentov z vegani, ker ne vedo, kaj motivira njihovo odločitev za lov, pa je možno ostala opažanja le pogledati z nekoliko kritične distance.

Primerjava družin lovcev in družin, kjer so orožje nabavili zaradi samoobrambe, ne pove ničesar o agresivnosti lovcev, temveč samo, da so manj agresivni od druge skupine ljudi, ki so enako izbrali orožje za svojega življenjskega sopotnika. Ameriška družba je tako prežeta z destruktivno energijo, da me ne čudi, če so ljudje, ki imajo ventil za izpust destruktivne agresije skozi lov, manj nasilni od drugih članov ameriške družbe. Samo upravičeno domnevam, da so dovoljenja za lov predvsem povezana s privilegiranim slojem belih premožnih protestantov in da je med temi manj agresivnih kriminalnih dejanj kot v revnih četrtih, kjer je veliko kriminala in pouličnih tolp. Skratka: drugače kot v primeru delavcev v mesno-predelovalni industriji. Ti so družbeno marginalizirani. Nihče se ne pohvali, da je po poklicu mesar-klavec. Tudi zaposleni v Perutnini Ptuj se izogibajo opisu svojega delovnega mesta. V nekatere klavnice je novinarjem nemogoče priti. Lovci pa so bili družbeno in finančno praviloma privilegirana skupina v različnih družbenih sistemih, pogosto povezana s plemstvom (na zahodu) ali s političnimi vrhovi (na vzhodu). Z vzvodi moči. Zato verjamem raziskavi, da imajo boljše samopodobo, kot pripadniki nekakšne elitne skupine, ki se bori za ohranitev tradicije. To ne pomeni, da so budni glede svojih motivov, samo da imajo boljše samopodobo. Kot vsejdec, ki se lahko prepriča, da je dober človek, čeprav dejstva govorijo drugače. Ker ima pač vsak posameznik potrebo po dobri samopodobi in »tradicija«, »tovarištvo«, »tradicionalne vrednote«, »povezanost z naravo« tu vsekakor pomaga, če temu želiš in hočeš verjeti.

In sedaj, ko sem izpraznil mizo in če potegnem črto, lahko rečem, da nihče točno ne more vedeti, kakšen vpliv na posameznika ima njegova odločitev za to, da postane lovec. So izjave aktivističnih skupin, ki govorijo o zelo visokem deležu psihično motenih in odvisnih od alkohola. Te izjave niso podprte z znanostjo. Članki s takšno vsebino namreč ne obstajajo. Vsaj ne v zdravniških znanstvenih časopisih. In so izjave zagovornikov lovstva, ki tudi navajajo neke podatke, ki pa si jih je možno različno tolmačiti in tako v resnici ne povedo ničesar.

To pomeni, da se lahko znebimo stereotipov. Med lovci so duševno moteni. Kot so med nami. In tisti bolj bodejo v oči. Nekateri lovci so bolj naravovarstveniki kot lovci. Ne vem, če so o motivu o tem, zakaj so lovci, sploh razmišljali. Ne želim lovcev zagovarjati. Mislim, da ima uboj nedolžnega živega bitja posledice za njihovo dušo, četudi se tega ne zavedajo. A ne morem postreči s številkami. Lahko samo rečem, da to ni prav. A to je moj prav in moj narobe. Mislim, da so bolj pošteni od vsejedov, ki se delajo, da ne vedo, kako je meso prišlo na njihov krožnik. Načeloma ima vsak človek in vsaka življenjska odločitev svoje slabe in dobre strani. Če svet lovcev kategorično zavrnamo, češ, z njimi se nimamo kaj pogovarjati, morda zamudimo pomembno priložnost, da se od njih kaj naučimo. Lovci sledijo prostoživečim živalim skozi čas več kot 100 zadnjih let. In *vedo*, kaj se z njimi dogaja. Kolikor vem, ni v njihovem interesu, da bi prostoživeče živali izginile. Zato sem želel v intervjuju, ki sledi na naslednjih straneh, predstaviti svet lovca, ki ne ustreza našemu stereotipu. Prisluhnimo mu!

Avtor: mag. Miloš Židanik

Intervju z **dr. Tošem**

Dr. Marjan Toš, prof. zgodovine in geografije, muzejski svetovalec in publicist, lovec. Z nazivom lovskega mojstra, saj je zaključil strokovno usposabljanje za lovske tehnike. Bil je dolgoletni lovski funkcionar, med drugim tudi glavni urednik revije *Lovec*.

Zasledil sem podatek, da je od leta 1970 do danes človeku uspelo zmanjšati število prostoživečih živali kar za 60 % in vsak dan izginja pestrost živalskih vrst. Kako vi doživljate število živali v naših gozdovih in gibanje števila skozi čas?

Mislím, da Vaš podatek kar drži. Na te probleme v lovski organizaciji stvarno opozarjamo in seveda spremljamo znanstvene izsledke naših ustanov, ki se strokovno ukvarjajo s to tematiko. Imamo kar nekaj uglednih znanstvenikov s tega področja, ki so lovski organizaciji v ponos, sodelujemo pa seveda tudi z nelovci, ki se raziskovalno ukvarjajo s temi vprašanji. Lahko smo zaskrbljeni. Še enkrat pri tem poudarjam, da lovci v zadnjih 110 letih, kolikor je stara slovenska lovska organizacija, nismo iztrebili nobene vrste. Mi smo bili pobudniki ponovne naselitve risa na Kočevskem in Notranjskem leta 1973. Naselitev je dobro uspela, a se je žal kasneje zgodilo to, kar se s slovenskim risom v majhni populaciji je. Zavzeli smo se za zaščito volka in ga vrnilí v lovišča. Pred davnimi desetletji smo na novo naselili celo kozoroga v Alpah. Rjavi medved, kot največja evropska zver, je v našem okolju stabilna vrsta. Celó več, kmetje nam krivično očitajo, da smo si pustili medvede in volkove prenamnožiti zaradi lovskega užitka! Vprašanje volka in medveda je resna stvar in še zdaleč ni domena lovcev ali lovske organizacije. Zdaj opozarjamo na vse večjo prisotnost šakala na Slovenskem. Kaj bo z njim, težko rečem, ker nisem strokovnjak za te vrste. V naše vode se vrača bober, pomagali smo ohraniti vidro, ki je indikator čiste vode. Ena od lovskih družin si jo je celo izbrala za logotip ... Pa še kaj bi se našlo. Naša opozorila pri enormnih povišanjih odstrela parkljaste, rastlinojede divjadi ostajajo osamljena, a kaj pomeni za nekatera okolja povišanje odstrela jelenjadi za 45 %, si lahko

mislíte. To počasi prehaja v absurde. Skratka, gre za izrazito strokovna vprašanja, ki so domena znanstvenih in strokovnih ustanov, državnih organov, lovci pa smo z našim znanjem lahko pomembni sooblikovalci pametnih rešitev. Včasih nas kdo posluša, običajno smo preslišani. Bom samokritično dodal, da včasih tudi zaradi lastne nedoslednosti.

V svojih zapisih, ki ste jih objavili na straneh *Lovske družine Dobrava*, lahko razberemo, da Vam je kot človeku zelo mar za prostoživeče živali. Opozarjate na vpliv prevelike sečnje in pomanjkanja zaklonov za živali. Vidíte sebe bolj kot naravovarstvenika ali bolj kot lovca?

Predvsem kot naravovarstvenika. Moje vodilo je skrb za naravo, za ravnovesje v naravi – med živalmi in njihovim biotopom, življenjskim okoljem, ki se je v zadnjih desetletjih drastično spremenilo. V škodo prostoživečih živali, poudarjam, prostoživečih živali, ne samo ali zgolj divjadi. Moje dojemanje narave in naravnega okolja je kompleksno, vsak zakaj ima svoj zato, vsaka vrsta ima neko funkcijo in ekosistem bi moral biti čim bolj uravnovešen. Čeprav je to danes iluzorno pričakovati, saj je človek s svojim brezumnim in pohlepnim poseganjem v naravo to osiromašil že do tolike mere, da je resno načeto preživetje. Pred kakšnimi 30 leti smo imeli pri nas v Pesniški dolini še nekaj naravnih remiz, živíc, grmišč, nekaj naravnih vetrobranskih pasov. To je bilo varno zatočišče mali divjadi. Danes je Pesniška dolina gola, letošnje sečnje so dodatno opustošile tudi dobršen del stare struge reke Pesnice od Spodnje Senarske do sotočja z melirirano Drvanjo. Ker bojda Sklad kmetijskih zemljišč to zahteva! Od koga in zakaj – od lastnikov, da dobijo čim večjo subvencijo. In kam to vodi, se sprašujemo; ne samo lovci, pač pa mnogi ljudje, ki nam ni mar, kaj

se dogaja. Ob sekanju remiz in grmišč sem dobil veliko število klicev zaskrbljenih ljudi, da naj nekaj ukrenemo. In da bodo tudi oni prijavi to nespametno početje. In ga tudi so, policiji, ta pa je prijavo odstopila Zavodu za varstvo narave. Čakamo na razplet. Lani je ukrepal tudi lovski inšpektor. A kaj, ko so globe manjše zlo, kot pa finančni efekt lastnika oz. upravljalca kmetijskih površin z večjimi pridelki in donosi.

S svojimi izjavami ne bi želel nikogar obsojati – mislim, da je to bolj Vaša naloga pri tem intervjuju – toda če pogledamo resnici v oči: Morda so bolj kot lovci za višjo smrtnost divjih, prostoživečih živali, torej ne samo divjadi, da se razumemo, krivi gradbeni in kmetijski koncerni, lobiji in politika, ki z gradnjo avtocest, naselij, z regulacijami tekočih voda in še bi lahko našteval, usodno spreminjajo in limitirajo življenjski prostor divjim živalim (in posredno tudi človeku), ki dejansko v nastalih razmerah več ne morejo preživeti ... Mnoge izginjajo. Svoje nenehno prispevajo tudi sečnja v gozdovih, nemir, izgradnja smučišč, pohodniških poti. A kar je pri tem treba povedati, je preprosta resnica – lovska puška ni iztrebila nobene vrste. Sami smo zaščitili jerebico, divjega petelina, ruševca, gozdnega jereba, skrajšali smo lovno dobo poljskemu zajcu in še bi lahko našteval. Za razliko od naših severnih sosedov na primer, kjer divjega petelina še vedno na veliko lovijo.

In ne pozabimo, da ima divjačina že od nekdaj visoko pozicijo v gastronomiji, povpraševanje po divjačinskem mesu je vseskozi prisotno.

Aktivisti za pravice živali vidimo in čutimo živali kot sebi enake, tako hišne, rejne, kot divje. Ali vi vidite kakšne razlike in v čem?

Da, veliko bolj povezanega se počutim z domačimi živalmi, na primer s svojim psom, medtem ko je namembnost rejnih živalih pač druga. Sicer pa nisem poznavalec te tematike in ne bi želel podajati dvomljivih odgovorov. Živali v ujetništvu naj imajo pogoje za življenje urejene tako, da so te razmere čim bolj podobne naravnim. Odnos do živih bitij naj bo vedno in povsod korekten, čeprav smo še daleč od tega. Na primer žalostni prizori mučenja psov na verigah, brez vode in hrane, na mrzlem zunaj, brez primer- nih pokritih bivališč. Je to v redu? Ali pa odvrženi mladi mucki ob prometnicah, v plastičnih vrečah, kjer se dušijo in poginjajo v mukah. Kaj pravite na to človeško početje? Kot lovec na terenu tu in tam doživim tudi tovrstne tragedije. Ali pa še naslednje, kar sicer direktno ne sodi k Vašemu vprašanju, pa vendarle – ali si sploh predstavljate, kako trpijo pozimi srne in mladiči, ki jih v visokem snegu in zmrzali preganjajo klateški psi. Poginjajo pri živem telesu, medtem ko jih psi trgajo na drobne koščke. Grozljivi prizori in na žalost pogosti. Tudi na cestah je smrt divjadi kruta, velikokrat morajo lovci pred odstranitvijo živalskih kadavrov živali najprej rešiti muk. Zelo mučno opravilo, ki pa ga je treba opraviti, da se žival reši trpljenja. In za to delo nihče v zeleni bratovščini ni plačan. Tako kot naj bi bile rejne živali v klavnicah deležne čim bolj humane usmrtitve, velja tudi v lovski organizaciji etično pravilo, da divjad ne sme trpeti in da mora biti vsak strel lovsko pravičen. Kar z drugimi besedami pomeni, da je treba poleg varnosti pri strelu upoštevati veljavne normative in standarde o uporabi predpisanih kalibrov in moči streliva, da se divjad ne muči in pade v ognju.

Raztrgana srna iz Bregove (Foto Peter Rajniš)

Ko sva se dogovarjala za intervju, sem dobil Vaše pismo, iz katerega sem začutil frustracijo nekoga, ki ima živali rad, pa jih je dolžan pobijati zaradi direktive Zavoda za gozdove in pritiskov kmetov. So bili moji občutki ustrezni?

Ne vem, če ste me ravno prav razumeli, frustracija je v tem premeru res pretirana beseda, toda pri svojih dolgoletnih izkušnjah Vam odkrito povem, da stvari niso tako preproste. In da situacija ni takšna, da so tukaj divje živali na eni in kruti lovci na drugi strani. To je preveliko poenostavljanje, stvari so bolj kompleksne. Tukaj je še ogromno institucij lokalnega in nacionalnega značaja, lastnikov kmetijskih zemljišč, travnikov in gozdov, ministrstev in zavodov, ki sledijo le svojemu interesu. In ko se spet enkrat zgodi, da razjarjeni kmet spusti svoje pse z verige, ker mu srne obirajo fižol na njivi – kdo potem rešuje situacijo, ko psi razmrcvarijo srno z mladiči? Lovci smo le člen v verigi, dolžni smo uresničevati lovsko-upravljalne načrte, ki jih delajo Zavodi za gozdove za lovsko-upravljalna območja in za posamezne upravljalce lovišč, torej za LD. V njih je vse zapisano, tudi naloge pri urejanju lovišča, urejanje remiz, krmnih njiv, sajenje plodonosnega drevja, izgradnja lovsko-tehničnih objektov in naprav. Nič ni dovoljeno na svojo roko. In zdaj pogledajte, kaj se dogaja. Kmetje nas že leta pribijajo na sramotilni steber, češ da nočemo streljati srnjadi, jelenjadi in divjih prašičev, ki delajo veliko škodo v kmetijski krajini. Pa medvedov in volkov, ki jim mrcvarijo drobnico. To se zares dogaja, a ne povsod po Sloveniji oz. ne povsod na isti način. Zlasti divjih prašiči so vrsta, ki terja res preudarno gospodarjenje vključno z odstrelom. V zadnjih letih so se ponekod neverjetno razmnožili, pri naših južnih sosedih zahajajo že na mestne ulice, odstrel pa vedno sploh ni mogoče izpolniti. In potem sledijo globe za upravljalko lovišč in za njihove odgovorne osebe. Od lovske inšpekcije, ki vztraja pri realizaciji načrtov. Ne samo pri rastlinojedih vrstah, ki povzročajo škode v kmetijstvu in gozdarstvu, temveč tudi pri lisicah, kunah in celo sivih vranah. Te ptice so se nenormalno razmnožile. Skratka, zadeve so kompleksne in jih je treba reševati pragmatično, strokovno in preudarno, včasih tudi z dialogom med prizadetimi uporabniki prostora, z namenom, da lepa beseda zares lepo mesto najde.

Kakšno je Vaše osebno stališče do načrtovanega letnega odstrela volkov in medvedov?

Številčno ravnovesje velikih zveri je potrebno držati na razumni meji, potrebno je zagotoviti varnost prebivalstva na območjih, kjer živita volk in medved. Toda če se ti sicer ogroženi vrst preveč razmnožita, se lahko posamezne živali tudi »preseli« v naravne rezervate v drugih državah. O tem, koliko je humano divje živali zapirati v kletke in jih razstavljati, pa raje vprašajte kakšnega zaposlenega ali vodjo živalskega vrta. Sicer pa pogledajte, Slovenija je ena od evropskih držav, ki ima stabilno populacijo rjavega medveda. Sicer nisem strokovnjak za to vrsto, a vendarle ocenjujem, da je sobivanje medveda in človeka mogoče. Če pa medvedu dobesedno na pladnju ponujamo ovce, koze, govedo, se lahko situacija zaplete. Da ne govorim o razno raznih odpadkih po gozdovih in o velikem vznemirjanju v okolju. Medved pač hlača tja, kjer je več miru in kjer je hrana. In to najde tudi na mnogih divjih odlagališčih. Volk je spet svoje poglavje. Kolikor prebiram v strokovni literaturi in kar mi povejo kolegi z območij, kjer živijo volkovi, je tudi z njimi mogoče sobivanje – le razum mora prevladati. Če je odstrel res premišljen, strokovno in dolgoročno načrtovan, potem ne vidim nevarnosti za nobeno vrsto, da bi jo s tem ukrepom prizadeli. A poudarjam, preudarno, strokovno in dolgoročno naravnano. Ob strogem nadzoru. Dejstvo pa je, da so za odstrel volka in medveda še kako ogreti kmetje, saj so soočeni s škodami po divjadi. Na nekaterih tribunah so celo glasno zahtevali, da je treba divjad enostavno postreliti ... Se zavedate, kaj to pomeni?

Tipičen stereotipni lovec ima rad lovske trofeje, ki jih razkazuje po stanovanju. Kako Vi razumete ta element lovstva?

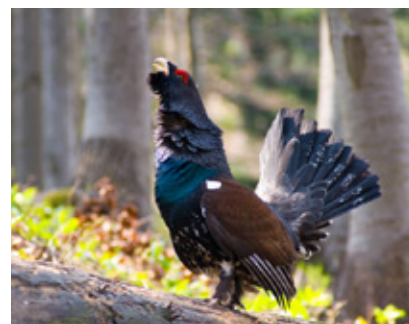
Gre za zelo star ritual, ki se neguje skozi celotno človeško zgodovino, tudi danes. In pri lovstvu gre za zelo staro dejavnost, pri kateri igra tradicija pomembno vlogo. Lov je nenazadnje tudi del slovenske kulturne dediščine. Zame trofeja pomeni plačilo za dobro setev in obdelavo: tu in tam je na vrtu treba kaj pobrati, požeti na njivah, kar smo posejali. Najprej plevel, ki nam lahko preraste dobro seme, če lahko govorim v prispodobni. Zato je poseg med trofejno divjad naravnano med slabotne, telesno šibke, bolne osebe, medtem ko vitalni del populacije se varuje. Odstreli se lahko samo

omejeno število najkvalitetnejših živali z vrhunskimi, kapitalnimi trofejami. Sankcije za napake so hude. Imam nekaj trofej v lovski sobi, vsaka mi je draga in za vsako se skriva lovska zgodba. Ne smete pa pozabiti, da je danes kult trofeje v bistvu postranska zadeva, četudi v nekaterih delih Evrope na lovskih razstavah prikažejo vse, kar je bilo v loviščih uplenjenega med kapitalnimi živalmi; tudi zato, da pokažejo rezultat svojega uspešnega gospodarjenja v lovišču. Smo pa bili v preteklosti v veliko višji meri soočeni s kultu trofeje, ki so ga gojili mnogi vladarji, med Habsburžani na primer cesar Franc Jožef I. ali prestolonaslednik Franc Ferdinand. V preteklosti je plemstvo streljalo divjad tudi zgolj za zabavo, socialistični veljaki pa predvsem za demonstracijo prestiža.

Kakšne možnosti vidite vi, kaj bi lahko storili, da bi omejili pobijanje prostoživečih živali? Vidite kakšno možnost sodelovanja lovskih društev in aktivistov za pravice živali v ta namen?

Na vaši spletni strani sem prebral nekaj dokaj točnih ugotovitev, da je naša kulturna krajina neugodna za številne živali. Nekatere so na seznamu ogroženih vrst, še pred nekaj desetletji pa so bile pogoste in dobro poznane prebivalke gozdov, travnikov in polj. Med najbolj znane vrste spadata poljski zajec in jerebica. Sam bi dodal še fazana in prepelico. Fazan je sicer še lovna poljska kura, a vse redkejša, prepelica je trajno zaščitena, enako golob grivar in kljunač, ki ju lovci drugod v Evropi lovijo. Trdite, da skupnost lovcev vztrajno zavrača prepoved lova na te živali, kar pa za slovenske razmere preprosto ne drži. Poljska jerebica na primer je že desetletja trajno zaščitena, poljskemu zajcu smo lovci sami bistveno skrajšali lovno dobo in velik del lovcev med lovi na zajca sploh ne dvigne več puške, kar Vam lahko zaupam iz prve roke. Očitajte nam, da krivimo za izgube našo »konkurenc«, torej plenilce - ujede, kune in lisice in da te vrste neusmiljeno preganjamo. To ne bo držalo, lisica ima lovno dobo, kune ravno tako, vse ujede in sove pa so zaščitene. In mladi lovci že leta zavračajo rek starejših kolegov, da mora vse, kar ima »krivi kljun, iz narave vun«. Tako je bilo nekoč, danes je drugače. Ne vem, če Vam je poznano, da smo pred zdajšnjim cepljenjem lisic proti steklini s polaganjem vab iz letal, to delo opravljali lovci ročno, na območju celotne Slovenije. Naša na-

Divji petelin – naša največja in ogrožena gozdna kura (arhiv LZS)

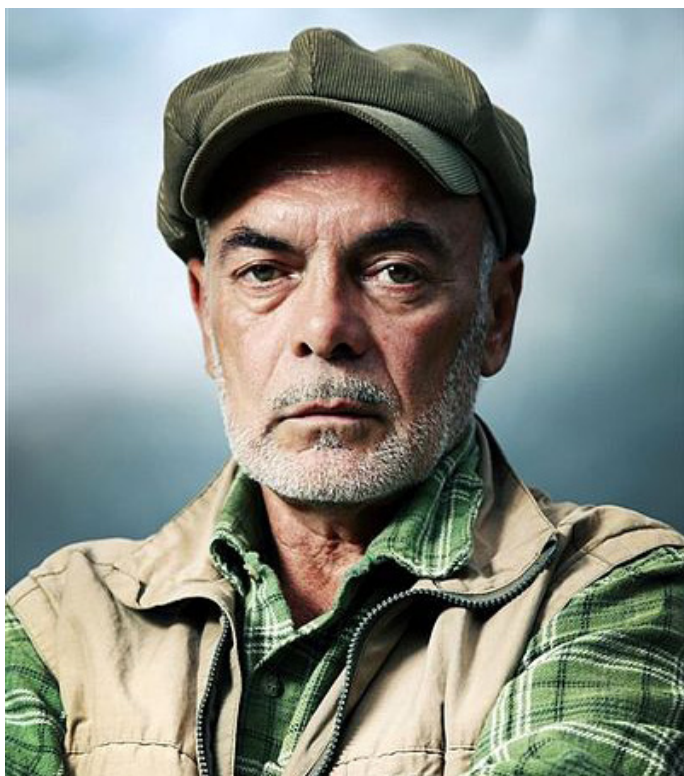

loga je namreč tudi ukrepanje v primeru kužnih bolezni med divjimi živalmi, steklina je nevarna bolezen, lisica pa pomembna prenašalka na domače živali in s tem na človeka. Tudi predatorji so pomemben člen v naravni ekološki verigi, a to kar se dogaja danes, je zaskrbljujoče, saj je marsikje predatorjev bistveno več kot plena. Zdaj se je pojavil še šakal, ki je sicer lovna vrsta, a brez lovne dobe, torej zavarovan. Kdo bo odgovarjal za škodo na drobnici po tej divjadi? Najbrž ne lovci? Ali pač? Posegi v naravno okolje so pripeljali do popolnega neuravnovešenja med vrstami in to so primarne skrbi ne samo lovcev, pač pa vseh naravovarstvenikov. In tudi kmetov ter gozdarjev. Zato ostro zanikam eno od trditev naših nasprotnikov, češ, da je ubijanje nemočnih živali pri večini lovcev le izprijena oblika užitka ob umoru ter dokazovanju svoje „premoči“ nad žrtvijo. Pri tem citirajo psihologa Kellerta, ki je dejal: »Lovci potrebujejo lov zato, da svoje občutke negotovosti, frustracij, manjvrednosti in pomanjkanja samozaupanja potlačijo v smrt živali.« Ta izjava se mi zdi žaljiva, gre za enostavno posploševanje, dovolj polemike. Ne smemo pozabiti, da smo ljudje pač različni in tudi med zeleno bratovščino jih je kar nekaj, ki niso vredni lovskega kroja. In takšni nam niso v ponos, a zaradi manjšine še ne smemo posploševati in vseh lovcev metati v isti koš.

Kar pa se tiče sodelovanja različnih deležnikov v prostoru, sem vedno pripravljen za dialog. In ne vidim razloga, da ga ne bi vodili tudi z Vašo organizacijo. Korektno in spoštljivo drug do drugega, na osnovi argumentov, znanja in pozitivnih izkušenj enih in drugih. Ne pa z linčem in javnim diskreditiranjem, povprek in počez, to namreč ni dialog. Upam, da sem bil dovolj razumljiv in da ne bom dobil novih »črnih pik«, tako pri nasprotnikih lova kot tudi med svojimi ortodoksnejšimi lovskimi kolegi, ki mislijo drugače od mene. Toda različnost nas bogati ter dela strpnejše. Na vseh področjih, torej tudi pri gledanju na lov in lovstvo.

Intervju pripravil: mag. Miloš Židanik

Komentar

Na vseh področjih družbenih razprav smo priče izključujočim argumentom. Vse deluje po načelu, da se podpira izključno, praviloma ozkogledno, stališče neke stroke, gospodarske panoge, državne institucije ali politične stranke. Po drugi strani pa se na vse načine poskuša diskreditirati nasprotno stran, pogosto z argumentom avtoritete namesto z avtoriteto argumenta. Skratka, ob tako zaostreni polarizaciji velja izključujoči princip ALI/ALI, ne pa princip IN/IN, ki edini prinaša družbeni kompromis. V zadnji dneh sem bral dve besedili, in sicer intervju z dr. Tošem za revijo Osvoboditev živali in komentarje na vest o povečanem odstrelu jelenov v Sloveniji. Prvo odseva mnenje slovenske lovske družčine, drugo pa družbeno zrcalo dogajanja v slovenskih gozdovih.

Slovenski lovci se radi pohvalijo, da so pred odstrelom zavarovali številne prostoživeče vrste, nekaterim vrstam divjadi skrajšali lovno dobo in drugim omogočili poselitev. Vendar to še ne dokazuje, da so skrbniki narave. Kolikor sploh so, so kvečjemu skrbniki divjadi s katero upravljajo.

Kako pa upravljajo z divjadjo, pa nam najbolje odseva stanje mladja v gozdovih. Po mnenju gozdarjev na-

mreč objedanje mladja presega naravno sposobnost obnove gozdov. Skratka, t. i. parkljaste divjadi je preveč. S tem se strinjam, vendar sem že večkrat ponovil star slovenski rek, ki pravi: »Kjer hodi volk, tam raste gozd.« Neverjetno, kakšno ekološko modrost je izreklo ljudstvo, modrost, ki jo je poštena znanost dokazala in povzela šele v zadnjem času. Ključ rešitve je torej v tem, da opazujemo naraven niz gozd-rastlinojeda divjad-plenilci. Ob tem pa moramo za pravilno presojo izključiti tako rohnenje živinorejcev in njihovih ovac, kot neomajno brambovstvo lovcev ali čustvene reakcije ljudi, ki v lovcu vidijo zakompleksanega streljača ubogih živalic in pijanca, ki gre med dvema oštarijama skozi gozd. Tako kot vedno nam rešitve ponuja narava, le pozorni opazovalci moramo postati in pozabiti stanovsko ali mnenjsko zaplankanost. Prvo, kar bi morali storiti je, da naselimo v gozdove nekaj ducatov volkov, ki bodo hitro uravnovesili ekosistem. Ob tem pa lovci lahko mnogo bolj častno izvajajo resnično skrb kot čuvaji narave. Ob vseh teh pogosto folklorno obarvanih špetirih se moramo zavedati, da je največji uničevalec narave kapital, ki ga zanima le profit in šumenje obresti na bančnem računu. Morda pa nas bo to spoznanje poenotilo v skupni borbi proti skupnemu sovražniku.

Avtor : Anton Komat

Izgovori lovcev

Lovci vedno najdejo izgovore za svojo krvavo dejavnost: zbiranje trofej zavijajo v neko mističnost, lovsko tradicijo, ki naj bi obstajala že od pamtiveka; mimogrede: tudi ljudožerci so se odpovedali svoji tradiciji prehranjevanja iz pamtiveka, ker so se sčasoma le civilizirali. Tako da današnjim civiliziranim ljudem lovstvo res več ne pritiče in tudi delno civiliziranim ne, saj ta kategorija ljudi predstavlja nevarnost ne le živalim, temveč tudi samim sebi, predvsem pa nič hudega slutečim soljudem. Spomnimo se samo na nesreče in celo naklepne umore s strelnim orožjem v lasti lovcev.

V svetu je zlorabljanje orožja za »rekreacijo in šport v naravi« močno porastlo, nedeljski lovci pobijajo živali za šalo, občutek, da si nekemu bitju nasilno odvzel življenje je pri tej kategoriji ljudi popolnoma

zamrl. Seveda se bodo ponovno našli izgovori, kot recimo, kaj pa klavne živali, tudi te masovno pobijamo za prehranjevanje človeka. Zaradi širjenja nalezljivih bolezni v intenzivni živinoreji pobijemo na milijone klavnih živali in pri tem nihče niti ne trene z očesom.

Kulinarični gurmani kategorije »žival« sploh ne poznajo, razlikujejo le dele njihovih mrtvih trupel. A kot rečeno: če se je civiliziral ljudožerec, ne bi smel biti problem civilizacija mesožercev-predatorjev iz kategorije človeške rase, tako povzdignjene in opevane rase Homo sapiens, mislečih dvonožcev. Veliko jih je že spregledalo, tako mesožercev kot tudi lovcev. Le opomniti jih je treba, naj se malo zamislijo s svojimi razvitimi možgani in naj ne potiskajo svoje vesti v podzavest!

Avtor: Blanka Prezelj

Ilustracija: Bruno Haberzettl

Boj za lovske koncesije

Nekateri lastniki gozdov bi radi prevzeli lovstvo v svoje roke

Maribor/Hoče, 14. februar: Sindikat kmetov Slovenije in Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije sta v prostorih kmetijske fakultete pripravila javno tribuno z naslovom »Zahtevamo konec škod po divjadi in zvereh ter evropsko primerljivo zakonodajo o gospodarjenju z divjadjo«. Potek tribune je pokazal, da njen namen ni bil ugotoviti, kako zmanjšati škodo v kmetijstvu, niti kako rešiti neučinkoviti sistem izplačila odškodnin. Glavna tema je bila organizacija lovstva in povečanje števila ubitih živali.

V Sloveniji so bile leta 2009 lovskim družinam podeljene koncesije za izvajanje lova in te se bodo iztekle leta 2019. Tako kot pred desetimi leti, se je tudi zdaj vnel boj za pridobitev koncesij med lovci in nekaterimi lastniki gozdov. Kmetijska zemljišča in gozdovi so bili vključeni v lovišča ne glede na lastništvo in brez pridobitve soglasja lastnikov zemljišč. Lovci smejo motiti posest in streljati na poljih, travnikih in v gozdovih, razen na zemljiščih, ki so tako ograjena, da je preprečen vstop njim in divjadi. Druga omejitev je, da ne smejo streljati manj kot 200m od naselij.

Divje živali so po slovenski zakonodaji v lasti države. To je edini način omejitve lova, saj živalim zakonodaja ne priznava subjektivitete in umor divje živali sam po sebi ni kaznivo dejanje, je le kršitev »lastninske pravice« države. Država to »lastninsko pravico« proda lovskim družinam, ki v zameno plačajo koncesnino, in minister vsako leto podpiše odlok, koliko živali naj pobijejo. Za primerjavo, ljudje niti za najhujši zločin dokazan v sodnem postopku ne morejo dobiti smrtno kazni. Divjo žival lahko minister z upravnim aktom v postopku brez možnosti obrambe obsodi na smrt le zato, ker je podobna nekemu, ki je povzročil »škodo«, ali ker je njej podobnih »preveč«.

Čeprav si država torej lasti divje živali, odreja koliko jih naj lovci pobijejo in v zameno od lovskih družin letno pobere okoli pol milijona eurov koncesnin, pa

kmetom in lastnikom gozdov ne izplačuje odškodnin. To je po zakonu obveznost lovskih družin, ki letno izplačajo okrog 300.000 eurov. Lovci so tisti, ki ocenijo višino škode in hkrati jo morajo sami plačati. To je očiten konflikt interesov in ne preseneča, da vodi v spore. Nekateri kmeti in lastniki gozdov škod ne prijavljajo več, ker je večina škod majhnih in se jim za nekaj deset eurov ne da prepirati z lovci. Na tribuni v Hočah je s strani kmetov letelo veliko ostrih pripomb, da so lovci oholi in nesramni, da se obnašajo, kot da so zemljišča njihova last, zaparkirajo dostope do njiv, ne ocenijo poštene vrednosti škode...

To nejevoljo kmetov hoče izkoristiti skupina lastnikov gozdov, ki jo vodi Inka Stritar. Kmetom obljublajo, da bo škod bistveno manj in bolje bo poskrbljeno za odškodnine, če jih bodo kmeti podprli v zahtevi, da dobijo lovstvo v svoje roke. Predstavljajo se kot okoljevarstveniki, zaščitniki gozdov, ki jih po njihovih trditvah ogrožajo predvsem jeleni. Po njihovem bi morala »lastninska pravica« nad divjimi živalmi pripadati tistemu, na čigar zemlji s v nekem trenutku žival nahaja. Po tej logiki pripada lastniku gozda, dokler ne stopi na polje in postane kmetov problem. Na svojo stran so uspeli pridobiti vodstvi sindikata in zbornice, na njihovo stran pa so stopili tudi nekateri iz Zavoda za gozdove Slovenije, ki so ministru predlagali bistveno povečanje števila ubitih jelenov. Trdijo, da jeleni ogrožajo predvsem nekatere vrste dreves in bodo zmanjšali biotsko raznovrstnost. Zavod svoje zahteve ni znal strokovno utemeljiti, saj ne pozna niti sedanjega števila jelenov, še manj pa zna utemeljiti, za koliko bo bolj intenzivni lov zmanjšal »škodo«. Lovci so se »povečanju odstrela« uprli in v odgovor dali pobudo za ustanovitev funkcije varuha narave in s tem bi radi lastnikom gozdov in zavodu prevzeli krinko okoljevarstva. Uporabljajo podobne izraze o biotski pestrosti in trajnostnem »gospodarjenju«.

Ena izmed utemeljitev bolj intenzivnega lova je pomanjkanje »naravnih plenilcev«. Ta utemeljitev ne zdrži strokovne presoje, saj med območja, kjer po njihovem jeleni povzročijo največ »škod«, spadata tudi Notranjska in Kočevska, kjer pa živijo volkovi, risi in medvedi in že do sedaj so lovci tam pobili bistveno več jelenov kot drugod po državi. Lov je torej bolj intenziven, kot če bi bili prisotni le naravni plenilci, a »škod« je tam največ.

Izkušnje iz tujine pa kažejo, da bolj intenziven lov sploh ne zmanjša »škod«, razen če živali popolnoma iztrebijo, kar je očitno namen organizatorjev tribune v Hočah glede na naslov tribune »Zahtevamo konec škod...«. V Nemčiji že od osemdesetih let prejšnjega stoletja poskušajo zmanjšati »škod« s povečanim lovom predvsem jelenov in divjih prašičev. Število ubitih so povečali tudi za 400%, a po vsem tem času so ugotovili, da strategija ne daje pričakovanih rezultatov. Članek o tem smo objavili tudi v prejšnji številki naše revije na 45. strani. »Škode« se niso zmanjšale, v medijih so še vedno članki, da je divjadi »preveč«, in po spletnih forumih kmeti in lastniki gozdov stresajo jezo na lovce enako kot pri nas. Bolj kot število divjih živali pa so se za problematične pokazale aktivnosti ljudi, kot npr. lovska krmišča in gojenje koruze na nji-

vah tik ob gozdu. Organizatorji so v Hoče povabili slovenskega izseljenca, ki ima v najemu lovišče v vzhodni Nemčiji. Hoteli so prikazati, da je v Nemčiji lovstvo drugače organizirano in da lastniki zemljišč odločajo, komu bodo podelili koncesijo za lov, lovci pa enako kot pri nas plačajo odškodnine za »škodo«. To bi naj podkrepilo trditev organizatorjev, da se zavzemajo za »evropsko primerljivo ureditev« lova. Nalašč pa so na tribuni kmetom zamolčali, da ne glede na organiziranost in desetletja vedno bolj intenzivnega lova, tudi nemški kmeti in lastniki gozdov niso zadovoljni z lovci in trdijo, da je »škod« preveč.

Debata v medijih se nadaljuje enako nestrokovno. Nobenega razloga ni, da bi nas moralo biti strah za gozdove. Preživeli so milijone let pred nami in preživeli so bistveno več divjih živali. Res pa je sistem lovstva, določanja števila živali za »odstrel« in izplačevanja odškodnin slabo zastavljen. Razumljiva je jeza kmetov, da je problem 300.000 evrov za odškodnine, če za primerjavo samo Perutnina Ptuj letno prejme od države desetkrat toliko subvencij. Ampak rešitev ni bolj intenzivni lov, kar so se v zadnjih desetletjih že naučili v tujini, in nespametno bi bilo, da tuje napake ponavljamo.

Avtor: mag. Martin Vrečko

Lov je nepotreben in škodljiv

Dejstvo je, da lovcev ne potrebujemo, vendar žal mnogi mislijo, da je lov nujno potreben. Študije ekologov kažejo, da živali razpolagajo z notranjim mehanizmom za reguliranje prirastka. Če preti prenaseljenost, se zniža stopnja rojstev.

Lovci mislijo, da varujejo gozd pred škodo, ki jo napravi divjad, vendar pa prav lov izzove divjad, da napravi škodo. Z lovom prepodijo živali, kar pogosto še poveča potrebo po hranjenju. Razširjen argument, da živali napravijo znatno škodo, je, da bi lovci imeli cim daljšo lovno dobo in večji delež odstrela. Škoda zaradi objedanja nastane, ko človek živalim ne pušča več hrane. Prej je ob žetvi ostalo kar nekaj žita na poljih, pri moderni mehanizaciji pa živalim človek odvzame sleherno zrno.

Lovec regulira neravnovesje. Kadar divje živali drejo na polja, da bi prišle do hrane, jih lovci ustrelijo. Živali nimajo več toliko življenjskega prostora, kot so ga imele včasih, povzročitelj je človek, ki vdira v naravo, kar je nič drugega kot tatvina.

Vprašanje: Je res treba regulirati živali, ki jim je odvzet življenjski prostor? Ali je potrebno regulirati »krivca« človeka?

Lovci pravijo, da če ne bi pobijali živali, da bi jih bilo preveč, vendar kot sem že omenil, če preti prenaseljenost, se zniža število rojstev. Izgovor lovec je, da pobijajo le bolne živali, kar je pa zelo težko ugotoviti, katera je bolna katera ne, saj z zelo velike razdalje ne morejo vedeti, ali je žival bolna ali stara. Če samo pogledamo po lovskih kočah, vidimo kakšne trofeje imajo obešene po stenah, vidimo, da je to popolna laž. Če smo že pri bolnih in starih živalih - narava sama uravnava, saj roparice uplenijo predvsem stare, šibke, bolne živali in prispevajo k zdravemu prirastku.

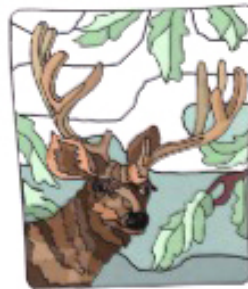
Letos naj bi v Sloveniji pobili čez 100 medvedov in okoli 10 volkov. Ja, mesojede živali odvzamejo lovcu plen, zato jih je treba čim več pobiti, s tem pa potem srne, zajci, kune nimajo več naravnih sovražnikov in zato lovci začnejo pobijate še te, saj se bodo vendar

preveč namnožile. Lov pomeni motnjo naravnega ravnotežja ekosistema. Lahko vodi do zmanjšanja ali iztrebljanja živalskih vrst. Če samo pogledamo, koliko imamo sploh še risov v Sloveniji.

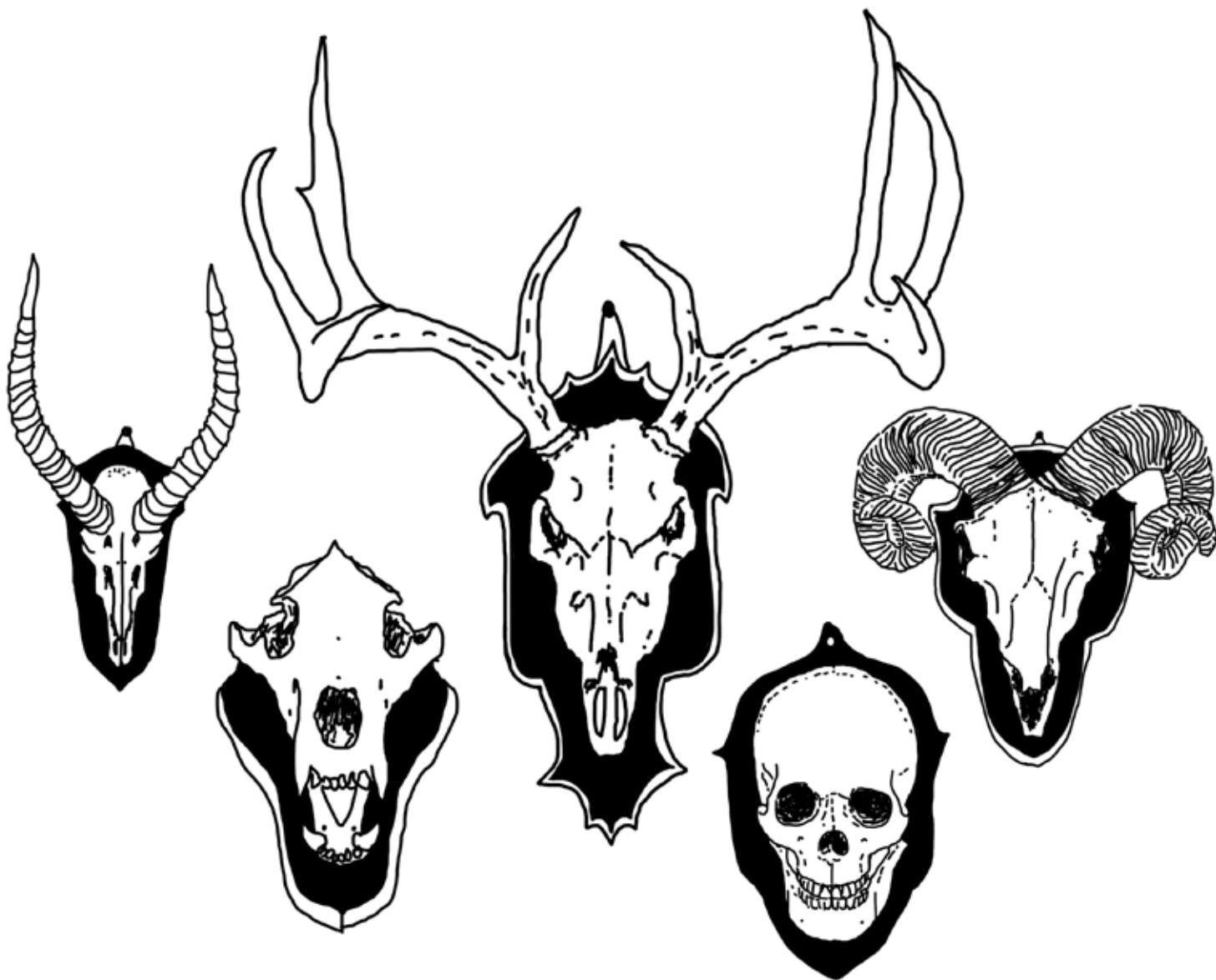
Lovci se imajo za velike varstvenike narave, torej bi jih morali skrbeti za naravo in življenja v njej, torej za živali, ne pa jih pobijati (skregano z logiko).

Lovci pravijo, da naj bi ubijali živali neboleče, vendar je to daleč od resnice. Kolikokrat se zgodi, da pri lovu samo ranijo žival, potem pa ta v mukah umira še več dni. Izpostavil bi primer na cesti Kranj – Medvode. Ženska, ki me je poklicala, je zbila srno. Srna ni imela nič zlomljenega, malo je bila omotična od udarca in seveda v stresu. Povedala mi je (ker pač ni vedela), da je poklicala lovsko družino, verjetno iz Kranja. Že takoj, ko mi je to povedala, sem vedel, kaj sledi – smrt uboge živali, ki ni storila nikomur nič hudega. Povedala mi je, da se je pripeljal avto, ven je stopil lovec, brez besed vzel nož in kot »heroj« stopil do srne in ji prerezal vrat. Ženska je kričala in se v stresu odpeljala. Strokovnjak za popi**t. Kot vrhunski veterinar, ki mu ni para, je precenil, da mora srna umreti. To je bil čisti umor, zato so lovci zame nič drugega, kot morilci, ki se izživljajo nad ubogimi živalmi. Lovec je edini, ki sme streljati oz. ubiti žival z varnega stolpa. Skratka, nima pravega nasprotnika nasproti sebe, zato izziv za lovce: Si upate spopasti z enakovrednim nasprotnikom, pri katerem lahko tudi umrete? Za to nimate »jajc«.

HUNTING

HOW MEN WITH SMALL PENISES FEEL MACHO

Lovci pravijo, da je človek vedno lovil, vendar tudi v tem nimajo pojma, saj je bil prvotni človek nabiralec, šele potem lovec. Pri »primitivnih«[»] ljudstvih služi lov za pridobivanje hrane. Pri razvitih ljudstvih pa samo tradicija. Človek ne lovi več za potrebe hrane, temveč gre za dejavnost ob prostem času, za užitek ob ubijanju.

Ne zavedajo se, da imajo te živali, ki jih pobijajo, svojo hierarhijo, svoja pravila, družine, otroke. Lovcev to nič ne briga, zato jih hladnokrvno pobijajo. Da ne govorimo o maščevanju, ko človeka napade npr. medved. Primer, ko je sprehajalca napadel medved, ki je iz firbca pogledal v medvedji brlog, kjer so bili mladiči. Lovci so obkolili brlog, medvedka se ni upala približati in mladiči so stradali do smrti. »Svaka čast«. Lov je

hud poseg v naravo in v življenje živali, zato ni čudno, da negativno vpliva na njihovo vedenje, jih plaši in jim ukrade socialno življenje. Lovci plenilce zvbijo pred visoko prežo z mesom ali urinom goneče samičke, kjer jih ustrelijo. Ali so bolne, stare ali pa zdrave, ni pomembno. Lov pomeni ubijanje in ubijanje pomeni trpljenje. Ubijanje nemočnih živali je pri večini lovcev le izprijena oblika užitkov ob umoru in dokazovanje njihove premoči nad žrtvijo. Nekateri pa celo s tem zdravijo svoje komplekse. Žalostno je, da imamo na ministrstvu za okolje zaposlene ljudi, ki nimajo pojma o naravi in življenju v njej. Namesto, da bi bili za naravo in bi pomislili, da narava sama uravnava število rojstev živali, kot je bilo to v preteklosti, brez pomisleka podpišejo papir in norija se lahko prične.

Avtor: Prof. Kalan Boštjan

Zakaj je športni lov krut in nepotreben

Čeprav je bil lov ključen za preživetje človeštva pred 100.000 leti, dandanes ni nič drugega kot nasilna oblika rekreacije, saj ga velika večina lovcev ne potrebuje za preživetje. Lov je prispeval k izumrtju živalskih vrst po vsem svetu, vključno s tasmanskim tigrom in veliko njorko.

Manj kot 5 odstotkov ameriškega prebivalstva (13,7 milijonov ljudi) lovi. Lov je namreč dovoljen v mnogih rezervatih za divjad, nacionalni gozdovih, državnih parkih in drugih javnih zemljiščih. Skoraj 40 odstotkov lovcev vsako leto zakolje in pohabi milijone živali na javnih površinah; po nekaterih ocenah pa še krivolovci nezakonito ubijejo enako število živali.

Bolečina in trpljenje

Veliko poškodovanih živali, ki so jih lovci ranili, dolgo trpi bolečino do smrti. Študija 80 belorepih jelenov, opremljenih z radijsko ovratnico, je dokazala, da je bilo od 22 jelenov, ki so jih lovci ustrelili s „tradicionalno lokostrelsko opremo“, 11 ranjenih in so zaradi teh ran poginili. Dvajset odstotkov lisic, ki so bile ranjene, so lovci znova ustrelili, a 10 odstotkom lisic, ki jim je uspelo pobegniti, je bilo obsojenih na stradanje, kar je bilo zanje usodno, kot je ugotovil veterinar. Biologi Oddelka za divjad, ribe in parke v Južni Dakoti ocenjujejo, da je vsako leto več kot 3 milijone ranjenih rac. Britanska študija lova na divjad je ugotovila, da je 11 odstotkov divjadi, ki so jih lovci ustrelili, umrlo šele po drugem ali večkratnem strelu in da je veliko te divjadi trpelo več kot 15 minut, preden je umrlo.

Lov moti migracije in vzorce hibernacije in uničuje družine. Za živali, kot so volkovi, ki se vse življenje družijo in živijo v tesno prepleteni družinski enoti, lahko lov uniči celotne skupnosti. Stres, ki ga živali zaradi lova trpijo, povzročen zaradi strahu in zaradi neizbežnih glasnih zvokov in drugih pretresov, ki jih ustvarjajo lovci, tudi resno ogroža običajne prehranjevalne navade, zaradi česar težko shranjujejo maščobo in energijo, ki jih potrebujejo za preživetje zime.

Narava skrbi za lastno ravnovesje

Občutljivo ravnovesje ekosistemov zagotavlja njihovo preživetje, če jih pustite nespremenjene. Naravni plenilci pomagajo ohraniti to ravnovesje, saj ubijajo samo najbolj bolne in najšibkejše posameznike. A lovci ubijajo vsako žival, za katero si želijo, da njena glava visi nad kaminom, vključno z velikimi, zdravimi živalmi, ki so potrebne za ohranjanje močne populacije. Divji lov na slone je povzročil, da se je v Afriki povečalo število živali brez oklov. V Kanadi je lov povzročil, da se je populacija debeloroge ovce zmanjšala za 25 odstotkov v zadnjih 40 letih. Revija Nature poroča, da je „učinek na genetiko populacij verjetno še globlji“.

Tudi ko neobičajni naravni pojavi povzročajo naraščanja populacije, naravni procesi delujejo v smislu stabilizacije skupine. Lakote in bolezni so lahko tragične, vendar so naravni način za zagotavljanje preživetja zdravih, močnih živali, ki ohranjajo moč v svoji čredi ali skupini. Streljanje živali, ker bi ali lahko stradale ali zbolele, je samovoljno in destruktivno. Drugi problem lova je vnašanje eksotičnih »živali za igro«, ki, če so uspele pobegniti in se razvijati, ogrožajo domorodne prosto živeče živali v urejenem ekosistemu.

Krutost lova »v pločevinki«

Največ lova se izvaja na zasebnih zemljiščih, kjer so zakoni, ki varujejo prosto živeče živali, pogosto neizvedljivi ali jih je težko uveljaviti. Na zasebnih zemljiščih, ki so ustanovljena kot neprofitni lovni rezervati ali ranči za zabavo, lovci lahko za plačilo ubijajo domorodne in eksotičnih vrste v obliki »lova v pločevinki«. Te živali so lahko domorodne na območju, zrasle drugje in prinesene ali kupljene od posameznikov, ki trgujejo z neželenimi živalmi ali presežnimi živalmi iz živalskih vrtov in cirkusov. Lovci živali lovijo in pobijajo izključno z edinim namenom, da si zagotovijo trofeje.

Lov »v pločevinkah« je dober posel — po ocenah je na tisoče takšnih rančev v ZDA, z okoli 5.000 tako imenovanih »eksotičnih rančarjev« v Severni Ameriki. Ted Turner, največji zasebni posestnik v deželi, omogoča lovcem za plačilo več tisoč dolarjev, da ubijejo bizona, jelena, afriške antilope in purane v njegovem 2 milijona akrov velikem posestvu.

Živali na rančih, kjer se izvaja »lov v pločevinkah« so pogosto navajene na ljudi in običajno ne morejo pobe gniti iz ograd, ki segajo v velikosti od nekaj metrov do več tisoč akrov (1 aker=0,4 ha). Večina teh rančev deluje na politiki »ne-ubiti, ne-plačilo«, zato je v lastnikovem najboljšem interesu, da zagotovijo, da stranke dobijo to, po kar so prišle. Lastniki to storijo tako, da ponujajo vodnike, ki so seznanjeni z lokacijami in navadami živali, dovoljujejo uporabo psov in oskrbo krmišč, ki privabljajo nič hudega sluteče živali na hrano, medtem ko lovci ležijo in čakajo.

Medtem ko so mnoge države omejile ali prepovedale lov »v pločevinkah« še ni zveznih zakonov, ki bi urejali ta način lova.

Druge žrtve

Lovske nesreče uničujejo premoženje in poškodujejo ali ubijejo konje, krave, pse, mačke, pohodnike in druge lovce. V letu 2006 je podpredsednik Dick Cheney slavno ustrelil prijatelja, medtem ko je lovil prepelice na lovu »v pločevinkah« v omejenem območju. Po podatkih Nacionalnih fundacij za strelski šport, se v ZDA zgodi na tisoče poškodb pri lovu vsako leto — in to število vključuje samo nezgode, ki vključujejo ljudi.

Medvedi, pume, srne, lisice in druge živali, ki jih zasledujejo, ujamejo in celo ubijejo psi med (včasih nezakonitim) lovom. Niso edini, ki trpijo zaradi tega »športa«. Psi, ki jih uporabljajo za lov, so pogosto priklenjeni ali zaprti v ogradi in so prikrajšani za redno veterinarsko oskrbo, kot so cepiva in zdravila proti srčni glistavosti. Nekateri se izgubijo med lovom in jih nikoli ne najdejo, druge kar spustijo ob koncu lovske sezone, da se znajdejo sami in umrejo od lakote ali pa jih zadenejo vozila.

Kaj lahko storite vi?

Za boj proti lovu na svojem območju, postavite na vaše zemljišče znak »lov prepovedan«, pridružite se ali protilovski organizaciji, protestom proti organiziranemu lovu ali poškrpite z repelenti ali nastavite človeške lase (iz brivnice) v bližino lovskih območij. Prijavite krivolovce. Poučujte druge o lovu. Spodbujajte svoje zakonodajalce k sprejemanju ali uveljavljanju zakonov za zaščito divjadi in vztrajajte, da so nasprotniki lova enako zastopani v vladi in tudi v nevladnih organizacijah.

Why Sport Hunting Is Cruel and Unnecessary
<http://www.Peta.org>

Prevedla: Blanka Prezelj

Ilustracija: Bruno Haberzettl

Spravljjen človek

Ob poslušanju večernih novic se poslušalcu nehote zastavljajo številna vprašanja: Kako je to mogoče, zakaj gospodarska rast, zakaj nasilje nad ljudmi, zakaj lakota, zakaj, zakaj, zakaj ...?

V iskanju iskrenih odgovorov se moramo odmakniti od naučenih resnic in se vprašati: Kdo smo, od kod prihajamo in kam gremo?

Prvi razvojni člen človeške vrste sega v razvoju 13 milijonov let nazaj. Poimenovali so ga Ramapitek. Živel je v savanskem in stepskem okolju. Nadaljnji razvoj vrste je bil oblikovan z vremenskimi spremembami in njenimi prilagoditvami. Zgodile so se štiri ledene dobe z vmesnimi toplimi obdobji. Avstralopitek (južna človeku podobna opica) se je pojavil pred 3,5 milijona leti v travnatih savanah. Na razmere okolja so se nekateri še bolj prilagodili in razvil se je Homo habilis (spretni človek). To je bilo pred dvema milijonoma let. Njegovo življenjsko okolje je bila stepla in savana. V istem prostoru se je pred 1,9 milijona let pojavil Homo erectus (pokončni človek). Neandertalec je živel na področju današnje Evrope pred 150.000 leti. Tedaj je bilo področje Evrope v ledeni dobi in na te razmere je bil odlično prilagojen z obliko telesa. V gozd je vstopal zaradi lova in nabiralništva. Izumrl je pred 27.000 leti.

Homo sapiens (misleči človek) se je pojavil pred 200.000 leti na področju današnje Afrike, v savani in stepi. Preko Balkanskega polotoka je prišel v Evropo pred 45.000 let. Sprva je živel ob robu gozda, vanj pa vstopal le zaradi lova, nabiralništva in kasneje energije.

V kolikor bi razvojno pot človeka v dolgem časovnem obdobju preoblikovali v 24 urno obdobje dneva, bi bilo obdobje po Kristusovem rojstvu dolgo le trinajst sekund. V zadnji sekundi se je vrsta namnožila preko vseh meja. Danes na planetu živi več ljudi, kot jih je v 13 milijonih let zgodovine skupaj umrlo!

Zapisana dejstva nazorno kažejo, da človek ni bil nikoli prebivalec gozda in si je zaradi možganov lahko pokoril vse ostalo življenje na planetu. S svojo ustvarjalno uničevalnostjo je človek posegel v zakopana Zemljina grobišča in začel porabljati uskladiščeno energijo, preoblikoval je Zemljino površje za pridobivanje hrane, hote ali nehote odstranil številne življenjske konkurente in se množil. Izmisлил si je zakone, kateri temeljijo na rasti in obrestno obrestnem računu. Zgoraj zapisano je globalni recept za življenjsko nesrečo in zanesljiva pot v propad vrste Homo sapiens. Zaradi teh dejstev bi Življenje in planet Zemlja takšno vrsto z veseljem pogrešala.

Ko se je človek selil iz afriškega v evropski prostor, je za sabo puščal opustošenje. Uničeval je gozd z rastlinsko in živalsko komponento ter tako pridobival energijo, prostor in rodovitno prst. Gozd je edini ekosistem, ki zna ustvarjati iz skal, mineralov, peska, vode in lastne materije tisti del zemlje, ki ga opisujemo kot rodovi-

tna tla. Na teh tleh je gojil hrano v obliki rastlin in živali. Zaradi nepoznavanja naravnih procesov je tla dolgoročno preobremenil, jih uničil in se odpravil dalje uničevati gozdove. Če pogledamo iz veselja, vidimo ogabno skulpturo uničene narave, ki sega od severne Afrike preko Mediterana proti Evropi. Še pred 1.000 leti z gozdovi pokrito Evropo je človek preoblikoval v umetno savano. Naredil je nepregledne površine monokulturnih njiv in travnišč, katera lahko životarijo le z ogromnimi vložki energije. Nekoč gozdna rodovitna tla se počasi, a zanesljivo spreminjajo v mrtvice, v katerih človek onemogoča življenje konkurentom. Pretrgal je vse snovne, energetske in vodne procesne tokove. V imenu napredka. Pri tem pa je pozabil, da narava ne pozna napredka, temveč le razvoj.

Gozdovi so v evropskem prostoru domorodec z domovinsko pravico. Živijo v predelih, kateri so bili ljudem za drugo rabo manj primerni. V veliki meri je človek tudi te gozdove močno spremenil po svoji meri. Žal tudi v Sloveniji. Pod vplivom nemške gozdarske šole je bila v naših gozdovih pospeševana smreka in odstranjeni veliki plenilci. Po človekovih merilih je takšen gozd dajal višji finančni izkoristek, vendar ne trajnostno. Zato je danes slovenska gozdarska doktrina drugačna in je osnovana na treh načelih: sonaravnosti, trajnosti in mnogo namenskosti. Žal še vedno teh načel ne znamo in ne zmoremo v popolnosti implementirati v odnos z gozdom.

Trajnostni razvoj lahko spoznavamo ob proučevanju življenja gozda. O takšnem razvoju lahko govorimo le, če so vzpostavljeni naravni samodejni in trajnostni mehanizmi. Gozd je največji varuh življenja. V njem ni škodljivcev in ni plevela. Rastlinska in živalska pestrost sta garancija za uspešno funkcioniranje gozdnega ekosistema. V gozdu je neverjetna organska povezanost, kjer je vse povezano z vsem. Večina povezav je ljudem še vedno neznanka. Vsi procesi v gozdu so maksimalno upočasnjeni, od pretoka vode, snovi, do energije in vse se vrača nazaj lokalno. Izgube enega mikrosistema proti drugemu so na snovni, vodni in energetski ravni minimalne, a trajne. V vseh sistemih gozda so prisotne zavore, vsa dogajanja so na lokalnem nivoju, na nivoju mikrorastišča.

Če spoznamo to gospodinjstvo gozda, nam postane zelo hitro jasno, kako nepremišljena dejanja počnemo ljudje v gozdovih. Ta dejanja so največkrat celo v skladu z zakonom. Seveda smo si zakon izmislili ljudje, da bi imeli pravila, po katerih bi imeli pod nadzorom dejanja človeka proti človeku pri prisvajanju naravnih dobrin. Nikakor pa zakoni niso pisani na način, da bi bil človek povsem enakovreden člen mravlji, košuti, volku ali orlovi praproti.

Kaj je dovoljeno sprehajalcu v gozdu, gozdarju ali lovcu je spisano v zakonih. Kakšna pa so stvarna naravna in etična merila? Tu stopimo na minsko polje, ker raz-

lične skupine uporabnikov gozda utemeljujejo svoje potrebe zgolj na osnovi zakonskih določil. Lastniki gozdov želijo čim večjo lastninsko pravico nad gozdom, obiskovalci gozda čim manj dolžnosti in pravil, lovci čim več trofej ... Rastlinski in živalski svet sta na »mizici, pogrni se«, na kateri si lahko vsak človek vzame po človeških zakonskih določilih.

Na podlagi znanstvenih odkritij in na osnovi izkušenj številnih opazovalcev življenja v gozdovih moramo ta dejstva zavestno ozavestiti v našo podzavest in skreniti iz enosmerne ceste, ki nas vodi v apokalipso. Zato je pomembno spoznavati vedenjske vzorce živali, spoznavati njihovo čustveno življenje, zavest, strah in odnos do ljudi.

Uveljavljeno stališče med ljudmi je, da primerjava med občutki ljudi in živali ni smiselna, ker živali ravnajo podzavestno-nagonsko, ljudje pa zavestno. Inštitut Maxa Plancka je objavil študijo, katera lahko močno rani človeški ego. Pokaže, da se človeški podzavestni del možganov odziva dosti prej kot zavestni. Nagonski odzivi so prednostni pri strahu, žalosti, veselju ... Ali so zaradi teh dejstev občutenja živali manj izrazita? Ali je nagonska materina ljubezen manj vredna kot zavestna? Ali je čutenje živali ob izgubi mladiča drugačno, kot čutenje matere ob izgubi otroka? Znano je, da se jelenja košuta vrača na mesto, kjer je bil pokončan njen mladič. Po zmedu in begu nastopi faza žalosti in vračanja na mesto izgube. Povezava med košuto in mladičem je tako velika, da je ni mogoče prekiniti v trenutku. Velika stopnja žalosti omogoči samici slovo.

V naravi vse vrste čuvajo energijo. Pri tem početju se iz dneva v dan prilagajajo naravnim danostim, rastišču. Ko govorimo o naravnem ravnovesju med plenil-

ci in plenom, je v resnici neusmiljeno tekmovanje za življenje med poraženci. Ko pride ris v novo okolje, so tam njegova hrana srne. Ris ni sprinter in ni zasledovalec kot volk. Narava ga je obdarovala z značilnostmi, da stavi pri lovu na presenečenje. Nepazljiva srna na paši mu je lahek plen. Vendar le nekaj časa. Po nekaj ulovih je večina srn posvarjenih. Težje učljive postanejo plen. Vendar ris iz tedna v teden težje ulovi plen in je zato prisiljen k selitvi.

Živali poznajo akutni občutek strahu. S pomočjo njega preživijo. Lahko ga celo procesirajo in se oddaljijo od kroničnega stresa. Na območjih, kjer je lov prepovedan (Galapaško otočje, Obale Antarktike, Yellowstone park) lovne živali pustijo človeka zelo blizu. Drugače je v nam znanih gozdovih. Čeprav je gostota sesalcev v našem okolju zelo visoka, bi jih morali videti ob katerikoli uri dneva. Nanje naletimo pogosteje ob zori in zarji in v nočnem času. Zaradi razširjenosti dnevnega lova se živali umaknejo največjemu predatorju, človeku, oziroma lovčevemu čutu, vidu. Zato prevladuje med ljudmi prepričanje, da so srne, jeleni in divji prašiči nočne živali. To ne drži. Ker hrano potrebujejo v rednih presledkih čez celi dan, jo preko dneva iščejo v odmaknjenih predelih, ne pa na gozdnih obronkih ali travnikih, kot bi bilo za te vrste značilno. Na čistini se prikažejo, ko jih lovčevo oko slabše zazna. Zanimiv primer je zabeležen v Švici, v kantonu Ženeva. Tam so z referendumom leta 1974 prepovedali lov. Po prepovedi, se je obnašanje jelenov, srn in divjih prašičev drastično spremenilo. Postali so to, kar po navadi so in jih je možno opazovati množično tudi podnevi.

Do sedaj smo iskali odgovore na vprašanja, kdo smo in od kod prihajamo. V kolikor bo naš korak ostal v enosmerni ulici, bomo odrezali bogato vejo, na kateri sedimo. Če bomo zmogli drugačnega ravnanja z živim svetom in mu bomo izkazali več spoštovanja in v kolikor bomo zmogli omejiti demografsko eksplozijo, imamo možnosti za preživetje. Vendar moramo pričeti pri nas samih. Da zbudimo zavest in jo vnesemo v podzavest.

Da bi končno zmogli sobivanje znotraj vrste, med živalmi in rastlinami, ter postali SPRAVLJENI LJUDJE.

Avtor: Dušan Debenak, univ.dipl.inž.gozd.

Prvo vseslovensko srečanje društev in aktivistov za pravice živali

Celje, Dan Zemlje, 22.4.2017, od 9.00-19.00.

Naš slovenski prostor je že doživel koordinacijo delovanja Društev za zaščito živali, tokrat pa smo želeli srečanje zastaviti širše. Želeli smo, da se predstavijo vsa društva in posamezniki, ki delujejo za dobrobit živali na različnih področjih, tako v praksi, pri reševanju in pomoči živalim, tako pri ozaveščanju ljudi, kot na povsem teoretični ravni, ki potem daje čvrste argumente proti zlorabi živali. Namen srečanja je bilo druženje, povezovanje, izmenjava informacij, kaj počnemo, katere projekte vodimo in katere načrtujemo ter kako lahko svoje moči združimo, da bomo pri svojem aktivizmu za pravice živali učinkovitejši. Tako smo srečanje razdelili na tematske sklope. Po uvodnih besedah in predstavitvi Društva za osvoboditev živali in njihove pravice ter zadnjih trendov aktivizma v evropskem prostoru, so v prvem sklopu svoje delo predstavila Društva za zaščito živali iz posameznih področij Slovenije. Drugi sklop je bil namenjen predstavitvi zavetišč za rejne živali, ki jih je v Sloveniji kar nekaj in tretji predstavitvi pobud na pravnem področju. Po odličnem veganskem kosilu, za katerega je poskrbela produkcija Vege&Dobro, je sledil četrti sklop skupinskih in individualnih aktivnosti, v katerem se je predstavilo Slovensko vegansko društvo, Bistriška vege scena, Veganska iniciativa in posamezniki, ki so pustili nekaj globljih sledi v našem veganskem prostoru: Ivan Soče, Anja Radaljac in Jasmina Hrastovec. V zadnjem, petem sklopu, so sledili prispevki akademskih društev in posameznikov, Društva ZaŽivali!, Matjaža Kovšeta, Tomaža Grušovnika in Demetrija Ostermana. Odmoru je sledila okrogla miza, v kateri smo sodelovali vsi in kjer smo se v največji meri dogovarjali glede skupnih aktivnosti, glede organizacije velikega protestnega shoda v Ljubljani junija letos, ki smo mu iskali naslovno vsebino in glede drugih projektov, ki so še v idejnih zasnovah posameznikov in društev.

Začetno negotovost nas organizatorjev glede obiska, je razblinila polna dvorana. Atmosfera srečanja je bila polna optimizma, povezovanja, veselja in bratenja. Bil sem izredno vesel, da je kljub kratkem času, ki je bil na voljo predstavitvam (10 minut), posameznikom in Društvom uspelo vsaj v grobem orisati svoje delo in svoja razmišljanja. Bile so dejansko samo predstavitve, a so zadoščale, da smo se spoznali. Bile so dragocene, ker smo slišali ljudi, ki se ukvarjajo z zelo različnimi dejavnostmi, vse skupaj pa nas je združevala skupna želja pomagati najmanj slišanim v človeški družbi. Bilo je pomembno slišati, kako vsak od nas uporablja svoje darove, svoje sposobnosti, svoj čas in energijo na zelo različne načine, ki pa se vsi dopolnjujejo. In pri skoraj vsaki predstavitvi sem pogrešal dodatno minuto, ker so me samo trdi stoli opozarjali, da čas nezadržno drvi proti sedmi uri, ko so nas prišli opozoriti, da je čas, da srečanje zaključimo.

Ob koncu je bila izrečena želja, da bi srečanje naslednje leto ponovili. Mislim, da bi bilo dejansko dobro takšno srečanje ohraniti, če že ne vsako, pa vsaj vsaki dve leti. Dobro je vsake toliko časa opraviti bilančni obračun svojega dela, slišati podobno misleče in delujoče na drugih področjih, da se zavemo, da nismo sami. In da skupaj dosežemo več. Tako je bil moj končni vtis, da smo Dan Zemlje obeležili na najlepši možen način. Z razmišljanjem o strategijah, ki bi Zemljanom najbolj pomagale.

Avtor: mag. Miloš Židanik

Etika živali

Pogovarjali smo se z Niko Arsovski o odnosu ljudi do živali in veganstvu. Nika je po izobrazbi arhitekt a se zadnja leta bolj posveča novinarstvu. Njene članke lahko najdemo v raznih revijah, odslej pa tudi v naši.

Vem, da delate kot novinarka, torej imate morda še večjo možnost priti do raznih informacij kot mi ostali?

Morda sam spekter informacij ni tako širok, kot bi mislili, vendar pa se zaradi svojega novinarskega dela vsak dan srečujem z vprašanji o otopelosti človeštva na občutenje drugih. Na dnevni bazi spoznavam zgodbe ljudi, ki so prav tako prizadeti ob spoznavanju grozovitih dejstev in se še kako dobro zavedajo celotne problematike, medtem ko si širša javnost še vedno zakriva oči. Številni sogovorniki so že pred časom prevzeli rastlinski način prehranjevanja in takšni so mi, po pravici povedano, najljubši, saj se, glede na to da sem sama novinka v tem svetu, od njih lahko veliko naučim. Rada spoznavam vplivne in pomembne posameznike iz sveta politike, gospodarstva ter zabave, ki se že leta zavedajo problematike izkoriščanja živali, ne da bi pri tem trpela njihova »moškost«, ki je seveda v omejenih glavah povezana s svinjsko kračo ali rebrci.

Kakšen je vaš pogled na odnos človeštva do živali in prehranjevanje z živalmi?

Že kot majhna deklica sem uživala v družbi živali, odraščala sem s psi in mačkami ter na vsakem koraku občudovala živa bitja. Moj odnos se z leti ni spremenil, le v srednji šoli sem se pričela bolj poglobljati v to, kar se je znašlo na mojem krožniku. Zdi se mi, da ob vseh teh spoznanjih ni več mogoče na meso ali mlečne izdelke gledati tako kot pred leti. Tako sem se odločila in iz jedilnika črtala meso, medtem ko se mi je zdelo popolnoma nerazumljivo, da bi enako storila tudi z mlečnimi izdelki. Sčasoma pa sem se seznanila tudi z razmerami v mlečni industriji in spoznala, da ne želim več biti del tovrstnega sistema. Ne želim, da bi kdorkoli moral trpeti zaradi mojega obstoja na tem planetu, sploh pa ne povsem nedolžne živali, ki globoko v sebi prav tako doživljajo hude stiske, čeprav se to nekaterim zdi nepojmljivo. Nisem več le ljubiteljica

domačih ljubljencev, temveč vseh živali, od ubogih teličkov, ločenih od svojih mam, do pujsov, ki so strpani v majhne kletke. Da ne govorim o vseh dejavnostih, ki mlečno in mesno industrijo povezujejo z onesnaževanjem okolja. Če imaš rad živali, naš planet in svoje najbližje, potem je rastlinska prehrana edina pot.

Kaj pravite na množično živinorejo, lov in ostale okrutnosti do živali?

Mislím, da o tem ni kaj dosti reči. Čudi in jezi me miselnost človeka, ki se počuti hierarhično višje od preostalih živih bitij, čeprav povsem neutemeljeno. Verjamem, da je glede na današnjo družbo nekaj takega povsem običajno, saj nas življenje sili v to, da se osredotočimo nase – pomembni smo zgolj mi sami, v ednini – kar pa nas oddaljuje od bistvene lastnosti človeka – humanosti. Ni ga človeškega bitja, ki bi smelo dopustiti trpljenje živali, naj gre za zabavo, prehrano ali »šport«, ki to ni.

Kje ste se srečali z našo revijo Osvoboditev živali?

No, prebiram jo že leta, pred meseci pa sem se vanjo natančneje poglobila v eni izmed veganskih restavracij.

Če sem prav seznanjen, vam je revija všeč in želite celo pomagati pri ustvarjanju revije?

Seveda, saj je edina v slovenskem prostoru, ki ljudi ozavešča o trpljenju živih bitij. Prav zato sem se odločila, da bi rada pomagala pri soustvarjanju revije, saj je pred leti navdihnila tudi mene.

Veselimo se sodelovanja z vami in že za to številko revije boste nekaj pripravili, ali ne?

Tako je, spisala sem nekaj vrstic v povezavi s knjigo Etika živali, ki bo na moji knjižni polici imela prav posebno mesto. Upam, da navduši tudi naše bralce.

Monografija:

Etika živali - o čezvrstni gostoljubnosti

Avtor: Tomaž Grušovnik

Monografija bo bralcu morda odprla drugačen pogled na pojmovanje etike živali, s čimer se bo zamislil o človeški edinstvenosti in minljivosti, ob tem pa si zastavil številna vprašanja, povezana s posameznikovim odnosom do bolečine živali. Izogniti se ne bo mogoče tudi vplivu človeških prehranjevalnih navad na sočloveka, predvsem pa tudi na preostala živa bitja, ki so žrtve sodobnega pojmovanja, ki se je skozi čas spreminjalo, ne nujno na bolje. Vsekakor branje, ob katerem si boste odgovorili na številna vprašanja, ob tem pa se ne boste mogli izogniti niti nastajanju novih.

Že grob pregled avtorjevega opisa priča o izjemni širini in znanstveni podkovanosti človeka, ki se že vrsto let posveča okoljski problematiki. Znanstveni sodelavec na inštitutu za filozofske študije Znanstveno-raziskovalnega raziskovalnega središča Univerze na Primorskem je svoje znanje izpopolnjeval tudi z delovanjem v tujini, s pridobljenimi stališči pa navduševal poslušalce in udeležence konferenc širom sveta. V zadnjem času se posveča predvsem problematiki izmikanja odgovornosti in zanikanja vednosti v navezavi na etiko in filozofijo, v sklopu katere se je dotaknil tudi položaja živali. Avtor se v temeljih svojega dela sprašuje o etiki živali kot o človekovi moralni odgovornosti do živali ali etiki, ki jo živali imajo. V prvem primeru gre morda za razširitev človekove moralne odgovornosti na živali, drugo pojmovanje pa razširja domet moralne odgovornosti onkraj človeka. Slednje pa je težko sprejemljivo, saj razkriva človeški strah pred končnostjo. Ali je etika v resnici le domena človeškega bitja ter Boga, kot velja v teoretski praksi? Kot pojasni, je namen besedila vendarle znanstven, kljub temu pa se v svojih vrsticah ne more izogniti tudi etičnemu vidiku. »Znanstvenosti in etičnosti v okviru te debate, ki se nanaša na marsikatero kočljivo temo, tako ni mogoče držati strogo narazen. Zato upam, da

bodo razmišljanja, zajeta v tem besedilu, ne nazadnje pomagala izboljšati življenje živih bitij in konec koncev rešila nekaj življenj, ki bi sicer ugasnila v grozljivem oceanu smrti ...« Svoj drugotni namen, ki je kljub temu morda na mestu, pojasni docent Univerze na Primorskem. Kako problematično je zadajati nepotrebno bolečino čutečim bitjem? Kakšno moralno problematiko sproža uničenje ali škodovanje katere-mukoli živemu bitju oz. neživi naravi? V kolikor zanimamo dojemanje bolečine drugih živih bitij, moramo pod vprašaj postaviti tudi bolečino sočloveka. V drugem poglavju se avtor dotakne tudi bolečine človeka ob mehanizmu mesne industrije. Klavnice so namreč potisnjene na rob družbe, sami zaposleni pa pogosto svojo službo vidijo kot rešilno bilko, saj se tovrstnemu delu želi vsakdo izogniti. Medtem pa v tretjem delu analizira sam moralni napredek, ki z ozirom na zgodovino civilizacijske in kulturne aspekte skozi samo zgodovino ne doživlja premočrtnega napredka, kot bi si morda na prvi pogled mislili. Knjiga tako ni literatura, ki bi premočrtno usmerjala bralca, temveč mu ponuja tudi možnost refleksije, razmišljanja in iskanja novih odgovorov, vsekakor pa ob samem sklepnem delu še poudari dejstvo, da pred nasiljem nad živalmi ne smemo umikati pogleda.

»Ker so vzajemnost, pomoč, medsebojna naklonjenost, skrb za šibke, itn. nazadnje nekaj, kar lahko najdemo tudi v živalskem svetu, lahko upravičeno trdimo, da lahko moralno delovanje najdemo tudi v kraljestvu živali, vsaj pri tistih posameznikih in posameznicah, ki živijo skupnostno življenje, zaznamovano s telesnimi medsebojnimi vezmi.«

»Če torej zagovarjamo idejo, da je industrijska predelava mesa neproblematična, smo v protislovju sami s seboj in s tem v zanikanju.«

Pripravila: Nika Arsovski

Pomurka leta 2016

Foto: Nuša Pintarič

Naša sodelavka pri reviji, Mirjana Mulec, je postala Pomurka leta 2016. Zato jo bomo malo povprašali okrog tega.

Mirjana, kako je sploh prišlo do tega, da so te uvrstili na seznam, bilo vas je namreč več kandidatov?

Bila sem predlagana s strani naše članice in izgleda, da se je organizatorjem te akcije zdel predlog zanimiv, saj smo bili kandidati iz različnih področij in je bila pisana izbira. Toliko kot mesecev je bilo tudi kandidatov. Še pred glasovanjem za Pomurko leta je potekalo glasovanje za Pomurko meseca. Bilo je 6 kandidatov, 3 ženske in 3 moški.

Kako dolgo je potekalo glasovanje in kje?

Glasovanje za Pomurko meseca se je začelo v začetku decembra in je trajalo 10 dni. Glasovati je bilo možno preko radia Murski val, z sms glasovanjem, pa z glasovnicami, ki jih je bilo možno kupiti v pomurskem časopisu Vestnik. Za izbor Pomurke leta pa je glasovanje potekalo 7 dni.

Glede na izid glasovanja, bi lahko rekli, da je v Pomurju in delu Štajerske kar dosti ljudi, ki jim je zaščita živali znana in so mnogi glasovali zate?

Ja, tega sploh nisem pričakovala, a očitno ljudem ni vseeno. To me je zelo presenetilo, ker nam večkrat v Pomurju govorijo, da se naj raje brigamo za ljudi, ne pa da pomagamo živalim. Ni res, mi pomagamo tudi ljudem. Še kako! Pri prevozu živali do veterinarja lastnikom, ki nimajo prevoza, pri kritju veterinarskih stroškov, ki jih nekateri lastniki enostavno ne morejo kriti. Kolikokrat naletimo na osamljene starejše ljudi, ki se želijo tudi z nami kaj pogovoriti, a kaj, ko smo vedno v taki naglici. Se pa res potrudimo in kdaj komu tudi namenimo svoj čas. Tako da, ja, tudi drugi nas s terena že kar poznajo in so glasovali za mene/nas. Pomurje pa ni majhno.

Verjetno si imela zaradi te zmage tudi več možnosti dati glas za živali v javnosti?

Ja, seveda. Kar je bila tudi odlična promocija za naše društvo. Pojavljala sem se na SLO 1, lokalnih televizi-jah, večkrat na največjem pomurskem radiu Murskem valu, po spletnih straneh, lokalnih časopisih, tudi v Večeru. Prej zagotovo ni bilo možno z lahkoto priti v vse te medije, kar je res enkratno, saj sem imela možnost povedati vse o našem društvu, potem resnico, ki se dogaja za zidovi prehrabene industrije, kjer izko-riščamo živali za naše potrebe, o veganstvu ...

Kako pa se počutiš, si morda malo bolj va-žna ali podobno?

Hihi, važna ravno ne, ponosna pa, ampak ne tako na sebe, kot na naše društvo. Ne govorim rada v ednini, JAZ, ker imamo toliko pridnih aktivistov, ki si prav

tako (eni še bolj) zaslužijo pohvale in seveda ta naziv. Zdaj sem bila pač jaz izbrana in sem predstavnik vseh teh zlatih duš, ki se vsakodnevno razdajajo za živali in jim pomagajo, kolikor je pač možno. Eni grejo celo preko svojih zmožnosti. Smo pa v društvu kot ena družina. Povezani. Se spoštujemo, si pomagamo med sabo, se imamo radi. Skupaj se jočemo, smejimo, veže pa nas ena in edina ljubezen – ljubezen do živali, ljudi in narave.

Hvala za pogovor. Bi sama še kaj dodala?

Hvala tudi vsem ostalim posameznikom in društvom ki ste glasovali zame. Pozdravljam pa vse bralce naše revije in jim želim vse dobro, da naj delajo dobro, saj se jim bo dobro prej ko slej povrnilo. Če pa ne morejo pomagati, vsaj naj ne škodujejo ljudem, živalim in na-ravi in jih pustijo pri miru!

Pripravil: Stanko Valpatič

»Namenite 0,5 % od vaše dohodnine Društvu za osvoboditev živali. Ne izgubite ničesar, v društvu pa bomo s pomočjo vašega prispevka lahko naredili še več za živali. Če omenjenega pol odstotka dohodnine ne namenite za donacije, ostane državi.«

Nina Osenar, članica Društva za osvoboditev živali

Društvo za osvoboditev živali in njihove pravice
Ostrožno pri Ponikvi 26, 3232 Ponikva
 Tel.: 031/5763-303; GSM: 031 499 756, internet: www.osvoboditev-zivali.org
 Transakcijski račun: 02011-0253228311, email: info@osvoboditev-zivali.org

PRISTOPNA IZJAVA

Ime in priimek:
 Datum rojstva: Telefon:
 Naslov (ulica, kraj, pošta):
 E-mail naslov:
 Izobrazba: Poklic:
 Dodatna znanja:
 (prosimo, pišite čitljivo)

Izjavljam, da želim postati član/članica Društva za osvoboditev živali in njihove pravice ter da sem seznanjen/seznanjena s statutom društva in da ga bom spoštoval/spoštovala.

Opomba:

- za mladoletnike, mlajše od 15 let, morajo pristopno izjavo podpisati tudi starši (zakoniti zastopnik)
 - članarina za leto 2017 za zaposlene je 25 €,
 - članarina za leto 2017 za dijake, študente, upokojenke in brezposelne je 15 €,
 - članarina za leto 2017 za mlajše od 15 let je 8 €.
- (Prosimo, da glede članarine obkrožite tisto alinejo, v katero spadate.)

S podpisom te izjave dovoljujem obdelavo svojih osebnih podatkov za namene informiranja o delu društva (vabila, akcije, informativno gradivo in drugo).

Datum: Podpis:

Prosim, da me obveščate o akcijah, ker želim pri njih sodelovati
 želim, da me informirate o akcijah društva in pomembnejšem dogajanju, vendar ne želim aktivno sodelovati
 ne želim, da me sproti obveščate o aktualnih dogajanjih, vendar društvo in njegovo dejavnost podpiram

Moji predlogi:

Sporočila želim dobivati
 po elektronski pošti

Izpolnjeno pristopno izjavo pošljite po pošti na zgoraj naveden naslov.

Društvo za osvoboditev živali in njihove pravice se iskreno zahvaljuje vsem članom, ki vestno plačujete članarino in pa vsem tistim, ki s svojimi denarnimi prispevki pomagata društvu. Brez vaše pomoči ne bi bilo možno ali pa bi bilo zelo okrnjeno delovanje društva, tako pri izdajanju revije kot pri drugih aktivnostih. Čeprav zahvalo izrekamo kot upravni odbor društva oz. uredniški odbor revije, je to navsezadnje hvaležnost, ki prihaja od vseh živali, ki so se zaradi naših skupnih akcij morda izognile trpljenju ali celo smrti.

UPN		IBAN		Pollog		Dvig	
Ime plačnika		Referenca		Placnik		Podpis plačnika (neobvezno žigi)	
JANEZ NOVAK				JANEZ NOVAK, NOVAKOVA 1, 1000 LJUBLJANA			
Namen / rok plačila		Koda namena		Namen / rok plačila		Nujno	
PROST. PRISPEVEK		OTHR		PROST. PRISPEVEK		☐	
Znesek		Znesek		Datum plačila		BIC banke prejemnika	
EUR =5,00		EUR =5,00					
IBAN prejemnika in BIC banke prejemnika		IBAN		Referenca		Izjava	
S156 0201 1025 3228 311		S156020110253228311		S100 0107		☐	
Referenca prejemnika		Ime in naslov		UPN - Univerzalni plačilni nalog			
00 - 0107		DRUŠTVO ZA OSVOBODITEV ŽIVALI OSTROŽNO PRI PONIKVI 26, 3232 PONIKVA					
Ime prejemnika		Prostor za vpise ponudnika plačilnih storitev					
DRUŠTVO ZA OSVOBODITEV ŽIVALI							
Potrditev plačila UPN		Prosimo, ne pišite in ne žigosajte v tem prostoru.		INFO s.o.o. Celje 2010		Obrazec UPN - Univerzalni plačilni nalog	

Je res **veganska** hrana pomanjkliva?

Nekdo se lahko vpraša, zakaj neki postati vegan? Vendar bi bilo veliko boljše vprašanje, zakaj ne postati vegan. Veganstvu v prid je toliko močnih razlogov, da je karkoli drugega težko logično upravičiti. Znanost je glede veganstva zelo jasna, primerno je za vse razvojne stopnje človeka, vključno z otroci. Na drugi strani pa veganstvo ponuja rešitve okoljskih težav (uživanje mesa in pripadajoča živinoreja povzroči več škode okolju kot celoten svetovni promet skupaj), boljše zdravje (bolezni srca in ožilja, diabetes, povečan pritisk, povečana telesna teža so povezane z živili živalskega izvora) ter ukinitvev masovnega mučenja in poboja živali (Slovenci vsako leto pobijemo približno 35 milijonov živali). V mesu ni nobene hranilne snovi, ki jih zlahka ne bi dobili drugje, zato za ta poboj ni biološke potrebe.

Marsikdo kljub temu trdi, je uživanje živil živalskega izvora nuja. Prepričanje, da je veganska prehrana pomanjkljiva, medtem ko je mešana „popolna“, meji že

na kult. Kot vsak kult je tudi to prepričanje vzdrževano z neprestanim ponavljanjem „dejstev“, ki seveda ne temeljijo na realnosti. Vsaka prehrana je sicer lahko pomanjkljiva, vendar tu izpostavljam veganstvo je neprimerno, sploh če upoštevamo, da statistični podatki kažejo, da je pomanjkanje hranilnih snovi bistveno bolj verjetno pri mešani prehrani (kronično pomanjkanje vlaknin, antioksidantov, folatov, kalija, magnezija, vitaminov A, D, E itd.) kot pri veganstvu. Bolj pomembno kot prehranjenost s hranilnimi snovmi (kar je relativno enostavno zagotoviti pri katerikoli prehrani) je izogibanje škodljivim viškom, kar pa je skoraj nemogoče na mešani prehrani (vnos holesterola, živalskih beljakovin, nasičenih maščob, hemskega železa, nitratov, heterocikličnih aminov, policikličnih aromatičnih ogljikovodikov, težkih kovin itd.).

Pojem »nadomeščanja« se je pri oceni veganstva že tako zakoreninil, da tudi to že meji na kult. Hranilne snovi veganska prehrana preprosto zagotavlja z drugačno paleto živil in tu ne gre za »nadomeščanje«.

Podobno kot bi trdili, da s čajem nadomeščamo vodo. Pogosto pa se v zvezi z veganstvom tudi omenja nekatere hranilne snovi, katere naj bi bilo „težko“ ali celo nemogoče vnesti z vegansko prehrano, kar pa ne drži. Naj to pokažem na dveh konkretnih hranilnih snoveh, ki se pogosto omenjajo, ko je govor o veganstvu: beljakovinah in vitaminu B12. Rastlinska hrana naj ne bi imela dovolj beljakovin, v njih naj bi manjkale določene esencialne aminokisliline in zato naj bi bilo potreb-

no posebno znanje za “kombiniranje” živil. Vsak, ki je kadarkoli pogledal v prehranske tabele, lahko vidi, da to ne drži. Rastlinska hrana vsebuje več kot dovolj beljakovin (z izjemo sadja in nekaterih gomoljev) ter VSEH esencialnih aminokislin v več kot dovolj velikih količinah. Kljub tem dejstvom se v Sloveniji še vedno najde veliko posameznikov, ki trdijo, da so rastlinske beljakovine “nepopolne”. Podobna zgodba je z vitaminom B12, katerega edini vir so bakterije. Meso je le posreden vir tega vitamina in kot tak bistveno manj primeren. Tuje prehranske organizacije svetujejo (predvsem starejšim) naj se zaradi slabše absorpcije ne zanašajo na B12 iz mesa in ga naj raje uživajo v veganski, bakterijsko pridelani obliki. Kljub temu pa večina odgovornih v Sloveniji še vedno trdi, da je meso edini vir tega vitamina, ker bakterijsko pridelan vitamin po njihovo “ne šteje”. Takšna stališča škodujejo zdravju celotne populacije, ne samo veganom. Pomemben razlog, zakaj odgovorni v Sloveniji širijo taka napačna stališča, je v tem, da se pri nas poznavanje prehrane povsem napačno enači z medicinsko stroko. Medicina (vsaj v Sloveniji) namreč ni kvalificirana za kakršnokoli sodbo o prehrani, saj zdravniki na splošno o tem niso dovolj izobraženi. V javnosti se je uveljavila dogma, da so zdravniki hkrati tudi strokovnjaki za prehrano, kar pa ne drži. Stvari, ki se jih o prehrani učijo na Medicinski fakulteti so že desetletja zastarele, irelevantne in v veliko primerih tudi povsem napačne, zato so zdravniki v najboljšem primeru le prehranski samouki. Zato se na njihove sodbe ni zanesti, saj temeljijo na osebnih ideologijah in predsodkih, ki pa so, tako kot pri večini populacije, do veganstva negativni. Pri oceni veganstva je relevanten le konsenz mednarodne prehranske stroke, ki pa je jasen: pravilno sestavljena veganska prehrana je primerna za vse razvojne stopnje človeka, vključno z otroki, dojenčki, nosečnicami in šporniki. Zato je vsaka debata okrog primerenosti veganstva odveč. Žal pa (zaradi pomanjkljive izobrazbe, predvsem pomanjkanje znanja matematike) stališča odgovornih v Sloveniji niso v soglasju z med-

narodno prehransko znanostjo in veganstvo ocenjujejo le preko prizme lastnih predsodkov.

Negativen odnos do veganstva je razumljiv. Večina ljudi nase gleda kot na pozitivne, dobre ljudi, ki imajo radi naravo in živali. Ker vsejeda prehrana povzroča ogromno škodo naravi in masovni pokol živali, je marsikomu potrebno takšno ravnanje prikazati kot neobhodno, nujno. Veganstvo že s svojim obstojem pokaže alternative, torej možnost izbire. To pomeni, da so vse grozovite posledice vsejede prehrane stvar osebne odločitve oz. želje posameznika in ne nuje, kar pa je za marsikoga moteče. Iz enakega razloga se pogosto napačno interpretira človekova vsejedost, ki ne pomeni nič drugega kot to, da človek LAHKO je vse, ne pa da MORA jesti vse. Uživanje mesa in vse posledice, ki iz tega izhajajo, so zato izključno stvar odločitve.

Vendar gre težava nestrokovnosti odgovornih v Sloveniji še dlje. Niso namreč pripravljeni, da bi s predlogi in nasveti izobrazili vegane, kako se pravilno prehranjevati. Delno zato, ker o prehrani sami niso dovolj podučeni, delno pa zato, ker imajo zaradi prej omenjenih osebnih vzgibov močne negativne predsodke. Tako se vsi nasveti gibajo v smeri siljenja k uživanju mesa in ideoloških obsodb. Zato so vegani prisiljeni sami iskati informacije, kar pa ni vedno najbolje, saj v poplavi informacij lahko dobijo veliko napačnih informacij. Tako se nekateri vegani brez razloga izogibajo glutenu, stročnicam (soji) in kuhani hrani, kar seveda lahko zaplete sestavo jedilnika.

Naj za konec ponovim: Znanost je glede veganstva zelo jasna, primerno je za vse razvojne stopnje človeka, vključno z otroki. Kdor trdi drugače nasprotuje znanosti.

Avtor: mag. Marko Čenčur

Veganstvo

zavzelo Pogačarjev trg

Vegafest
2017

V soboto, 6. maja, na dan, ko sta potekala Pot ob žici in Tek trojk, se je le streljaj od Prešernovega trga odvijal Vegafest, festival trajnostnega načina življenja, ki ga že peto leto pripravlja Slovensko vegansko društvo. Poleg domačinov in turistov so tako tudi veliko pohodnikov in tekačev po končani rekreaciji premamile vonjave s stojnic in dogajanje na odru, mnogi pa so sledili tudi simpatičnim zelenjavnim maskotam, ki so v okolici mimoidoče vabile na festival.

In imeli so kaj videti. Dan se je začel z atraktivno akrojogo, nato pa so lahko zaploskali veganskim tekaškim trojkam, ki so se zjutraj podale na tek na 12,5 in 29 kilometrov in še enkrat več dokazale, da so športniki na rastlinski pogon vzdržljivi in dosegajo odlične rezultate. Slednje je potrdil tudi osrednji gost Vegafesta, veganski mišičnjak Patrik Baboumian, svetovni rekorder v yoke-walku, ko je dvignil kar 560 kilogramov. V Ljubljani je k dvigovanju uteži povabil tudi občinstvo.

Nekateri korenjaki so dvignili tudi več kot sto kilogramov, a jih je Patrik kaj hitro pustil zadaj. Na koncu je dvignil 280 kg in požel bučen aplavz. „Vegan Badass“, kot tudi imenujejo simpatičnega bradatega Nemca armenskih korenin, si je vzel čas za fotografiranje z obiskovalci, podelil pa je tudi precej avtoogramov.

Seveda festival ni minil brez glasbe. S Hrvaške je, kot že leto poprej, prišel aktivistični raper IFeel in pritegnil s svojimi slikovitimi besedili, ki govorijo o trpljenju živali, žrtvah človeških zlorab in razvad, publika pa se je pozibavala še ob ritmih Trkaja, Jasmine Lozar in skupine The Rusks.

Dogajanje sta poživila tudi programa dveh veganskih ustvarjalk, ples ob drogu Katje Vozel ter modna revija oblikovalke Romane Stojnšek, ki je privabila s kreacijami brez materialov živalskega izvora.

Stalni obiskovalci Vegafesta so vedno otroci, ki jim je bil namenjen poseben kotiček s sestavljančkami, reciklirali pa so tudi stare hlačne nogavice in kozarce ter iz njih izdelovali Rastkote - mošice, ki jim iz glave poganja trava. Zelo dobrodošli so bili tudi kosmatinci, za katere je bil urejen pasji kotiček, kjer jih je čakala vedno sveža voda in veganski briketi, ki so jim glede na hitrost izpraznjenih posod zelo teknil.

Izobraževanju o veganstvu in zaščiti živali je bila tudi letos namenjena velika predavalnica, kjer so gostje lahko prisluhnili članicama DZZŽ Pomurja Petri Gjureč in Pomurki leta Mirjani Mulec, glasbenici in aktivistki Jadranki Juras, strongmanu Patriku Baboumianu, ter članu Društva za osvoboditev živali in Slovenskega ve-

ganskega društva, samostojnemu raziskovalcu Marku Čenčurju.

Za mnoge najprivlačnejši del Vegafesta je bil kulinarčni. Številne stojnice s hrano so ponujale jedi, po katerih so obiskovalci planili tako množično, da so imeli kuharji polne roke dela. Med ponudniki hrane je potekalo tudi tekmovanje za najboljšo jed festivala, ki so jo s skupnimi močmi izbrali Tereza Poljanič, Jadranka Juras in blogger Roni Kordiš. Naziv Naj jed Vegafesta si je prislužil Abi Falafel s falafel krožnikom. Sredi trga pa je bila postavljena izložba prehrabnih izdelkov, ki je mnogim odgovorila na vprašanje, kaj vegani sploh jedo.

Občinstvo si je nastanek veganskih dobrot lahko поблиže ogledalo na treh kuharskih delavnicah. Jasmina Hrastovec, ustvarjalka priljubljenega bloga Minci kuha, je naredila odlične hitro pripravljene namaze, predsednica društva Maja Hrovat je razložila, kaj uporabljati namesto jajc, mleka in smetane ter predstavila izdelavo rastlinskega mleka, Petra Popovič pa je vznemirila brbončice s pripravo lahkih, letnemu času primernih sladici.

Novost Vegafesta je bil izziv virtualne resničnosti. Radovedneži vseh starosti so si nadeli virtualna očala in nekaj minut preživeli skozi oči pujsa. Mnoge je vpogled v realnost mesne industrije zelo pretresel in pripravil k razmisleku o krutih posledicah človeškega prehranjevanja.

Tradicionalnemu vsakoletnemu naliwu je tokrat zagodel veter in uspešno pregnal dež. V suhem vremenu so tako obiskovalci nemoteno spremljali dogajanje na

odru, si privoščili izdelke s stojnic in prisluhnili zanimivim predavanjem. Vegafest je glede na množičen obisk in naraščajoče povpraševanje po izdelkih brez živalskih sestavin ponovno dokazal, da se predsodki o veganstvu vztrajno rušijo ter da se ljudje vse bolj zavedajo, da so tudi pujsi, krave, kokoši in ribe naši prijatelji.

Avtorica: Tea Miklič

Matjaž Kološa,

promotor zdravega, vegetarijanskega prehranjevanja

Kdaj in zakaj ste se odločili za prehranjevanje brez živalskega?

Meso sem prenehal uživati v času študentskih let, neke v starosti 20 let, ko sem pričel s študijem na Fakulteti za živilsko tehnologijo. Zavest, da lahko srečno, zadovoljno in zdravo živimo tudi brez mesa, se je v meni porodila na osnovi prebiranja literature. Ideja, da bi tudi jaz prenehal uživati meso, je bila vedno močnejša, tako da se je v meni hitro porodila odločitev, po novem letu pa nikoli več ... Dejstvo, da ne bom več jedel mesa je bilo povezano tudi z ljubeznijo do živali, saj sem v najstniških letih, še preden sem spremenil prehrano, končal srednjo veterinarsko šolo. V tej stroki sicer nisem bil nikoli zaposlen, a je ljubezen do živali ostala za vedno. Živali imam iskreno rad, vesel sem, ko jih vidim žive in srečne, nikakor pa ne v obliki zrezka ali klobase na krožniku.

Vegetarijanski način prehranjevanja sem sčasoma razširil – nadgradil še na področje ekologije – skrbi za okolje in na področje pridelovanja hrane - vrtnarjenja in sedaj tudi kmetovanja.

Interesi so postali hobiji, izobrazba in tudi poklic.

Mnogi vas poznajo kot dobrega svetovalca za prehrano, kaj pravite na to?

Da je pravilna izbira prehrane pomemben, a zagotovo ne edini dejavnik zdravega, srečnega in dolgega življenja, sem ugotovil že zgodaj. Prva zanimanja so prerasla v hobi, let-ta pa kasneje še v poklic. V okviru lastnega s. p. Matjaževa kuharija tako delujem po celotni Sloveniji in promoviram zdrav način vegetarijanskega prehranjevanja – življenja. Številni članki v različnih revijah, iz lastne glave porojene vegi kuharske mojstrovine in posledično recepti, soavtorstvo v knjigah, predavanja, kuharske delavnice za otroke, radovedne in znanja željne odrasle, kot tudi kuharje po šolah, vrtcih, hotelih, vegi pogostitve, promocije in še kaj, so plod mojega znanja, radovednosti in izkušenj. Še posebej z velikim veseljem in ponosom sodelujem pri mednarodno zastavljenem ozaveščanju

ljudi v evropskem merilu zagotovo edinstvenega Izobraževalno-zdravilnega centra v Gaberju pri Lendavi, kjer vse od ustanovitve naprej, pripravljamo izključno brezmesne jedi iz pretežno lokalno ter ekološko pridelanih sestavin. Ideja o brezmesni prehrani in s tem o čistem, s krvjo neomadeževanem okolju Izobraževalno-zdravilnega Centra je nastala zaradi zavedanja ustanoviteljev, da se lahko najčistejše (duhovne in druge) energije pretakajo le v okolju, ki ni onesnaženo z nikogaršnjo krvjo. Izobraževalno-zdravilni center je namenjen vsem, ki si želijo ponovnega stika s samim seboj in s svojim bistvom in se zato izobražujejo, (samo)raziskujejo in udeležujejo t. i. duhovnih umikov, konferenc, seminarjev, terapij ali delavnic. Odprt je za kogarkoli in karkoli, kar doprinaša k boljšemu jutri – na vseh področjih, tudi na prehranskem.

Morda vam je kaj znano kako je drugod po svetu?

Svoje znanje s področja prehrane, ki sem ga nabiral že med študijem živilske tehnologije, sem še posebej poglobil kot t. i. samouk, saj mi ni bilo vseeno, kako in s čim se prehranjujem. Moje znanje in izkušnje, tudi na področju priprave hrane, so plod izključno samoraziskovalnega 30-letnega dela, preizkušanja, veselja ... Sebe dojemam kot mentorja in ne kuharja, saj rad pravim, da nisem kuhar, temveč tudi kuhar – raziskovalec. Ker sem nekoč delal v pedagoškem poklicu, sem si pridobil pedagoško-andragoška znanja, katera sedaj s pridom uporabljam pri prenašanju znanja tako na mlade kot tudi na starejše, vedno pogosteje pa tudi na profesionalne kuharje. V povezavi z mojo izobrazbo se moj poklic označuje kot nutricionist – strokovnjak na področju prehrane. Osebnostno dajem še posebej velik poudarek uživanju čim manj predelanim, predvsem lokalnim, sezonskim živilom in seveda takim, ki so ekološko pridelana. Naša regija je pravi raj za gojenje številnih vrst sadja in zelenjave, to je t. i. žive hrane. Priporočam, da uživamo predvsem hrano z domačih vrtov in sadovnjakov, ne pa da hodimo v supermarke te loviti nizke cene in kupujemo tretjerazredno robo

iz daljnih krajev. Delo na lastnem vrtu prinaša poleg zdravja na krožniku tudi osebno zadovoljstvo. Ljudje menijo, da se ne splača imeti vrta, ker je ceneje kupovati, vendar pa pozabljamo, da so cenena kupljena živila prehransko zelo revna in nam še zdaleč ne nudijo vsega, kar potrebujemo za zdravje. Nemalokrat so lahko tudi vir telesu škodljivih snovi, v nasprotju z ekološko pridelanimi živili, ki so bogata s sestavinami, potrebnimi za zdravje in dolgo življenje. Prihodnost Slovenije vidim v ekološki pridelavi sadja, zelenjave in številnih poljščin. Cveteli bi ne samo od zdravja, temveč tudi od finančne dobrobiti. Regija bi kot eden večjih ekoloških vrtov znotraj EU lahko zagotovo postala ne samo razpoznavna, temveč tudi vsestransko uspešna v kmetijstvu, trgovini, turizmu ...

Kaj menite na zdravniška priporočila o zdravi prehrani pri nas?

Sam osebno se ne ubadam preveč z mnenjem številnih prehranskih strokovnjakov, tudi zdravnikov, ki še vedno ne verjamejo v koristnost vegetarijanske prehrane, je pa res, da lahko le-ti s svojo avtoriteto negativno vplivajo na ljudi, ki bi želeli izboljšati zdravje in narediti kaj dobrega za ta svet. Na srečo tovrstni »strokovnjaki stare šole« niso edini in čedalje več njihovih kolegov prisega na koristnost brezmesnega prehranjevanja. Da spremenimo pogosto zakoreninjeno mišljenje, ki ga predvsem konzervativno misleči strokovnjaki nočejo slišati, je potrebno dajati vzgled in konkretne dokaze na nas vegetarijancih, da smo lahko zdravi tudi brez mesa. Žal nam lahko nehote oz. nevede naredijo mnogo škode posamezniki, ki se lotijo vegetarijanstva brezglavo, brez znanja ali vsaj zdrave kmečke pameti in brez poslušanja lastnega telesa. Pri tovrstnih posameznikih lahko nepravilno izzove negativne bolezenske simptome in pokvari ugled vegetarijanstva in prestraši tiste, ki bi želeli stopiti na pot življenja brez prelivanja krvi.

Kako si razlagate, da kljub res številnim dokazom in dejstvom, večina zdravnikov pri nas zagovarja meso in hrano živalskega izvora kot nujno potrebno?

Tudi uradna medicina že dlje časa priznava, da danes večina ljudi uživa preveč mesa in bi za naše zdravje bilo bolj primerno, če bi ga uživali le dvakrat tedensko.

Hkrati pa tudi že priznava, da lahko s pestro, pravilno sestavljeno vegetarijansko prehrano, torej popolnoma brez mesa, zadovoljimo vse potrebe človekovega telesa po hranilnih snoveh. Zdi se mi, da omenjena dognanja kljub številnim kliničnim raziskavam o primernosti in celo prednostih brezmesne prehrane še vedno težko prodirajo do vseh nejevernih Tomažev (tudi zdravnikov). Kljub vsemu pa se odnos do nas, rastlinojedcev počasi a vztrajno izboljšuje. Seveda pa je do tega, da nas številni, tudi zdravniki ne bodo gledali postrani, še dolga pot. Preden bodo potrebo po zmanjšanju ali celo prenehanju uživanja mesa širše ljudske množice sprejeli za svojo, se bo za spremembo miselnosti moralo zgoditi žal še kaj hujšega – ekološke katastrofe, bolezni idr.

Najpomembnejše pravilo pri iskanju primerne prehrane je, da se naučimo poslušati sebe – govorico lastnega telesa, ki nam bo znalo najbolje povedati, kaj je primerno za naše telo. To se sicer sliši dokaj preprosto, res pa je, da pri odraslih ljudeh, ki so pogosto že prav zasvojeni z industrijskimi, močnimi okusi – sladkostjo, slanostjo, dodatkom ojačevalcev okusov, poslušati lastno telo ni več tako preprosto.

Ljudje se pogosto bojijo, da naj bi uživanje brezmesne prehrane bilo nezdravo, da telesu ne nudi vseh hranilnih snovi, a je to povsem zgrešeno. Vegetarijanska prehrana je lahko popolnoma uravnotežena, res pa je, da se je tega potrebno lotiti z znanjem in ne brezglavo.

Mnogi trdijo, da je prav živinoreja za našo prehrano največja grožnja za človeštvo. Bi komentirali?

Živinoreja, predvsem intenzivna, je zagotovo ena izmed največjih onesnaževalcev okolja. Politika si pred omenjenim dejstvom močno zakriva oči in jo spretno skriva pred širšimi množicami, saj bi temeljiti in učinkoviti ukrepi glede omejitve živinoreje močno zmanjšali priljubljenost vladajoče politične oblasti. Velika nesmotrna poraba žit in stročnic za prehrano živali, ogromna poraba pitne vode, krčenje gozdov, neprijetne vonjave, visok izpust toplogrednih plinov zaradi prebave prežvekovalcev, nehuman odnos do živali, negativni vplivi na zdravje ljudi in še kaj, bi lahko bili več kot zadostni razlog za prenehanje ali vsaj drastičen upad prireje mesa. Ko v trgovini nehote opazim, ko-

liko pičlih evrčkov je vredno življenje enega piščanca se zgrozim in najman, kar bi lahko storili za začetek je, da bi zaradi izboljšanja življenjskih pogojev in davka na okoljsko škodo močno podražili podcenjeno meso.

Način, kako ljudje gojijo živali je zaskrbljujoč in nehuman, še posebej v konvencionalnem kmetijstvu. Mnogo bolje je za živali poskrbljeno v ekološkem kmetijstvu – živinoreji, zato tistim, ki še ne zmorejo živeti popolnoma brez mesa priporočam, da občasno uživajo ekološko pridelane mesnine. Kljub temu pa, da ne bo pomote, menim da uživanje mesa ni ne etično, je nepotrebno in nezdravo.

Osebno sem mnenja, da je ob prehodu na vegetarijansko prehrano ključno, da se tega lotimo postopoma, saj telo potrebuje čas, da se navadi na spremembo vira hranil. Številni, ki se za prehod na rastlinsko hrano odločijo prehitro in brez znanja, prav zaradi tega tudi hitro obupajo in se vrnejo na običajno pre-

hrano. Z uravnoteženo vegetarijansko prehrano lahko zagotovo zadostimo vsem potrebam našega telesa po hranilnih snoveh. Pazljivi pa moramo biti pri izboru živil, da zadostimo predvsem potrebe po beljakovinah in esencialnih maščobnih kislinah ter da jemo pestro. Če uživamo le npr. krompir in zelje, lahko res pride do pomanjkanja določenih hranil, ko pa se malo poučimo, ugotovimo, da z uživanjem žit, stročnic, semen, oreškov, sadja in zelenjave v telo vnesemo vse za zdrave pomembne sestavine. Če se naučimo uporabljati še bogato paleto začimb, olj in drugih naravnih dodatkov, pa lahko tudi iz brezmesnih živil ustvarimo gurmanske jedi bogatih okusov. Celotake, ki navdušijo še najbolj zaprisežene mesojedce. Na nek način mesni nadomestki so izdelki iz žit in stročnic, npr. sojin sir ali tofu, tempeh, pšenično meso in drugo, za katere ljudje pogosto ne verjamejo, da niso živalskega izvora. Kljub temu pa priporočam, da smo tudi pri brezmesnih, predvsem gotovih/predelanih živilih previdnih. V številnih veganskih izdelkih lahko najdemo žal tudi kemične dodatke za izboljšanje okusa, teksture, barve, trajnosti idr. Tudi pri soji je potrebno biti previden in zmeren, saj obstaja na tržišču kup industrijsko predelanih (tudi s pomočjo organskih topil), tudi GSO manipuliranih sojinih izdelkov. Zato je najlažja in najboljša rešitev, če kupujemo le ekološko pri/predelane sojine izdelke. Stročnice so zdravo živilo bogato z beljakovinami, vlakninami, vitamini, minerali.

Morda še kakšno sporočilo za naše bralke in bralce?

Prenehanje uživanja mesa zaradi etičnih načel je eden izmed številnih razlogov, ki jih vegetarijanci poudarjajo pri promociji načel, ki vodijo v boljši, prijaznejši in lepši jutri. Ob tem pa v boju z omenjenimi načeli pogosto pozabljamo, da boljšega sveta ne bomo dosegli z agresijo do nasproti mislečih, ampak le z miroljubnostjo, vzgledom in dobro voljo. Ljudi in družbe se zagotovo ne da spreminjati čez noč, za to so potrebni vztrajnost, dobra volja in ljubezen (ne samo do živali). In kot mi je ostala v spominu izjava nekega misleca: način in vrsta prehrane sovpadata s stanjem posameznikovega duha.

Pripravil: Stanko Valpatič

Poslednji trenutki **klavnih živali**

Klanje živali obsega več postopkov in gre za široko tematico, saj so za vsako živalsko vrsto postopki nekoliko drugačni. Poleg samega zakola se z živalmi na njihov poslednji dan ponavadi izvede tudi transport, namestitev živali in veterinarski pregled, omamljanje in nato sam zakol. Trupla živali se nato veterinarsko pregledajo in gredo v nadaljno obdelavo. Tema zakola je za ljubitelje živali verjetno ena izmed najbolj spornih, vendar je pomembno, da kot zagovorniki pravic živali poznamo postopke, saj lahko s tem znanjem osveščamo ostale ljudi, da prično na živali gledati drugače. V besedilu sem se želel osredotočiti zgolj na postopek omamljanja živali in sam zakol, kot mora po pravilnikih biti izveden v klavnicah.

Pred vsakim zakolom v klavnici se najprej izvede omamljanje živali. To je zakonsko zahtevano v državah EU. Izjema je obredni zakol živali, za katerega je potrebno dovoljenje UVHVVR. Želel bi izpostaviti, da omamljanje kuncev in perutnine pri zakolu doma za lastne potrebe ni zakonsko predpisano in se torej lahko te živali koljejo brez omamljanja. Z omamljanjem se doseže, da žival začasno izgubi zavest. Temu postopku mora slediti takojšen in natančen vbod krvnih žil, s čimer se povzroči izkrvavitev ter posledično smrt živali. Žival med omamljanjem torej še ni izkrvavljena in mrtva, ampak gre le za začasno izgubo zavesti, zato vedno obstaja verjetnost, da ponovno pride k zavesti. Da se ve, ali je žival zadosti in uspešno omamljena, se opazujejo tipični vzorci obnašanja in refleksi, ki jih žival kaže med omamljanjem in neposredno po tem (oglašanje, očesni refleks, ritmično dihanje). Za omamljanje je potrebna oprema, ki mora biti načrtovana, izdelana in vzdrževana tako, da omogoča hitro in učinkovito omamljanje. Če ta oprema odpove, pa mora biti na mestu omamljanja redno vzdrževana in pregledana rezervna oprema za uporabo v sili. Omamljanje je dovoljeno le v primeru, ko je zagotovljen takojšen zakol in izkrvavitev živali. Živali se torej ne omamijo, če bi prišlo do zakasnitve zakola. Oseba, ki opravlja omamljanje, mora zagotoviti, da se žival pred omamljanjem primerno omeji oz. fiksira, da se omamljanje izvrši čim hitreje in z opremo,

ki je primerna vrsti in velikosti živali ter da so omamljene živali čim hitreje izkrvavljene, skrbi pa tudi, da se naprave pravilno uporabljajo in vzdržujejo. Oseba na mestu omamljanja mora prav tako poznati znake uspešnega omamljanja ter vedeti, kako ukrepati, če je bilo omamljanje neuspešno. Idealnih metod omamljanja ne poznamo, potrebno pa je izbrati metodo in postopke, ki imajo največ prednosti v smislu dobrega počutja živali.

Poznamo več metod omamljanja. Pri govedu, konjih, drobnici, prašičih in nojih se uporablja metoda omamljanja s strelno napravo s penetrirnim klinom. Pri prvih dveh živalskih vrstah je to najpogostejši oziroma edini način omamljanja. Živali je potrebno fiksirati,

glava pa mora biti obrnjena tako, da operater zlahka namesti napravo. Le-ta mora biti pravilno nameščena na določeno mesto. Pri govedu je to stičišče navideznih premic, ki potekata od baze rogov proti nasprotnima očesoma. Mesto strela pri govedu nikakor ne sme biti izven premera 2 cm od stičišča premic. Strel mora biti usmerjen pod pravim kotom na lobanjo proti možganom. Klin naprave vstopi v možgane in povzroči poškodbe možganov. Ovcam se naprava namesti odvisno od prisotnosti rogovja. Idelano mesto za strel je pri živalih brez rogov najvišja točka na glavi, strel je usmerjen proti žrelu, pri živalih z rogovi pa na sredini roba neposredno za rogovi, strel pa je usmerjen proti gobcu. Pri vznemirjenih in močnih ovcah ter ovnih je težko doseči, da je glava primerno

fiksirana. Ovce se lahko omamljajo tudi v ogradah, pri čemer niso fiksirane, pri tem pa je potrebno upoštevati, da se živali največkrat zadržujejo v tesnih gručah s sklonjenimi glavami, kar otežuje natančno namestitev strelne naprave in sam strel. Pri prašičih se uporabljajo zgolj naprave z nabojem in ne pnevmatske naprave. Za razliko od drugih živali je ta metoda pri prašičih težavnejša zaradi majhnega ciljnega mesta, starostnih in pasemskih razlik v obliki in velikosti čela, možgani pa ležijo razmeroma globoko v glavi, poleg tega pa so med čelno kostjo in možgansko votlino številni sinusi in je zato otežen vstop klina v možgane. Tudi pri prašičih se žival fiksira, najprimernejše mesto je sredinska linija čela 1-2 cm nad nivojem oči, strel pa mora biti usmerjen proti repu, zato je kot med strelno napravo in čelom odvisen od pasme in oblike glave. Merjasci in večje svinje lahko imajo kostni greben, ki poteka vzdolž čela in lahko onemogoča penetracijo klina v možgansko votlino ter posledično nezadostno omamljanje. Odrasle velike merjasce je težko ali praktično nemogoče uspešno omamiti s to metodo, saj so čelni sinusi dobro razviti. Žival je potrebno omamiti z enim samim strelom. Pri konjih praktične izkušnje kažejo, da je obešanje po omamljanju podobno kot pri govedu, čeprav konji naredijo manjši korak naprej neposredno po strelu, kar je nevarno za osebje. Idealno mesto strela pri konju, ki mora prav tako biti fiksiran, je točka na čelni kosti 2 cm nad sečiščem navidezne diagonalne linije, ki poteka od sredine očesa proti sredini osnove nasprotnega ušesa. Priporočeno je streljanje pod pravim kotom na čelno kost. Pri vzdraženih konjih in konjih, ki jih je težko krotiti, je nemogoče uporabiti to metodo. Tudi noje se lahko omamlja s pomočjo naprave s penetrirnim klinom, pri čemer pri nojih ni znano, ali nezavest povzroči poškodba možganskega tkiva, krvavitve možganov ali sam udarec. Glavo je potrebno fiksirati ročno, strelna

naprava pa je nameščena na stičišče navideznih premic, ki potekata od osnov ušes proti nasprotnemu očesu. Strelna naprava se lahko namesti tudi na "krono", pri čemer mora biti strel usmerjen proti grlu noja.

Druga metoda je omamljanje s pomočjo električnega toka, ki se spusti skozi možgane. Uporablja se pri prašičih, ovcah, kozah, kuncih in nojih. Pri drobnici se postopek izvaja na posamezni živali v skupini v ogradah ali na posamezni živali v napravi za fiksacijo. Ločitev živali iz skupine lahko povzroči določeno stopnjo stresa, zadnjo žival v skupini pa je težko omamiti, ne da bi pri tem doživela večji stres. Ovce, ki niso fiksirane, so lahko nepopolno omamljene in tako podvržene bolečim električnim šokom. Klešče za omamljanje morajo biti pravilno nameščene na vsako stran glave med očesom in osnovo ušes, po možnosti na predhodno navlaženo kožo. Ker so glave ovac majhne in je na mestih omamljanja pogosto prisotna dlaka, pride do žganja in karbonifikacije elektrod, kar sčasoma privede do slabega električnega stika zaradi povečane upornosti. Čas izpostavljenosti električnemu toku je minimalno 2 sekundi. Mesto aplikacije pri prašičih je enako kot pri drobnici, lahko pa se uporabi tudi pod oz. za osnovo ušes na obeh straneh glave. Prašiči morajo biti pravilno fiksirani, elektrode pa pravilno nameščene. Omamljanje z neprimernimi napetostmi je lahko zelo boleče. Tudi noje se lahko omamlja z električnimi kleščami, ki se namestijo za 3 do 6 sekund na glavo med oči in ušesa. Postopki fiksacije glave in siljenje nojev je v obeh metodah lahko zelo stresno za žival. Kunce so omamlja s pomočjo ročnih ali fiksni (montiranih v steno) V-klešč. Kunca se pravilno fiksira tako, da se z eno roko podpira trebuh živali, z drugo roko pa se vodi glavo s tem, ko se žival drži za ušesa. V primeru nepravilne fiksacije lahko pride do poškodb hrbtenice in do bolečin. Glavo živali se vstavi v elektrode tako, da se omogoči prehod električnega toka čez lobanjo.

Pri prašičih v klavnici se verjetno največ uporablja omamljanje s pomočjo sistemov z bazeni z ogljikovegim dioksidom. Prašič mora biti izpostavljen 80 % atmosferi ogljikovega dioksida znotraj 10 sekund po zapustitvi atmosferskih koncentracij ogljikovega dioksida. Koncentracija na dnu bazena mora biti najmanj 90 %, izpostavitve pa mora trajati tako dolgo, da se za-

gotovi nezavest - obvezen minimalni čas izpostavitve v vseh sistemih mora biti vsaj 100 sekund. Med indukcijsko fazo so prašiči veliko bolj mirni, če se omamijo v skupinah ali v paru pod pogojem, da je zagotovljenega dovolj prostora. Slabost te metode je med drugim, da je ogljikov dioksid zelo dražec plin.

Pred zakolom mora biti zagotovljeno uspešno omamljanje, ki se ugotavlja z različnimi vzorci obnašanja in refleksi. Pride do takojšnjega kolapsa, tonično-kloničnih krčev, odsotnosti dihanja, položaj očesnih zrkla je fiksen in zrejo naravnost, zenice so razširjene. Pri govedu se pojavi spazem mišic hrbta in okončin, prednje in zadnje noge so sprva pokrčene, po petih sekundah pa preidejo v ekstenzijo. Ob zbadanju nosu in ščipanju ušes ne sme priti do refleksnega odgovora. Pri kuncu je drža telesa toga z iztegnjenimi nogami, odsoten je odgovor na zbadanje nosu. Rigidnosti telesa pri noju sledi klonična faza, kjer pride do nekontrolirane fizične aktivnosti. Pri prašičih po uspešnem omamljanju nastopi tonično-klonična faza, žival se nemudoma zgrudi in nastopi obdobje toničnega spazma, ki je pri prašičih lahko posebej glasno, traja pa 3-5 sekund. Tonični fazi sledi klonična faza, ki se lahko okrepi in traja nekaj minut, med napadi pa pride do razširitve zenic. Če žival ne kaže toničnih napadov in neposredno kaže gibe veslanja in brcanja, skoraj zagotovo ni bila uspešno omamljena in jo je potrebno nemudoma ponovno omamiti. Pri prašičih, omamljenih s pomočjo električnega toka, na neuspešno omamljanje kažejo odsotnost toničnih ali tonično-kloničnih napadov, prisotnost ritmičnega dihanja, osredotočeno gibanje oči, zožene zenice

in oglašanje med omamljanjem. Da je omamljanje prašičev s pomočjo ogljikovega dioksida uspešno, mora priti do odsotnosti ritmičnega dihanja (lahko se pojavlja sopihanje), odsotnosti krčev, odsotnosti spontanega mežikanja (lahko je za kratek čas prisotno) ter odsotnosti očesnega refleksa v trenutki, ko se žival izkrvavi.

Po uspešnem omamljanju mora slediti čim prejšnja izkrvavitev, ki se opravi z vbodom v karotidni arteriji. Če omamljanje živali ni bilo izvedeno pravilno, mora biti žival nemudoma ponovno omamljena in izkravljena. Pri govedu mora biti čas med fiksacijo in omamljanjem čim krajši, da se prepreči stres in nelagodje živali, medtem ko čas med uspešnim omamljanjem in vbodom ni kritičen. Pri konjih se mora izkrvavitev opraviti znotraj 41 - 50 sekund. Ovce morajo biti izkravljene znotraj 16 sekund po omamljanju, kadar se omamljanje opravi s penetrirnim klinom, prerезati pa je potrebno obe karotidni arteriji, da je čas, ki privede do neodzivnosti možganov čim krajši. Če pa se omamljanje opravi s pomočjo električnega toka maksimalni čas od omamljanja do vboda žil ne sme biti daljši od 8 sekund. Prašiče se po vseh metodah nemudoma izkrvavi, preden se ponovno ovestijo; pri uporabi elektrike se mora zakol izvesti 15 sekund po omamljanju, prav tako pri uporabi strelne naprave, pri čemer klonični napadi lahko onemogočajo takojšno in natančno izkrvavitev, kar je še ena slabost te metode. Stanje nezavesti noja traja le 25 sekund, priporoča se kratek interval od omamljanja do izkrvavitve. Klonična faza je v tem primeru lahko zelo očitna in lahko podaljša izkrvavitev.

Pri perutnini celoten postopek poteka tako, da se živali z glavo navzdol obesijo za noge na premikajočo obešalno linijo, ki jih odpelje do vodnega bazena z električnim tokom. Pri takšnem načinu klanja se kolje do 220 živali na minuto. Čas med obešanjem in omamljanjem je odvisen od linije in lahko pri piščancih traja 2 minuti, pri puranih pa do tri. Do 90 % živali, ki so obešene, maha s krili in v večini prenehajo znotraj dvanajstih sekund po obešanju. Na perutnino pomirjujoče vpliva plastična ali gumijasta zavesa - prsna pomirjevalna ploskev, ki mora biti nameščena od mesta obešanja do mesta vstopa v vodni bazen, nekateri obrati pa v ta namen uporabljajo

tudi modro ali vijolično svetlobo. Bolečina in stiska, ki ju perutnina občuti pri obešanju za noge, neizogibno povzročita močno zamahovanje s perutmi, kar poveča število izpahov in zlomov. Do električnega šoka pred omamljanjem pa lahko pride, kadar se žival zaradi zamahovanja s perutmi dotakne vode, še preden ima glavo potopljeno v kopel, kar lahko povzroči neuspešno omamljanje. Velikost in oblika kovinskih obešal mora biti ustrezna glede na velikost nog perutnine in takšna, da zagotavlja dober kontakt, ne da bi pri tem povzročila nepotrebne bolečine. Perutnino se mora obešati na linijo z obema nogama. Med obešanjem in omamljanjem je potreben določen čas, da živali prenehajo mahati s krili - pri piščancih je to 12 sekund, pri puranih pa 20, najdaljši čas obešanja pa je potrebno skušati omejiti na 1 minuto. Majhne živali, ki niso primerne za prehrano ljudi, se ne sme obešati ampak morajo biti čim prej humano usmrčene. S pršenjem vode na obešalne linije se izboljša stik nog z obešalom in tako zmanjša električni upor. Glave ptic morajo biti popolnoma potopljene v vodo po možnosti do osnove kril. Tekoči trak jih nato pelje do električnega noža, ki jim prereže obe karotidni žili v 20 sekundah po omamljanju. Ptice morajo biti mrtve

pred vstopom v kotel za parjenje. Vedno je potrebno sneti perutnino iz linije, ko je prekoračen najdaljši čas od obešanja do omamljanja. Tukaj mora biti vedno prisoten delavec, ki prereže žile, če so se živali uspele izogniti električnemu nožu, saj možnost vstopa živih ptic v kotle za parjenje ni izključena. Slabost tega postopka pa je tudi stres in bolečina za perutnino, ki nastane ob lovljenju in fiksaciji, ki jo izvaja oseba med obešanjem ter obešanje na obešala, bolečina povezana s predomamnimi električnimi šoki pa je velika. Omamljanje je uspešno, če ni ritmičnega dihanja 8-16 sekund po izhodu iz mamilca, je vrat iztegnjen vertikalno navzdol, oči so odprte, krila ob telesu, noge togo iztegnjene, lahko je prisoten tremor.

Zgoraj so opisani zgolj poslednji trenutki življenja klavnih živali. Nič manj boleče ni njihovo celotno življenje, tako na fizični kot psihični ravni. Morda bi lahko razmišljali celo v smeri, da je za premnoge živali zakol tisto poslednje dejanje, ki jih odreši muk.

Vir: A. Kirbiš, Veterinarsko sanitarni nadzor klavnih živali in mesa, študijsko gradivo. Univerza v Ljubljani, Veterinarska fakulteta, Ljubljana 2011.

Avtor besedila: David Zorko, dr. vet. med.,
certificiran veterinarski akupunkturist

Varuh pravic živali je tako ena izmed ključnih funkcij samega društva tako v zastopanju njegovih prizadevanj ter stališč v komunikaciji z mediji in širšo javnostjo kot tudi na pravnem področju - predvsem skozi nudenje brezplačnega pravnega svetovanja in vlaganjem pobud za izboljšanje položaja živali, zlasti na področju lova.

Dobra in uspešna praksa varuha pravic živali ter pozitivni zgledi iz tujine nakazujejo na nujnost spremljanja, poznavanja ter prizadevanja za spreminjanje pravnega statusa živali kot enega izmed vidnejših izrazov sodobnih družbenih prepričanj in neprimernega odnosa do živali. Društvo se je odločilo, da v svojih prizadevanjih naredi korak naprej, zato je ustanovilo podporno skupino varuha pravic živali, katere namen je ob privabljanju novih zainteresiranih sodelavcev sistematično raziskovanje in spreminjanje pravnega statusa živali.

Dolgoročna naloga skupine je doseganje izboljšav na pravnem področju. Hkrati se skupina zaveda, da gre pri vsem tem za povratno zanko v odnosu med splošnim javnim mnenjem ter obstoječim pravnim redom, zato je ena izmed nalog tudi ozaveščanje ljudi preko akcij društva in skladno z mislijo »Dajemo glas tistim, ki ga nimajo« tudi zastopanje pravic živali v odnosu z mediji ter ostalimi zainteresiranimi skupinami in posamezniki. Kot najbolj problematično poleg tega, da so živali v naši zakonodaji še vedno tretirane zgolj kot stvari/objekti, prepoznavamo zlorabe in mučenje živali znotraj mesne in mlečne industrije, premil odnos sistema do mučiteljev živali, neargumentirano pove-

Društvo za osvoboditev živali in njihove pravice že vrsto let deluje v različnih smereh, saj se zaveda, da je ozaveščanje in spreminjanje širše družbene situacije vedno postopen proces, ki se ga dosega z vztrajnim in vsestranskim delovanjem. Delovanje društva med drugim temelji na zavedanju, da gre pri boju za pravice živali za široko področje, znotraj katerega morajo biti poteze dobro premišljene, vse pobude in ozaveščanje pa na drugi strani dobro in jasno argumentirane, če želimo širši družbi približati problematiko človeškega odnosa do živali. Aktivnejši člani se tako v želji za dober in kvaliteten aktivizem tako v okviru društva kot tudi v obče posvečajo in raziskujejo relevantne teme, ki gredo vse od problematike lova, prehranskih smernic, do etičnega vidika pravic živali. Med vsemi naštetimi interesnimi področji pa je znotraj društva že od samih začetkov obstajala tudi edinstvena funkcija - varuh pravic živali.

čevanje odstrela pri lovu, poskuse na živalih ter ostale situacije, kjer je nasilen odnos žal še vedno splošno družbeno sprejemljiv. Želimo izpostaviti, da so ravno živali, ki so največkrat žrtve zlorabe ali trpinčenja med najbolj inteligentnimi, zavednimi in poleg človeka med psihično najkompleksnejšimi in čutečimi bitji, ter da odnos sistema in samo nepotrebno zaslužnjevanje živali v družbi, ki ima za svoje stebre med drugimi humanost in človeško dostojanstvo, nista in ne moreta biti sprejemljiva.

Poleg primarne filozofsko in znanstveno podprte nujnosti pridobitve pravne subjektivitete za inteligentnejše in razvitejše živalske vrste, ki bi se jim s spremembo iz statusa stvari v logični status čutečega subjekta priznalo vsaj nekaj osnovnih, zdaj kratenih pravic, se bo skupina varuha v svojih začetkih osredotočala na po njenem mnenju dve najbolj problematični področji kratenja pravic živali v naši državi ter naši družbi na splošno: na lov ter položaj živali v mlečni in mesni industriji. Gre za področja, kjer je že a priori najočitnejše in brezkompromisno kršena že splošno sprejeta diktija naše družbe, da je z ostalimi živalskimi vrstami potrebno ravnati humano ter skladno s potrebami nji-

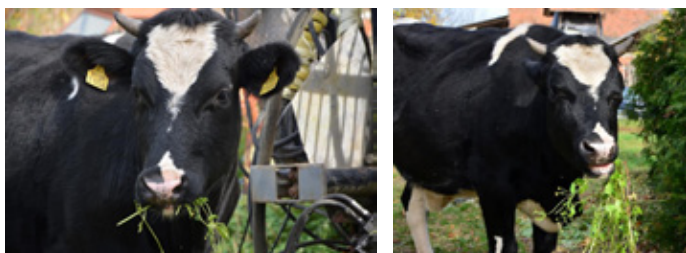
hove vrste, zato je po našem mnenju tem področjem smiselno posvetiti največ pozornosti in širšega ozaveščanja. Kot bistvena ideja, podkrepjena na prvem Vseslovenskem srečanju društev in aktivistov za pravice živali aprila 2017 v Celju se prepozna tudi povezovanje in sodelovanje članov različnih društev s podobnim interesnim področjem tako doma kot v tujini, izmenjava izkušenj, sodelovanje in navezovanje stikov s trenutno že obstoječimi državnimi organi, ki si prizadevajo in opozarjajo za izboljševanje situacije vseh zatiranih živalskih vrst.

Skupina se zaveda, da je pred njo težka naloga, a ne obupuje, saj ve, da nikakor ni sama in da je ob močni podpori ostalih članov njenega društva, kot tudi podpori, ki jo pričakujejo s strani ostalih sorodnih društev, število podobno mislečih iz dneva v dan večje po celem svetu. Skupino čaka spremljanje in preučevanje omenjene problematike, na podlagi česar bo z opozarjanjem na že obstoječe kontradikcije v sedanjem pravnem redu moč v zglednem času začeti z dobro argumentiranim apelom in sodelovanjem s pristojnimi organi za izboljšanje družbenega odnosa do živali.

Pripravil: Žiga Hančič

MIŠI ZA 2. ROJSTNI DAN

“ O kravah nikoli nisem posebej razmišljala. Kot otrok sem do njih gojila neke vrste strahospoštovanje. Velike živali, ki so se znašle pred menoj, sem najraje pustila pri miru. Da večine krav ne vidim in da večina krav živi bližje meni kot bi sploh utegnila pomisliti, nisem vedela. In še najmanj bi verjela, da bom ta veličastna bitja nekega dne uzrla kot nekoga, v katerih očeh bom prepoznala stisko in nemoč, namesto zastrašujoče veličine.

Trideset let pozneje, ko smo z družino zaradi želje po samooskrbi zaživel na vasi, pa se je zgodilo. Bil je en tak lep avgustovski dan. Večkrat se vprašam, pa še zdaj ne vem, kaj je tisto, kar je potrebno, da človek zazna stisko ali nemoč drugega. Ali mora biti sam tako srečen, kot sem bila z otrokoma tisti trenutek jaz? Je morda ključen občutek sreče in zadovoljstva? Ali gre morda zgolj za naključje?

Vem, da sem z otrokoma šla na sprehod po vasi. Vse se je zdelo kot kulisa iz Cankarjevega romana. Ena taka družinska sreča nas je prevevala. In vaško brezpotje nas je vodilo mimo starih poslopij, ki so se zdela prazna. V fotografski objektiv sem ujela majhno lino. Skoznjjo sem zaslišala žvenket verig, ki je naznanil, da stara, temna, okrušena okna niso brez življenja.

Ko sem pogledala vanje, sem zagledala krave. Obračale so glave, se prestopale na enem mestu in mi vračale pogled proti lini, kjer sem jim zakrivala sonce.

V tistem trenutku sem zagledala ta veličastna bitja iz svojih otroških spominov, pripeta na grozljivo kratke verige, na milost in nemilost prepuščena komurkoli. V njih ni bilo prepoznat nobene veličine, ampak samo ujete žalostne oči. Tako zelo drugačne od tistih lačnih oči, ki so mi na travnikih kradle sendviče iz moje torbe.

Teh oči se nisi mogel bati. Bilo je nasprotno, klicale so po pomoči. Da sem nehote iz lastne nevednosti del izkoriščevalskega sistema, zaradi katerega so one na verigah in noter, jaz pa zunaj, se nisem zavedala. Namreč kravje mleko je bilo zame nekaj, kar nima veze s smrtjo živali, razumete. Krava daje mleko, boljše, da ga spijemo, kot da gre po tleh. Uslugo ji delamo. Tako sem razmišljala. Mlekec je zdrav. Krava je vesela. Ne, mesa pa ne jemo. Ker ubija.

Ampak njihove žalostne oči v mene niso zrle, ker človek želi meso. Ampak mleko.

Potem so krave odšle nekam daleč v moj spomin.

Vse do junija lani, ko je na Zavod za zaščito rejnih živali Koki pisala gospa Romana o kravi, ki bi jo rada rešila pred zakolom. Šlo je za telico, ki ima kilo, pruh, zato je neuporabna za mlečno industrijo - le krava, ki je kdaj telila, lahko “daje” zadostno količino mleka in gre v proizvodnjo. Mišino telo tega ni bilo sposobno.

In tako so po nekaj letih v moje življenje znova vstopile krave.

Preden sem videla Mišo, me je precej skrbelo. Poškodbe tako velikih živali niso hec. Že s samo diagnostiko znajo biti velike težave, operacije, rehabilitacije so zelo vprašljive, predvsem pa je malo prakse na tem

Telica za zakol

Cena: Po dogovoru

Prodajam telico frizo staro 17 mescev za zakol ker ima pruh.

področju. Pa vendar smo sprejeli odločitev, da četudi Miša s pruhom ne bo mogla normalno funkcionirati, je veliko bolje, da mirno zaspi, kot da jo nekdo vleče in »tera« do prostora za ubijanje v klavnici. Zato ste mnogi zbrali sredstva, da smo jo odkupili in šli ponjo.

Miša prihaja iz ene najbolj urejenih kmetij, kar sem jih kadarkoli videla. Prepričana sem, da je to kmetija, kamor bi večina profesorjev kmetijstva in živinorej peljalo svoje dijake na ogled. Ona je bila za ograjo, ločena od preostalih. V hipu je vstala. Izkazalo se je, da je tista fotografija iz bolhe le senca nje. Pozdravila nas je živahna telička, ki je takoj vstala, pozdravila gospodarja, brez težav odkorakala v prikolico. In se ozrla nazaj v hlev. Kjer je z verige gledala njen mama. Jasmina, ki je bila z menoj, je stopila do kravje mame in ji obljubila, da bo z njo vse v redu.

Kolikokrat je Mišina mama že videla oditi svoje male "Miše", ne vem. Povedali so nam, da so teličke kot mlade pri njih zmeraj na paši. Tako je bila tudi Miša še leto pred tem. Ko postanejo godne, jih osemenijo, takrat se od travnikov za vedno poslovijo. Njihovo mesto je nato v svetlem, čistem hlevu, kjer postanejo mame. Na travnike ne stopijo več.

V živinoreji pripada svet le zdravim, lepim in krepkim živalim. V njem ni prostora za krave z defektom, kot je bila Miša. Ni važno, koliko želje do življenja, veselja, radosti je v njej. Ni pomembno, da je pred njo še verjetno več kot 20 let življenja. Kar je ključno je, da je neuporabna za industrijo. Zaradi tvorbe na trebuhu je namreč zelo tvegano, če kdaj postane kravja mama. Krav pa v naši družbi nimamo za gledat.

V industriji je kozarec kravjega mleka umazan s krvjo in prežet z žalostjo matere.

Najprej umrejo telički - bikci. Pravijo, da se ločitev mame od telička (sploh če ga pustijo, da ga mama polize, potem pa mali začne sesat) grozljivo sliši. Malega prestavijo v sosednji boks, kjer lahko voha mamo, jo morda celo sliši in vidi. Ampak dotakniti se je ne more. Si lahko to sploh predstavljamo? Kaj to pomeni z živo bitje, ki ima materinski čut?

V industrijski živinoreji večini primerov, krave ne dočakajo niti četrtno svojega življenja, saj gredo v klavnice v obdobju 4-5 let. Se pravi - krava, ki je na-

menjen za mleko (to ni naravna zadeva - krava ni nič bolj "mlečna žival" kot podgana, to naredimo iz nje mi), ravno tako konča v klavnici. Za meso, usnje. To je tisto, zaradi česar bi se morali zazreti v kozarec mleka in se vprašati, ali je res tisto, kar vidimo v njem, pravo?

Mišo smo odpeljali. V moralnem pogledu in če bi bil svet drugačen, kot je - nismo naredili nič dobrega. Ločili smo jo od njene družine, njene črede, zapustila je dom. Ampak v svetu, kakršen je - smo ji vrnili življenje.

Mislim, da nikoli ne bom pozabila, kako je prišla iz prikolice in začela skakati in noreti. To sem morala deliti celo z njenimi nekdanjimi gospodarji, ko sem urejala birokratske zadeve po telefonu. Razlagala sem, kako polna življenja je, kako nori od veselja. Pa je gospodarica rekla, seveda, saj takšne krave so! To je mlada, razigrana telica! Malo očitajoče - kako ne veste, kakšne so krave.? Mene pa je prešinilo - vi veste, pa ste jo vseeno želeli prodati za klanje? Polno življenja?

Za Mišo skrbi družina Milana Rusa, ekološkega kmeta iz Prlekije, ki na s soncem obsijanih njivah prideluje izdelke pod blagovno znamko Mir Grunt. Letos je pred vsemi nami nova naloga, saj moramo Miši poskati družbo, da bo lahko zaživela v čredi. Ko so živali enkrat na varnem, se skrb zanje - za njihov pravilen in čim bolj naraven psihološki razvoj - pravzaprav šele začne.

Ko smo rešili Mišo, ji nismo ničesar podarili. Življenja živali niso naša. Le vrnili oziroma preprečili smo tisto, kar bi nekdo drug vzel.

Da bo lahko Miša živela v varnem, čim bolj naravnem okolju do konca svojih dni, ji iščemo botre. To pomeni ljudi, ki so pripravljeni mesečno darovati sredstva za nakup hrane, stelje, pokritje veterinarskih stroškov. Vabljeni, da postanete Mišin boter.

Več na www.zavod-koki.org ali 051 321 200

Ne drži vse, kar nas učijo in naučijo!

Naj uvodoma povem, da z ženo že približno 23 let ne jeva mesa. Menim, da je bila to pametna odločitev. Pred 3 leti sva praznovala 50. obletnico poroke, brez zdravil!

Sam sem imel nekaj zdravstvenih težav zaradi svojega zmotnega prepričanja:

1. da je kravje mleko zdravo,
2. nisem vedel, da so tudi rastlinske maščobe v prevelikih količinah nezdrave.

Navedel bom svoje zdravstvene težave. Prvi primer: V letu 2002 sem imel simptome, značilne za astmo. To je dražec kašelj, težko dihanje, nočno prebujanje zaradi kašlja ali dušenja. Moja zdravnica me je napotila k zdravniku – pulmologu. Ta mi je opravil vse potrebne preiskave. Svetoval mi je še preiskave na Golniku. V svojem koledarju imam zabeleženo, da sem bil tam od 22. do 30. 5. 2002. Dne 7. 6. 2002 sem dobil izvid z Golnika, v katerem je navedeno: spremembe govornice za plevnopulmerno azbestozo z močnejše izraženo pleuralno komponento. Glavni krivec ni bil azbest, temveč kravje mleko. Še isti mesec sem šel v knjižnico, kjer sem naletel na članek z naslovom: Na mleku kmalu podoben napis kot na škatlici cigaret. (Članek prilagam. Ko sem navedeno knjigo prebral, sem pripisal še opombo.)

Ko sem ta članek prebral, sem takoj spremenil svoje zmotno mišljenje. Opustil sem kravje mleko in vse izdelke iz njega. Kmalu zatem so se zadeve uredile in ne potrebujem več zdravil!

Drugi primer – maščobe.

V lanskem letu sem imel podobne težave kot leta 2002. Dne 14. 10. 2015 sem šel k zdravnici. Predpisala mi je antibiotike in zdravilo ventolin. Antibiotik sem vzel. Zdaj, ko o škodljivosti teh več vem, pa ne bi več. Zdravilo sem opustil, ker ni bilo učinka. Spomnil sem se na knjigo dr. Mirka Birse Življenje po šestem križu, ki je izšla v letu 1992. Povečana telesna dejavnost mi je pomagala, da nisem več imel težav. Dne 22. 2. 2016

sem šel v knjižnico Šentvid in med novimi knjigami naletel na knjigo Hipokrat je bil kuhar – avtorja Ivana Sočeta. Zavedam se, da je zdravje največje bogastvo, zato sem prebral kar nekaj knjig. Ta knjiga je za mene najboljša. V knjigi je zelo nazorno prikazano, kako maščobe mašijo žile! Zdravniki so tudi bivšemu predsedniku Clintonu odsvetovali vsakršno dodajanje maščob v obliki avokada, oreščkov ipd. Še posebej odsvetujejo dodajanje živalskih maščob. V eni izmed knjig sem prebral, da so lahko tudi zdravstvene težave koristne, če se iz njih kaj naučiš. Iz tega sem se naučil, da mi lahko zdravniki uspešno pomagajo, če se mi zgodi kakšna nesreča, če me piči okužen komar ali klop. Če pa se nepravilno prehranjujem ali pa počnem neumnosti, za katere bi moral vedeti, da niso zdrave, sem odgovoren sam. Že Hipokrat je že pred več kot 2000 leti dejal: Hrana naj bo vaše zdravilo!

V trgovini "K NARAVI" na Celovški cesti 87, kjer prodajajo vegetarijansko hrano, sem dobil izvod revije Osvoboditev živali št. 31 z dne 13. 6. 2016. Na strani 10 sem zasledil Izjavo za javnost. Ker me zdravje zanima, sem naročen na DELO, DNEVNIK in NEDELJSKI, kjer z zanimanjem spremljam zdravstvene rubrike in pisma bralcev.

Avtor: Rihard Ambrož

Včasih, ko so dajali velik pomen druženju na veselicah, sem se znašla tam tudi sama. Bila sem stara 6 let.

Ves čas sem prosila, naj mi mami kupi srečko in jo po nekajurni prošnji tudi je.

Z roko sem segla v vrečo, dobro premešala in si zaželela čim lepše »darilo«. Pogledala sem na listič blede rumene barve, na njem je bil žig gasilskega društva in tri številke. Pisalo je 305. Sem namreč že poznala številke in znala šteti do 10.

Tekla sem k prevzemni mizi z nagradami. Gospa je vzela listek, pogledala na seznam, se nasmehnila ter dejala: »Kje pa imaš mamico, tole bosta morali skupaj prevzeti.« Stekla sem po mami in hitro sva se vrnila. Vznemirjenje je bilo zelo veliko. »Le kaj je, le kaj je?«

Kar naenkrat pa se je pred nama prikazal gospod in v roki je držal gajbo, tako leseno, za jabolka ali krompir. S to razliko, da je bila notri bela kunčica z rdečimi očkami.

Bila sem presrečna. Doma pri nas smo že imeli kunce, sicer nisem vedela, kam občasno zginejo, vedela sem le, da bom za to Mandi lepo poskrbela.

In res sem. Ob njej sem se naučila, kako radostno je lahko življenje, kako zelo čutne so živali. Ves čas sem se je oklepala. Ker sem pričela hoditi v šolo, sem bila ob njej pač, kadar sem lahko bila.

Kar nekaj let je bila moja spremljevalka na sprehodih (naredila sem ji nek pašček, da se ne bi izgubila),

vozila sem jo v iztrošenem otroškem vozičku, spala je pri meni. Priznati moram, da sem med njo in ostalimi kunci delala veliko razliko. Največja razlika je bila ta, da sem Mandi dala priložnost, da mi pokaže, kdo je in sem jo ravno zaradi tega tako zelo vzljubila. Bila je moja ljuba prijateljica.

Tako sva sobivali celih 5 let in bila je že kar velika kunčica. Pa vendar ves čas neizmerno igriva.

Kadar sem se iz šole vrnila utrujena, sem se ji vedno zaupala in ona je razumela, kakopak.

Tako je bilo tudi TISTEGA dne. Domov sem se vračala utrujena, slovnica mi je strašno nagajala in komaj sem čakala, da zagledam Mandi, da jo stisnem k sebi, da se pomeniva.

Takoj, ko sem stopila na dvorišče, sem jo zagledala.

Na podestu je bila pribita velika bela kunčja koža.

Mandi so zaklali, ker je bila po njihovo »pa že res stara zajklja«.

Boj, ki sem ga v tistem trenutku bila v sebi je ostal za vedno. Človek, ki ga neizmerno občudujem, obožujem, je moj idol, moj steber, moj svet ... je umoril mojo ljubo prijateljico, ki mi je pomenila zatočišče, brezpogojno ljubezen. Prijateljico, ki me je naučila, kaj pomeni imeti rad.

Avtorica: Božena Lipovec

TO JE MOJA ZGODBA.

NJEN OKRUTNI DEL. BREZ SOČUTJA IN MILOSTI DO ŽIVALI ...

Sem vegan. To pomeni, da poskušam s svojimi dejanji in načinom življenja čim manj škodovati svetu živali. Na del moje zgodbe, ki ga želim deliti z vami, bi sicer najraje pozabil. A brez njega ne bi bil tu in to, kar danes sem. Je pomemben kamenček mojega mozaika. S tem zapisom ne iščem opravičila za svoja pretekla dejanja, ker le-tega zanje ni. Napisal sem ga zato, ker je dokaz in upanje, da se ljudje lahko spreminjamo na bolje in da imamo moč, da spremenimo tudi delček sveta. Zgodba pa je lahko tudi opomin, da se moramo ob svojem obsojanju drugih vedno spomniti na svojo preteklost. Meni na srečo ta preteklost zdaj daje moči, da se skušam vsak dan na novo oddolžiti živalim za trpljenje, ki sem jim ga zadal ...

V opisu se, žal, nisem mogel ali želel izogniti nekaterim res neprijetnim podrobnostim. Vendar tako je, žal, v resnici bilo ...

Hudo mi je, ker moram priznati, da so noge nad ribjimi trupelci na fotografiji moje. Čeprav svoje dopuste zelo rad preživljam na morju, me, žal, to vedno navdaja tudi z otožnostjo, saj me spominja na moja pretekla dejanja, ki si jih ne bom mogel nikdar odpustiti. Družinska tradicija je name prenesla strast do ribolova. In brez kančka usmiljenja sem tako tudi sam lovil ribe kot tudi vse druge morske živali. Pri tem sem seveda uporabljal ribiške pripomočke, ki jim zadajajo toliko

trpljenja - trnek, harpuno, podvodno puško ... Sram me je, a v lovu na ribe sem užival. Brez sočutja sem bil sposoben opazovati nemočna bitja, ki so v mukah umirala pred mano, zaradi mene. Kar sem premogel usmiljenja je bilo le to, da sem običajno poskrbel, da so umrla čim hitreje ... To obdobje je trajalo od moje- ga otroštva pa vse do zgodnjih let odraslosti.

Na srečo je enkrat prišel tudi dan, ko se je v meni nekaj premaknilo.

S harpuno sem s pomola ulovil veliko sipo. Njeno ubogo prebodeno telo sem odnesel domov in ga odložil v kuhinjsko korito. Sipe so znane po tem, da izven morja preživijo zelo dolgo časa, tudi nekaj ur, zaradi česar je njihovo umiranje dolgotrajno in mučno. Na srečo je bilo v meni vsaj toliko usmiljenja, da sem ji želel te muke skrajšati. A sipe ni lahko ubiti. Najbolj zanesljiv način je natančno usmerjen vbodljaj noža v njene možgane. A tisti dan mi to nikakor ni šlo od rok. Po nekajkratnih neuspešnih poskusih me je sipa še vedno opazovala s svojimi lepimi, velikimi in pametnimi očmi. Še vedno je bila živa. V tistem tihem, skoraj svečanem trenutku, ko se je poslavljala, se je v meni nekaj spremenilo. Začutil sem, kot da bi mi s svojimi očmi želela sporočiti, da mi oprošča. MENI, ki sem z velikim nožem stal nad njo in ji povzročal takšne muke ... Takrat sem se spomnil na oči vseh tistih tisočerih

rib, glavonožcev in rakov, ki so morale ugasniti pod mojimi rokami.

Zaradi mirnega in globokega pogleda, ki mi ga je namenila ta trpeča žival, sem se za vedno spremenil. Povsem sem opustil ribolov, v naslednjih letih pa postopoma spoznal, da tudi z drugimi svojimi dejanji povzročam živalim trpljenje in smrt. Najprej sem se odpovedal mesu, kasneje pa še jajcem in mlečnim izdelkom, nošenju usnja in vsem izdelkom, ki so testirani na živalih. Torej vsemu, zaradi česar človek izkorišča in zaslužuje živali.

Čeprav je odtlej minilo že kar nekaj let, ne bom tistega posebnega trenutka s sipo in njenimi prelepimi, velikimi očmi pozabil nikdar in ji bom večno hvaležen za veliko darilo, ki mi ga je namenila.

Verjamem in vem, da bom svoj dolg, ki sem si ga ustvaril do umrlih živali, neke nekoč zagotovo moral

poravnati. Vendar pa sem si prisegel, da odslej zaradi mene po nepotrebnem ne bo več treba umreti nobeni izmed njih. Ko mi bo sojeno, si želim, da bi bila vrsta živali, ki jim zaradi mene ni bilo treba umreti, veliko daljša od tiste, katerih življenja sem pokončal.

Upam, da moja zgodba potrjuje to, da ima vsakdo v sebi moč, da se spremeni in spozna, da lahko preмага svoj egoizem in občutek večvrednosti nad drugimi bitji in svoje življenje napolni z ljubeznijo, sočutjem, milostjo in pravičnostjo. To je namreč edina pot do lepšega in za vsa bitja prijaznejšega sveta. Za vsakim kosom mesa, jajcem in kocko sira stojijo oči neke živali, ki so morale trpeti ali ugasniti. Pomislimo nanje in lažje nam bo izbrati pravičnejšo pot.

Hvala vsem, ki ste prebrali mojo zgodbo. Upam, da me zaradi nje ne boste sodili pretrdo.

Avtor: Gregor Vrhovnik

Moja **pot** v vegeterijanstvo

Sem Hana. Stara sem 11 let in sem vegetarijanka. Vegetarijanka sem že tri leta.

Nekega dne sem gledala film, kako pride meso na mizo. Prej sploh nisem razmišljala o tem. Niti na misel mi ni prišlo, da je to tako grozen način, saj so živali zaprte v prostoru, manjšim od »tuš kabine«. Ni samo majhen, je tudi temen. Ne morem si predstavljati življenja, ne da bi enkrat videla sonce, luno in zvezde. Živali vedo, ko jih peljejo v klavnico na zakol, saj imajo čustva. Nisem mogla verjeti, da je lahko človek tako krut, da kaj takega naredi živemu bitju, ki čuti. Oblile so me solze. Dolgo sem tuhtala, kaj naj naredim, saj se mi je zdelo težko postati vegetarijanka, ker sem pred ogledom filma imela zelo rada meso. Če me mama ne bi podprla, mi verjetno ne bi uspelo. Zdaj sem prav ponosna nase in vesela, saj sem v tistem trenutku mislila, da mi to ne bo uspelo. Ko sem na začetku svojega vegeterijanstva videla meso, sem pomislila, kaj vse je morala ta žival pretrpeti, preden je prišla na krožnik.

Ko na vse to pomisliš, meso kar odkloniš. Prej se nikoli, res nikoli, nismo poskusili postaviti v vlogo teh živali. Kljub temu se ne bi približali temu trpljenju. Pogosto me sprašujejo, zakaj sem vegetarijanka in me poskušajo prepričati, da to ni dobro za moje telo. Tako tudi mislita moja stara starša. Tudi oče ni bil najbolj zadovoljen, ko sem se odločila za vegeterijanstvo, ampak me počasi že tudi podpira. Mama pa, kot sem že prej omenila, me je podprla pri odločitvi, čeprav je tudi njo malo skrbelo, kaj bo z mojim zdravjem. O tem se je posvetovala z zdravnico. Odgovorila ji je, da je vse v redu, če jem jajca in stročnice. Po tem pogovoru je ne skrbi več. Moje vegeterijanstvo je tudi pripomoglo k temu, da je zdaj tudi moja mama vegetarijanka. Ko sem se jaz za to odločila, ni bil nobeden v moji družini vegeterijanec. V šoli me nekateri sošolci prepričujejo, da bom ostala majhna, da ne bom imela mišic ..., nekateri mi govorijo, da oni brez mesa ne bi zdržali niti en dan. Po mojem je odločitev za vegeterijanstvo več vredna, kot »navidezna slastnost«. Prepričana sem, da človeško telo ne rabi mesa. Nekateri učitelji niso prepričani, ali je to dobra odločitev, drugi pa so enakega mnenja kot jaz. Na žalost prevladuje tista skupina učiteljev, ki niso prepričani, ali je ta odločitev dobra. Na šoli sem na žalost edina vegetarijanka in oseba, ki razume vegeterijanstvo. Lansko leto sva na šoli bili dve vegetarijanki. Bila še je ena učiteljica, ki je odšla v penzijo. Njene zadnje besede meni so bile: »Nekoga si še najdi, da bo vegeterijanec.« Res si želim, da bi bila na šoli vsaj še ena oseba, ki bi razumela moje vegeterijanstvo. Upam, da bo kdo iz naše šole prebral to revijo in da mu bo potem kaj bolj jasno, zakaj nekateri sploh ne jemo mesa. Poleg tega, da sem vegetarijanka, še želim nekaj narediti. Zato bom pomagala pri akcijah, ki jih organizira Mirjana Mulec. Pohvale je vredno, kaj vse naredi za živali, ki živijo v večnem strahu in trpljenju. Ko bom velika, hočem pomagati živalim kot Mirjana Mulec in potrudila se bom, da bom nekaj od tega naredila že zdaj. Hočem postati tudi veganka.

Hana

Hanina mami

Na prvi pogled se morda zdi izpoved moje hčere neobičajna, vendar menim, da tudi drugi otroci ne podpirajo trpljenja živali čeprav niso vegetarijanci. Morda le priložnosti, da povežejo trpljenje živali s hrano, ki jo jedo, še niso imeli. Če smo le pripravljeni prisluhniti, se spomniti in z odprtim srcem, brez predsodkov slišati, kaj otroci čutijo do živali ter kako z njimi ravnati, bomo slišali misli, ki jih je Hana zapisala zgoraj. Seveda ni nepomembno kakšen odnos imamo starši do živih bitij, tako živali kot ljudi. In seveda ni nepomembno kako se starši vedemo eden do drugega, koliko cenimo misli in sporočila naših otrok ter koliko se zavedamo, da so naši otroci tukaj zato, da se od njih tudi učimo. Odločitev za življenje, zavračanje

nasilja in trpljenja ne more biti napačna, pa naj gre za živali ali ljudi. Kot človek in mama menim, da jo je treba podpreti in spodbujati. O vplivu vegetarijanske prehrane na zdravje ljudi govori vse več argumentov, ki le-to podpirajo. Meso, ki ga kupujemo v trgovinah po mojem mnenju ne prinaša pozitivnih zdravstvenih učinkov temveč prav nasprotno. Ravno to, slednje prepričanje je bil moj dokončni razlog, da svojo hčero podprem in spodbudim, da se za tisto kar je prav, v življenju tudi bori. In tako sem nedolgo tega tudi sama postala vegetarijanka. Tokrat zelo zares. Ker je tako, kot pravi Hana, najbolj prav, da bo naš svet lepši tudi za živali. MAMA ERNA

Veganstvo in šport:

vedno več vrhunskih športnikov stavi na moči iz rastlin

Še pred nekaj leti je prevladovalo mnenje: Kdor želi mišice, potrebuje meso! Vrhunski športniki, kot so nogometaši zvezne lige, teniški profesionalci ali kolesarji, si prehrane brez živalskih beljakovin niso mogli zamisliti. To se je spremenilo. Vedno več športnikov stavi na rastlinsko prehrano.

Leta 2015 je svetovni nogometaš Lionel Messi svojo prehrano v glavnem preusmeril na rastlinsko, da bi bil zmogljivejši. Odbojkaški zvezdnik Dirk Novicki je pred 10 leti iz zdravstvenih razlogov opustil kravje mleko: „Takrat sem opustil kravje mleko, ker so povedali, da kravje mleko ni nujno zdravo.“ NFL-igralec David Carter (Chicago Bears) od leta 2014 živi vegansko in se počuti močnejšega kot kdajkoli prej. Preusmeritev na polnovredno rastlinsko hrano je bila najboljša odločitev, ki jo je sploh kdaj sprejel za telo, duha in dušo: „Ne le, da sem rešil svoje življenje, temveč nešteta življenja nemočnih živali brez glasu. Da ne govorim o tem, da je veganstvo najboljše za naš planet.“

Novak Djoković, se je od leta 2010 odpovedal mlečnim izdelkom in se od takrat hrani pretežno rastlinsko. Svojo energijo črpa iz avokada, kaš in beljakovinskega šejka iz graha. Pravi, da je že približno eno leto praktično veganec. Teniški zvezdnik je ravnokar odprl vegansko restavracijo v Monaku. K njegovi filozofiji spadajo zaščita okolja, ljubezen do narave in širjenje zdravega življenjskega sloga. Tudi wimbeldonska zmagovalka Venus Williams se prehranjuje rastlinsko in stavi na brezglutensko presno hrano.

Veganstvo: tema v športnih časopisih

Tema Veganstvo & šport je medtem prispela v velike športne časopise, kot so nogometni magazin »Kicker« ali »TOUR« (Europas Rennrad-Magazin Nr.1)«. »Ali gre vegansko hrano tudi kolesarjenje?« sprašuje na naslovni strani »TOUR« 5/2016? Tam beremo: »Veganci skupaj z uravnoteženo prehrano prispevajo k manjšemu tveganju za bolezni, kot so sladkorna bolezen, arterioskleroza, revma, bolezni srca in ožilja

Novak Djoković, ki stavi na rastlinsko moč je odprl vegansko restavracijo.

ter rak.« Pomembna je pravilna zmes hranilnih snovi. V obširnem članku kolesarskega magazina ne gre le zdravstvene prednosti, ampak tudi za etnične in ekološke razloge: »Za sojine kosmiče ni potrebno umreti nobenemu pujsu, za ovseno mleko ni potrebno molsti turbo krave s strojem in za vegansko tofu-omleto ni potrebno nobeni kokoši nesti jajc v akordu. Razen tega rastlinska prehrana porabi za proizvodnjo daleč manj energije kot živalska.«

Pod naslovom »Resnica leži na krožniku« v nogometnem magazinu »Kicker« (25. 4. 2016) beremo: Zaradi veganskih profesionalcev je tudi v zvezni ligi prehrana pod drobnogledom. Zvišala naj bi dosežke. Prehrana je pomemben zidak. Citirajo Petra Knaebela, direktorja za profesionalni nogomet pri HSV: »Končno tudi avtomobilov formule 1 ne polnijo z normalnim bencinom.« Tudi timski zdravnik Darmstadta 98, dr. med. Klaus Poetgen, pride v »Kickerju« do besede: »Veganska hrana deluje. To smo dokazali z našim igralcem Markom Sailerjem na osnovi njegovih vrednosti. Ko še nismo vedeli toliko o prehrani vegetarijanec in veganec, bi bil gotovo »No-go.«

NFL igralec David Carter od 2014 živi vegansko in se počuti krepkejšega kot kadarkoli prej. Pravi: »Nisem rešil le svojega lastnega življenja, ampak tudi nešteta življenja nemočnih živali.«

Nogometašice zvezne lige Sarah Freutel, Janina Meissner in Vanessa Martini poročajo v intervjuju z Aleksandro Kelemann, kako se je s preusmeritvijo na vegansko prehrano spremenilo telesno občutje.

Napadalec Marco Sailer: »Kot profesionalca nisem veganec samo zato, ker vzdržuje moje telo fit in zmogljivo – ampak tudi zato, ker je dobro za okolje.«

Veganstvo v zvezni nogometni ligi

V zvezni nogometni ligi so v Eintracht Frankfurt, Borussia Dortmund in SV Darmstadt 98 medtem preusmerili prehrano igralcev – stran od mesa in mlečnih izdelkov.

Trener atletov Kristian Kolodizej, ki je v nogometnem klubu Eintracht uvedel zdravo prehrano, je časopisu BILD povedal: »Živalska hrana nasploh ni dobra za telo. Mleko vodi npr. do zakisanja in hitrih vnetjih. Mi se poskušamo vse bolj oddaljiti od tega.« Po Kolodizeju naj bi se igralci prehranjevali vegansko.

Trener Tomas Tuchel pri Borussia Dortmund-u je jedilnik reformiral – to zadeva mlečne izdelke, meso in sladkor. Od takrat so na jedilniku kvinoja, proizvodi soje in zelenjava. Mats Hummels nasploh že dalj časa več ne pije mleka in se doma prehranjuje v glavnem vegansko.

SV (Športni klub) Darmstadt 98 je že pred dvema letoma začel z drugo prehrano. Timski zdravnik dr. Klaus Pöttgen v svojem prispevku »Fleischlos in der Bundesliga« (V Zvezni ligi brez mesa,) za »SportÄrzteZeitung« (Športni časopis za zdravnike) piše: »V društvu že skoraj dve leti nimamo mišičnih poškodb. To je v nogometu redko. To ni slučaj.«

Igralke zvezne lige Sarah Freutel, Janina Meissner in Vanessa Martini poročajo v časopisu z Aleksandro Kelemann, kako se je zaradi veganske prehrane spremenilo telesno počutje. »Kar sem opazila pri ekstremni obremenitvi npr. pri testu tekanja, je, da se moje noge tako hitro ne zaprejo ali prekisajo, da sem v tem oziru že zmogljivejša,« pravi Sarah Freutel. Tudi Vanessa Martini ugotavlja, da noge ne zakisajo več tako hitro in da ima več energije. Janina Meissner pravi: »Jaz sem opazila pri prebavi, da moje telo veliko bolje sprejema rastlinske proizvode. To sem najbolj opazila pri zajtrku, ko nisem več imela tako čudnega občutka v želodcu. Preprosto se bolje otipa.«

Iz ljubezni do živali

Profesionalci iz zvezne nogometne lige Marco Sailer iz Darmstadta 98 ali kapetan od »Löwen-a« Daniel Adlung se ne hranijo vegansko, da bi imeli več vzdržljivosti ter zaradi fitnesa in zdravja, ampak tudi iz ljubezni do živali. »Če se ukvarjamo s temo vzgoja živali,

Najmočnejši mož Patrik Baboumian pravi: »Nočem, da zaradi mene umirajo živali. Tudi nočem, da zaradi mene trpijo.« Veganec je leta 2011 pridobil naslov »Najmočnejši mož Nemčije«. »2012 je podrl rekord v dviganju pivskih sodov.

seveda razmišljamo,« pravi Daniel Adlung iz telovadnega športnega društva 1860 München, ki namesto na steak stavi na kvinojo, lečo in zelene zmešančke. Napadalec Marco Sailer daje v razmislek: »Gre za življenje! Celotno človeštvo bi moralo končno enkrat razmišljati o odnosu med človekom in živaljo. Potem se kaj takega ne bi godilo. Svoboda za vse živali!«

Tudi nacionalni eks-golman Timo Hildebrandt je znan po svojem prizadevanju za zaščito živali: »Sicer še nisem stoo odstotni veganec, toda večinoma. «Počutim se bolje, lažjega in po obedu ne več tako težkega.« Nacionalni eks-igalec in svetovni mojster Thomas Berthold, ki se že od leta 2012 prehranjuje vegansko, je pri Hildebrandtu poskrbel za drugačno razmišljanje.

38 profesionalnih športnikov pri veganskem izzivu (Vegan-Challenge)

Marco Sailer, v zvezni ligi nogometaš z najdaljšo brado, je leta 2016 startal z veganskim izzivom. Napadalec je stavil: Če v roku 30 dni ne bo našel 30 profesionalnih športnikov, ki se bodo 30 dni prehranjevali vegansko, bo svojo brado obril. Pri izzivu je sodelovalo 38 športnikov ter tako poskrbelo, da je obdržal svojo brado: nogometašice iz zvezne lige Amanda Stahl, Sarah Fretel, Vanessa Martini, Katharina Kiel, Marith Priessen in Laura Feiersinger, Bastian Schultz iz 1.FC Karlslautern, olimpijski udeleženec vaterpola Julian Real, evropska prvakinja v skoku v višino v dvorani Arisne Friedrich, nemška U23 prvakinja na 5000 in 10.000

m Isabell Teegen, udeleženka svtovnega prvenstva v odbojki Laura Bauer, nemški viceprvak v hokeju na ledu, profenionalca v košarki Philipp Neuman in Julian Albus in mnogi drugi

»Če gre tudi tako, ne razumem, zakaj moramo jesti živali.«

Igralec zvezne lige v hokeju na ledu Sebastian Osterloh, ki je dolgo igral pri Tiger-ju iz Straubinga in se v naslednji sezoni vrnil k ESV Kaufbeuern-u, se hrani že dve leti 99,9 odstotno vegansko. »Imam veliko več energije in regeneracija je krajša,« pravi. »Vendar profesionalcu več ne zadostuje samo sprememba prehrane: Več ko se ukvarjamo s to temo, več ko gledamo reportaže, bolj jasno nam postane. Potem je prešlo na etnično raven,« pravi. »Če gre tudi tako, ne razumem, zakaj moramo jesti živali. Srečni smo lahko tudi tako. Ljudje se morajo soočiti s tem, kako pride meso na krožnik.« Zato meni, da bi sleherni človek moral pogledati filma »Earthlings« in »Cowspiracy«.

Felix Maly, aktualni nemški prvak na 10.000 m v drsanju, poroča o prednostih veganske prehrane. Tudi on si je pogledal »Earthlings«. »Potem sem se vse več zanimal in razvijal. Nekoč sem se resnično prepričal.«

Teniški zvezdnik **Novak Djoković** odprl vegansko restavracijo

Novak Djoković, je s svojo ženo Jeleno v Monacu odprl vegansko restavracijo »Equita«. Na jedilniku so solate, lazanje, zmešančki in sveže iztisnjeni sokovi kot tudi slatne sladice – vse 100 % brez živalskega trpljenja.

Vse se je začelo leta 2010, ko je strokovnjak za prehrano pri Novaku Djokoviću odkril močno neprebavljivost mleka in glutena. Ko je teniški profesionallec opustil še kruh in testenine, se je že po najkrajšem času počutil lažjega in bolj energičnega, tudi spal je bolje kot kadarkoli prej. To je bil trenutek, ko je Djoković razumel, zakaj je doslej v svoji karieri toliko trpel in sredi igre vedno kolabiral. Začel je z drugo prehrano, brez glutena, v glavnem na bazi zelenjave. 12 mesecev za tem je v tenisu prvič postal št.1.

Št. 1 svetovnega spiska pozdravlja teniške kolege Fabia Fogninija in Andy Murray-a pri Pre-Opening-Party.

Djoković je na tej poziciji ostal 4 sezone (2011,2012, 2014 in 2015) in je aktualna številka 1 na svetovni lestvici. Šestkrat je dobil Australian open, trikrat Wimbledon in dvakrat US Open, petkrat ATP World Tour Finals, 28 turnirjev ATP-Masters-1000-Serie. Novak Djoković je bil 2016 in 2015 izbran za »svetovnega športnika leta«. Teniški zvezdnik je prepričan, da zaradi novega načina prehrane ni samo bolj zdrav in zmogljivejši, ampak tudi preudarnejši in manj dovzeten za jezo.

Novak in Jelena svoje navdušenje za zdravo hrano delita že dalj časa. Iz tega navdušenja je nastala restavracija »Equita«. K tej filozofiji spadajo zaščita okolja, ljubezen do narave in širjenje zdravega življenjskega stila. Zato se geslo veganske restavracije glasi »From Nature With Love«.

»Equita je nastala iz ljubezni, hvaležnosti in globokega spoštovanja do narave, njenega vpliva na telo in duha ter zato, kako se povezujeta, da bi ustvarila zdravega, srečnega človeka, kot bi bili lahko vsi,« pove Novak Djoković. »Equita je več kot restavracija. Je koncept, pripoved – ljubezenska zgodba. Kajti delim jo s svojo Jeleno.«

Jelena in Novak Djoković sta 10. aprila k neuradni otvoritvi povabila družino, prijatelje in kolege. K Pre-Opening-Party so prišli teniški kolegi kot Andy Murray, Fabio Fognini, Tomas Berdych, Grigor Dimitrov, Viktor Trojcki in teniška legenda Boris Becker (Djokovića trenira od leta 2013) Za začetek so stregli izbrani

šampanjec in veganske predjedi kot so solate, lazanje in številne sladice kot mango-cheesecake, tapioka brulee in double chokolade cakes.

Kaj imam od tega, da sem **veganec**?

Psihoterapevt Hannovera 96, Ralf Blume, v društvenem magazinu »96 aktiv« govori o zanimivih zdravstvenih temah. Elena Blume, ki je zaposlena v društvu v okviru Bundesfreiwilligendienstes (Zvezne prostovoljne službe) v športu, se je s psihoterapevtom 96 pogovarjala o veganski prehrani. Kaj se je iz tega rodilo, lahko preberete v naslednjem članku iz javnega društvenega magazina Hannover 96 .

Prehrana se je enormno spremenila

Minilo je skoraj 30.000 let, odkar so naši predniki pohajkovali skozi botaniko. In kot poznamo iz filmov, je bila eden od izvirov hrane teh praljudi ogromna, dlakava ter z trobcm in z okli opremljena žival: mamut. Niso le uživali mesa. Uprabili so tudi krzno, okle in kožo, torej kasnejše usnje. Čeprav človek že od nekdaj spada v kategorijo »vsejedca«, je bila prehrana naših prednikov skoraj 95 % iz neživalskega izvora. V 21. stoletju, v času modernega človeka, bi morali to razmerje skoraj obrniti, meni Ralf Blume.

Smo biološko morda celo za to ustvarjeni, da našo prehrano preuredimo in prilagodimo novim življenjskim okoliščinam? »V zadnjih 50 do 70 leti se je naša prehrana enormno spremenila. Takrat so se ljudje hranili uravnoteženo. Veliko zelenjave, zelišč, orehov in malo mesa in mleka. Danes mora biti vse hitro, hrana je vedno bolj enolična, vedno več je »fast-food-a«. Tako, kot je živilska industrija korak napredovala, naša prehrana dela korak nazaj.«

Blume: »Poceni in hitro mora biti.«

Ralf Blume primerja telo z motorjem. »Jesti je tankanje energije, nasititi se,« pravi. Zaradi stresnega poteka dneva pogosto ni dovolj časa, da bi pazili na uravnoteženo, zdravo hrano. »Poceni in hitro mora biti,« kritizira prepričljivi veganec in opozarja, da človeški prebavni trakt iz biološkega pogleda ni predviden za sprejemanje živalskih proizvodov, npr. mesa. Z mesno hrano se sicer lahko v manjši meri hranimo, seveda se zaradi tega shranjuje v večji meri holesterin v žilah, kar pogosto lahko povzroča bolezni srčnega obtoka in druge civilizacijske bolezni,« pravo 48-letnik.

Več vegetarijancev in vegancev

Zadnja leta število vegetarijancev in vegancev hitro rsate. Zdrav način prehrane se vse bolj razvija v trend. Pri natančnem opazovanju so pa med njimi svetovi. »Vegetarijanci se odpovedujejo vsaki vrsti mesa, veganci se odpovedujejo nasploh vsem proizvodom živalskega porekla: mleku, siru, jajcem, mesu in nasploh oblačilom živalskega porekla, kot so krzno in koža. Motivacija vegancev se deli na tri aspekte: aspekt zaščita živali, aspekt zdravja in ekološki aspekt,« pravi psihoterapevt. To pa je povezano s porastom prebivalstva, ki se ne da več nasititi. Posek tropskega gozda – tudi v ilegalni obliki – postaja pogoj za zadostno pridelavo hrane za masovno vzrejo živali. Ker se pri proizvodnji mleka, sira in jajc ne moremo izogniti masovni vzreji, tudi ni nujno bolj zdravo biti vegetarijanec,« meni Blume, »razen če odmislimo negativne lastnosti kravjega mleka, kot je zasluženost črevesja.«

»Ste že kdaj videli reklamo za cvetačo?«

Za psihoterapevta je vsak kos mesa, vsak liter mleka, vsako jajce, ki ga ne zavžijemo, dobro za organizem in za globus. Geslo: moralno zastopanje današnje prehrane. »Redukciji živalskih proizvodov se ne bomo mogli

Rolf Blume, psihoterapevt Hannovera 96, privatno rad kuha po receptih Attile Hildemanna.

Hannoveranec poleg psihoterapije rad oskrbuje z zmešančki kot tudi z na rezance narezanim sadjem in zelenjavo.

izogniti, vendarle se društvo glede prehrane nahaja na prelomnici,« meni Blume. Vzrok za to naj bi bila v bodoče tudi finančna prednost za živilsko industrijo, da bi se preusmerila na veganske proizvode in potemtakem proizvajala »brez živalskega trpljenja«. Blume udari na mizo. »Ne!« pravi. Industrija se je prilagodila našim potrebam, najraje večkrat na dan jesti meso – in to pri naraščajočem prebivalstvu sveta. Tega več ne zmremo in nikakor ne moremo zagovarjati. Zakaj ta vsepovsod poznana prehrabena piramida, kljub temu ostaja naprej v glavah ljud, Blume obrazloži s pomanjkljivim informiranjem medijev. »Si že kdaj vi-

dela reklamo za cvetačo? Vedno gre le za meso, mleko, sir in zdravila – proti visokemu pritisku, holesterinu, revmi – čeprav obstajajo najnovejša spoznanja zdrave, dolgotrajne prehrane. Samo premalo objavljajo,« tako psihoterapevt.

»Občutno vitalnejši in jasnejši v glavi«

Zdaj je že tri leta veganec. Na začetku je trpel predvsem zaradi odtegnitve sira in mleka. V končni fazi svoje odločitve ne bi nikoli obžaloval, ki jo je takrat sprejel, prvenstveno zaradi zaščite živali. »Nekega dne je film Cowspiracy v njem preklopil stikalo,« pravi. Na drugem mestu stoji za 48-letnika ekološki aspekt: Vsak dan se mora nasititi 70 milijard živali. Zakaj? Ker jih kasneje hočemo pojesti. Posekamo ogromne površine tropskih gozdov, da bi npr. posejali sojo. 95 % sojine žetve gre za krmo v masovni vzreji.« Na koncu sledi za Blumeja zdravstveni aspekt: »Sicer nisem bil bolan, sem pa zaradi spremembe prehrane postal vitalnejši in jasnejši v glavi.« Na kratko: Za vegansko prehrano je osnova lastna iniciativa. Na ta način lahko pridobijo živali, okolje in lastno zdravje.

Ekstremni kolesar **Ben Urbanke:** Be faster – go vegan

Kolesarjenje je bilo že od nekdaj njegova strast:
»Kolesarjenje pomeni biti zunaj, v naravi, na prostem,« pojasni Ben Urbanke. »Posebno zjutraj, ko je zrak čist in jasen, startam tolikokrat, kot je le mogoče. Uživam v občutku, da moje telo in kolo tvorita delujočo celoto.« 32-letnik iz Münstra vozi tekme neprestano preko 400, 600 in celo več kot 1000 km. Njegov višek je legendarna tekma Paris-Brest-Paris, pri kateri je leta 2015 za progo v dolžini 1200 km in 1200 m višinske razlike opravil v manj kot 50 urah. Kredo Ben Urbanke se glasi:
»Be faster go vegan.«

Kolesar stavi na rastlinsko prehrano – brez dodatkov, glutena ali soje, zato napolnjeno z hranilnimi snovmi in vitamini.

»Presenetljivo je, da športniki pogosto tako malo razmišljajo o prehrani.«

»Že nekaj časa je, odkar sem začel svojo preskrbo in enote za trening ter tekme pripravljati sam in stopnjevanje mojih velikih dosežkov zadnjih let mi daje prav,« piše v svoji knjigi Be faster - go vegan. Kolesar spodbuja razmišljanje: Pravzaprav je presenetljivo, da športniki tako malo razmišljajo, kaj pri športu naložijo svojemu telesu. Pri kolesarskih tekmah nas prireditelj »oskrbuje« z graškovo enolončnico, pomfriti ali sirom in kruhki s salamo. Optimalna oskrba športnika je zagotovo videti drugače!« Tudi veliko drugih energetskih reber (Energieriegel) in energijskih pijač (Energie-Drink) ni resnično zdravih, ker vsebujejo preveč sladkorja, dodatkov in umetnih arom ter so močno industrijsko obdelani.

»Mnogi športniki preveč razmišljajo o svoji opremi namesto o lastnem telesu,« nadaljuje kolesar. »Vseeno, kako super naj bi bilo tvoje kolo, tvoji čevlji, neoprenska obleka ali ura za utrip, vseeno, kako visoka je štartnina, na koncu je telo tisto, ki prinese zaželen uspeh. Zato je tako pomembno, kaj ješ: S pravilno hrano daš telesu na razpolago vso energijo, ki jo potrebuje.«

Ultimativna športnikova hrana: polnovredna živila z visoko dozo hranilnih snovi

Za Bena so pomembna polnovredna živila z visoko dozo hranilnih snovi, biološka, naravna hrana, z visokim delom presne hrane. Želodčnih problemov in nizkih dosežkov po odmoru za preskrbo že dolgo več ne pozna – tudi ne požrešnosti ali nenadnega neuspeha, vnetja mišic ali dolge rekreacije. »Optimalna prehrana ob uravnoteženih enotah za trening je verjetno najpomembnejši vijak na poti do najvišjih športnih dosežkov.«

Napačen način prehranjevanja se seveda ne maščuje samo pri športnikih: »Posledica prehrane, ki temelji na nezdravih živilih z mnogimi praznimi

Prevedla: Emillie Errath

Nadaljevanje sledi v naslednji številki revije

Živimo v krvavi državi? Bo kdo odgovarjal za to?

Samo v letih samostojne Slovenije smo zaklali 800 milijonov rejnih živali za našo hrano in skoraj 3 milijone prostoživečih živali so pobili lovci. (Podatki statističnega urada RS). Če samo malo preračunamo te podatke, pridemo res do neverjetnih cca 2,5 milijarde litrov krvi, kar je skoraj količina vode v Blejskem jezeru. In vse zaradi naših naročil po mesu in žegnu vseh dosedanjih vlad ter cerkve. Iz fizike vemo, da vsaki akciji sledi reakcija. Ali smo res tako neumni in podvrženi tradiciji ter interesu živinorejskega in še katerega lobija, da verjamemo, da za prelivanje krvi zakoni fizike ne veljajo?

Pripravil : Stanko Valpatič

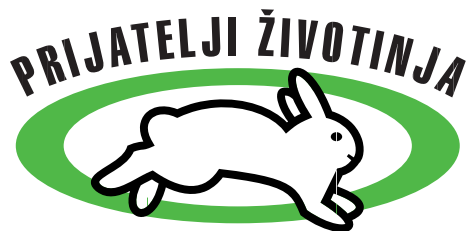
Očitno milijoni litrov krvi niso dovolj za sedanjo vlado. Je res potrebno še več?

»Nekaj kilometrov vstran Slo-Hr meja. Žica, ki živalim preprečuje dostop do potokov, travnikov in uporabo njihovih starih poti. Razreže jih, ker si dovolijo posegati čez meje, ki jih postavlja človek. Totalna in kruta človeška neumnost, ki doseže edino to, da se ustvarja nepotrebno trpljenje in počasno umiranje v mukah. Popolnoma brez veze. Ljudstvo pa zasajano pozablja, da je to realnost in prikimava bednim in neetičnim hujskačem in črvim politikom. Ne tolaži me niti pozitivno razmišljanje ter beg v meditacijo in šport. Žica reže in to boli vsakogar, ki si vsaj malo predstavlja hladno rezilo na svoji koži. Dan boja proti okupatorju je dan boja zoper vse krute načine, s katerimi si ljudje drug drugemu nagajamo. Skrajni čas je, da vržemo žico na smetišče zgodovine, problemi pa se naj rešujejo tam, kjer so nastali in za katere veliko prispeva sedanja svetovna politika in pohlep za naravnimi neobnovljivimi in obnovljivimi viri.«

Avtorica: Vesna Kitthija

Vesna Kitthija

Nevidne **žrtve** begunske krize

Rezilna žica na slovensko-hrvaški meji je dolgoročno politično in ekološko vprašanje

Divje živali se vsakodnevno dušijo, lomijo okončine in v agoniji umirajo

Na robu begunske krize iz leta 2015 je veliko trpljenje živali na meji Hrvaške s Slovenijo ostalo neopaženo. Od takrat in vse do danes vzdolž meje segajo kilometri rezilne žice, ki služijo kot smrtonosna past za stotine živali.

Rezilna žica na meji je za divje živali usodna, saj seka njihove naravne migracijske poti. Ujete živali trpijo strašno agonijo, medtem ko se mrzlično zvijajo in se na vse pretege trudijo, da bi se rešile iz bodeče žice, jim ta samo še bolj reže v telo. Globoke rane in travma so bojne rane „srečnika“, ki dočaka človeško pomoč; za večino pa žica pomeni hude poškodbe, zlome, davljenje, stradanje in žejo, izkrvavitev in počasno smrt.

Živali ne vedo za meje, niti ni potrebno, da bi vedele. Divje živali so po naravi bitja svobode, kar smo ljudje že zdavnaj izgubili. Rezilna žica je smrtonosno orožje, nehote naperjena proti najbolj nedolžnim. Žica ubija nedolžne živali in pošilja slabo sporočilo vsem tistim, ki na Zahodu vidijo rešitev in je s tem antiteza svobodi.

Hrvaško društvo za pravice živali *Prijatelji životinja* je svoj glas dodal številnim drugim in pozval Evropsko komisijo, države članice in njihova vodilna telesa, da reagirajo na vprašanja te goreče ekološko-politične problematike in izrečejo resno opozorilo in zahtevo Sloveniji, da odstrani rezilne žice z meje.

Rezilna žica je samo še en pošastni izum, s katerim ljudje zatirajo in zaslužnjujejo živali. Kot divje živali v tem primežu čakajo mučno, počasno smrt, tako prestrašene živali v klavnici ne morejo pobegniti konici noža. Divja žival se na žici zvija enako kot se zvija kokoš, ki visi z glavo obrnjena navzdol na liniji za klanje, kot činčila, ki trpi elektrošoke ali dušitev s plinom ali kot pes zaslužjen v laboratoriju, kjer na njem izvajajo poskuse.

Vsi mi imamo pravico do življenja brez izkoriščanja, brez omejitve svobode gibanja in brez suženjstva. Ne glede na politično opredelitev se lahko strinjamo, da so živali nevidne kolateralne žrtve naših fizičnih ograj. Takšen zločin proti naravi, živalim in mednarodnim sporazumom je v današnjem času nedopusten.

Pripravila: Antonija Magaš

**Najboljša kvaliteta,
iz lastne predelave.**

**Čisto rastlinsko
100% vegan**

- ✓ brez trpljenja živali
- ✓ z najboljšimi sestavinami & prefinjenimi začimbami
- ✓ brez glutamata
- ✓ bogat okus
- ✓ enostavna in hitra priprava

NOVO, NOVO, NOVO **Žitni gurme**

100% veganski in ekološki

rastlinsko beljakovinski pripravek, tako za vsejede kot vegetarijance in vegane. Z njim lahko v kulinariki nadomestimo meso v vseh kombinacijah in pogledih. Za sarme, polnjene paprike, zrezke, golaž, žar, sendviče, ... Okusno, zdravo ter prijazno do živali in okolja.

Vege žitna specialiteta

za vsejede, vegetarijance in vegane

Naročila in informacije: K naravi d.o.o., 01/505 57 99, www.zivi-zdravo.si
ali povprašajte v trgovinah z zdravo prehrano